

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου
Μαρία Μιχαηλίδου

Μαρία Γλύπη
Βασιλική Τσιμάκη

Βάγια Ζήκα
Ελένη Κόλλα
Παγώνα Φασατάκη

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Ανθολόγιο

Α' Γυμνασίου

Βιβλίο Μαθητή/
Μαθήτριας



ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ανθολόγιο

Α' Γυμνασίου

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια	Κάντια Βαρελά Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Αγάπη Σοβιτολή Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Σταυρούλα Σιατήρα Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Μαρία Δήμητρα Κωνσταντοπούλου Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Χαραλαμπία Παπαδάτου Ψημάρη Πτυχιούχος Γραφιστικής
Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Αγλαΐα Τουρίμπαμπα Σύμβουλος Β' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου Μαρία Γλύπτη Βάγια Ζήκα Ελένη Κόλλα
Μαρία Μιχαηλίδου Βασιλική Τσιμάκη Παγώνα Φασατάκη

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ανθολόγιο

Α' Γυμνασίου
Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας



ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Συγγραφείς

Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Μαρία Κ. Γλύπη

Φιλολογος, Μ.Εδ.

Βάγια Ζήκα

Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων, Μ.Εδ.

Δρ. Ελένη Κ. Κόλλα

Φιλολογος

Μαρία Κ. Μιχαλίδου

Φιλολογος, Μ.Εδ.

Βασιλική Α. Τσιμάκη

Φιλολογος, Μ.Εδ.

Δρ. Παγώνα Ν. Φασατάκη

Φιλολογος

Επιστημονική Επιμέλεια

Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Εκδότης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Α.Ε.

Υπεύθυνος έργου
Επιμέλεια Έκδοσης
Εξώφυλλο

Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη

Παιδαγωγός

Εικονογράφηση

Σχεδιαστική ομάδα των εκδόσεων

Ψηφιακά Μαθησιακά
Αντικείμενα
Σύλληψη - Δημιουργία -
Υλοποίηση

Συγγραφική ομάδα του βιβλίου

Τεχνική ομάδα των εκδόσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΕΣ!	7	A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	46
2. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΟΥ	8	B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ουσιαστικών από επίθετα	47
3. ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΝΑ ΜΑΘΑΙΝΩ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	9	Γ. Γραμματική α) Το άρθρο β) Η δοτική και η απόδοσή της γ) Οι κλίσεις των ουσιαστικών	48
1η Θεματική Ενότητα Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	12	Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η γραφή στην αρχαία Ελλάδα	13	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Οι νέοι στην περσική κοινωνία	53
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	13	ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	53
A. Το κείμενό μου	14	A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	54
B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά I	15	B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ρημάτων από ονόματα	56
B1. Ώρα για εξάσκηση!	16	Γ. Γραμματική - Η β' κλίση των ουσιαστικών	56
Γ. Γραμματική - Φθόγγοι και γράμματα	16	Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	59
Γ1. Ώρα για εξάσκηση!	20	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Οι αταξίες των παιδιών στην αρχαία Ελλάδα	61
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	21	ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η εκπαίδευση στην αρχαία Αθήνα	23	A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	62
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	23	B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ρημάτων από ρήματα, επιρρήματα, επιφωνήματα	63
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	24	Γ. Συντακτικό - Οι κύριοι όροι της πρότασης - Αττική σύνταξη	64
B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά II	25	Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	65
Γ. Γραμματική - Τόνοι και πνεύματα I	27	1^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ	67
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	30	3η Θεματική Ενότητα ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΕΣ	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Ο Αίσωπος, ένας μεγάλος δάσκαλος	31	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Στην πόλη των Κελαιών, στη μακρινή Φρυγία	71
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	31	ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	71
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	32	A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	72
B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα I	33	B. Ετυμολογικά - Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά	73
Γ. Γραμματική- Τόνοι και πνεύματα II	34	Γ1. Γραμματική Το ρήμα και τα χαρακτηριστικά του	74
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	35	Γ2. Γραμματική Το ρήμα «εἰμί»	75
2η Θεματική Ενότητα ΠΩΣ ΠΕΡΝΟΥΣΑΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ;	37	Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Τα ατομικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα	39	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Η δίκη του Σωκράτη	77
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	39	ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	77
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	40	A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)	78
B. Ετυμολογικά - Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα II	41	B. Λεξικολογικά	79
Γ. Γραμματική α) Τα μέρη του λόγου και β) Τα παρεπόμενα των πτωτικών	42	Γ1. Γραμματική. Η προσωπική αντωνυμία «ἐγώ»	80
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	44	Γ2. Γραμματική. Οριστική Ενεστώτα και Μέλλοντα Φωνεντόληκτων Βαρύτωνων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Τα ομαδικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα	45	Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	82
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	45	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 Τίμων, ο φιλόσοφος	83
		ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	83

A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	84
B. Συντακτικό - Το κατηγορούμενο.....	85
Γ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	87

4η Θεματική Ενότητα: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ...88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 Στο σπίτι του Ισχύμαχου	89
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	89
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	90
B. Ετυμολογικά - Μεταφορική χρήση λέξεων - Άλλοι τρόποι σχηματισμού λέξεων.....	91
Γ. Γραμματική α) Οριστική Παρατατικού & Αορίστου Φωνηεντόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής β) Ο Παρατατικός του «είμι».....	92
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 Οι αρετές της γυναίκας	95
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	95
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	96
B. Γραμματική - Δευτερόκλιτα επίθετα	97
Γ. Για να δούμε τι μάθαμε	99

2^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 100

5η Θεματική Ενότητα ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 Η βία δεν είναι σωστός τρόπος συμπεριφοράς	103
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	103
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	104
B. Ετυμολογικά	105
Γ. Γραμματική - Η δεικτική αντωνυμία «ούτος, αὐτή, τοῦτο».....	106
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε	107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 Το Ερέχθειο και τα μυστήριά του ...	109
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	109
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	110
B. Ετυμολογικά και λεξιλογικά.....	111
Γ. Γραμματική - Η α' κλίση των ουσιαστικών.....	111
Γ1. Ώρα για εξάσκηση!.....	113
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 Η γεωργία	115
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	115
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	116
B. Ετυμολογικά.....	117
Γ. Γραμματική - Οριστική Μέλλοντα και Αορίστου Αφωνόληκτων - Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής.....	118
Γ1. Ώρα για εξάσκηση!.....	118
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	119

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία/Α' Γυμνασίου

6η Θεματική Ενότητα ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16 Τὸ παγκράτιον	121
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	121
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	122
B1. Γραμματική. Οριστική Παρακειμένου Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής.....	123
B2. Γραμματική. Οριστική Υπερσυντέλικου Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής	124
Γ. Ώρα για εξάσκηση!.....	125
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 «Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ»	127
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	127
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	128
B. Ετυμολογικά - Λεξιλογικά.....	129
Γ. Γραμματική - Απαρέμφατα Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής.....	129
Γ1. Ώρα για εξάσκηση!.....	130
Δ. Συντακτικό - Κάποιες πρώτες πληροφορίες για τη σύνταξη του απαρεμφάτου	130
Δ1. Ώρα για εξάσκηση!.....	131
Ε. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	131

7η Θεματική Ενότητα ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ.....132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18 Η παραβολή του κακού δούλου	133
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	133
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	134
B. Ετυμολογικά	135
Γ. Γραμματική. Μετοχές Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής.....	135
Γ1. Ώρα για εξάσκηση!	137
Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	137

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19 «Ἀγάπην δέ μή ἔχων...»	138
ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ	138
A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση).....	139
B. Ετυμολογικά - Λεξιλογικά.....	139
Γ. Συντακτικό. Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους.....	140
Δ. Αποδίδοντας το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική: Τα μυστικά μας!	141
Ε. Για να δούμε τι μάθαμε . . .	143

3η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 144

Γλωσσάριο 146

1. ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΕΣ!



Γεια σου!

Είμαι η Αθηνά και πηγαίνω στην Α΄
Γυμνασίου, όπως και εσύ! Κάνω και εγώ για
πρώτη φορά φέτος, όπως και εσύ, **Αρχαία Ελληνική
Γλώσσα** και είμαι λίγο αγχωμένη γι' αυτό. Τα υπόλοιπα
μαθήματα του Γυμνασίου τα γνωρίζω από το Δημοτικό. Υπήρχαν
στο πρόγραμμά μου και δεν μου είναι άγνωστα! Όμως η Αρχαία
Ελληνική Γλώσσα! Δεν ξέρω τίποτε! Και αυτό το «Αρχαία» με
προβληματίζει! Πόσο αρχαία είναι; Σαν την Ακρόπολη; Και γιατί
εγώ να την μάθω; Ελπίζω να τα καταφέρω και να καταλάβω γιατί
θεωρείται τόσο σημαντική, ώστε να την διδασκόμαστε! Θα
είμαστε μαζί, όλη τη χρονιά, σε αυτήν την προσπάθεια
και πιστεύω ότι θα τα πάμε πολύ καλά! Γράψε το
όνομά σου στο παρακάτω πλαίσιο, για να
γνωριστούμε καλύτερα:

2. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΟΥ

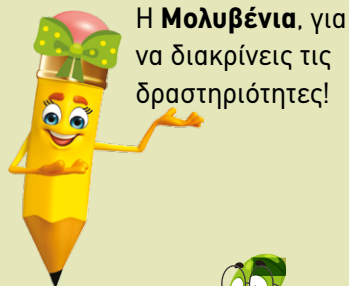
Κάθε βιβλίο έχει μία δική του προσωπικότητα!

Και για να μπορέσουμε να το διαβάσουμε, να καταλάβουμε τι λέει και να το αγαπήσουμε, πρέπει να γνωρίζουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Έτσι συμβαίνει και με το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου. Θα σε συνοδεύσει όλη αυτή τη χρονιά και καλό είναι να γνωρίζεις ποιες **πληροφορίες σου προσφέρει, ώστε να το μελετάς εύκολα και ευχάριστα.**

Το βιβλίο σου, λοιπόν, ξεκινά με κάποιες **πληροφορίες για το καινούργιο μάθημα του Γυμνασίου: την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα.**

Στη συνέχεια, όλα όσα θα μελετήσεις και θα μάθεις είναι δομημένα σε **7 Θεματικές Ενότητες.** Η καθεμία από αυτές έχει έναν τίτλο και περιλαμβάνει ορισμένα κεφάλαια. Τα κεφάλαια της κάθε Θεματικής Ενότητας έχουν περιεχόμενο συναφές με τον τίτλο της, ώστε να μπορείς, αφού τα ολοκληρώνεις, να έχεις διαμορφώσει μια γνώμη για το θέμα που κάθε φορά μελετάς.

Το κάθε **Κεφάλαιο** περιλαμβάνει στην αρχή έναν «**Προοργανωτή**», κάποιες πληροφορίες, δηλαδή, για όσα πρόκειται να μάθεις, και στο τέλος έναν αποτιμητή, ο οποίος έχει τον τίτλο «**Για να δούμε τι μάθαμε...**» και θα σε βοηθάει να ελέγχεις τι έμαθες. Στο περιεχόμενο του κάθε **Κεφαλαίου** θα βρίσκεις ένα αρχαιοελληνικό **κείμενο, λέξεις** που θα σε βοηθούν **να το αποδίδεις στη νέα ελληνική, ερωτήσεις κατανόησης, ετυμολογικές και λεξιλογικές δραστηριότητες,** λίγη **θεωρία γραμματικής και συντακτικού** (θα την ξεχωρίζεις γιατί θα βρίσκεται πάντα σε ένα πλαίσιο χρωματιστό με την ένδειξη «**ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ**») και **σχετικές ασκήσεις εμπέδωσης.** Οι βοηθοί σου στην προσπάθειά σου θα είναι:

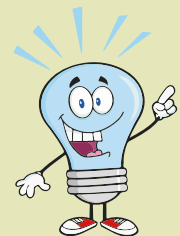


Η **Μολυβένια**, για να διακρίνεις τις δραστηριότητες!



Ο **Βιβλιοφάγος**, για να σου υπενθυμίζει όσα, ίσως, ξεχνιούνται!

Ο **Λάμπης**, για να σου επισημαίνει τους κανόνες!



Το βιβλίο σου περιλαμβάνει, επίσης, τρεις «**Ανασκοπήσεις**», δηλαδή τρεις μικρές επαναλήψεις των όσων θα μαθαίνεις, ώστε να τα θυμάσαι καλύτερα, και «**Γλωσσάριο**» με το λεξιλόγιο των κειμένων που έχεις μελετήσει.

Στο πάνω μέρος της σελίδας του βιβλίου σου, που λέγεται **κεφαλίδα**, θα μπορείς να βλέπεις, όταν το ξεχνάς, **σε ποια Θεματική Ενότητα βρίσκεσαι** και **σε ποιο κεφάλαιο.** Έτσι δεν θα ξεχνιέσαι ποτέ! Στο κάτω μέρος της σελίδας, που λέγεται **υποσέλιδο**, θα βλέπεις πάντα τον **τίτλο του βιβλίου σου** και την **τάξη σου!**

Μαζί με το βιβλίο σου **μην ξεχνάς** ότι έχεις και το **Τετράδιο Εργασιών**, όπου θα βρίσκεις κάθε φορά πολλές ασκήσεις, για να ασκείσαι στη χρήση όσων μαθαίνεις!

Καλή χρονιά να έχεις και **καλό ταξίδι** στον υπέροχο κόσμο των αρχαίων ελληνικών κειμένων, της γλώσσας και του περιεχομένου τους!

3. ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΝΑ ΜΑΘΑΙΝΩ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Μαθήτριά Γυμνασίου πια... σκεφτόταν η Αθηνά μπαίνοντας στο λεωφορείο που θα τους πήγαινε για επίσκεψη στο Μουσείο της Ακρόπολης. Ένωθε σπουδαία! Όχι μικρή πια, μωρό του Δημοτικού, αλλά μαθήτριά Γυμνασίου!!!

Χαιρόταν πολύ αλλά, παράλληλα, ήταν προβληματισμένη! Πολλοί, διαφορετικοί καθηγητές, περισσότεροι από τον έναν δάσκαλο που είχε στο Δημοτικό, κάποιοι νέοι συμμαθητές που ήρθαν στο σχολείο και καινούργια μαθήματα, όπως η **Αρχαία Ελληνική Γλώσσα!** Την ανησυχούσε λίγο αυτό το καινούργιο μάθημα. Ήξερε και από τον μεγαλύτερο αδερφό της ότι ήταν περίεργο! Άκουγε και τη μαμά που του έλεγε συνεχώς να διαβάζει Αρχαία Ελληνικά και να μην αφήνει κενά στη γνώση, γιατί θα δυσκολευόταν στην πορεία! Είχε δει και τα βιβλία, είχε δει και κάτι λέξεις περίεργες, δεν καταλάβαινε τι ήταν αυτά τα σημάδια που έβαζαν επάνω από τις λέξεις! Τώρα έπρεπε να τα αντιμετωπίσει η ίδια όλα αυτά...

Ακόμα και αυτή η σημερινή «εκπαιδευτική επίσκεψη», όπως την είπε η φιλόλογός τους, ήταν σχετική με την αρχαία ελληνική! Θα πήγαιναν στο Μουσείο της Ακρόπολης για να δουν εκθέματα από την αρχαία Ελλάδα και να τα συζητήσουν στα μαθήματα της Ιστορίας

και της Αρχαίας Ελληνικής! Πάντα η Αρχαία Ελληνική στη μέση!!!

Το λεωφορείο έφτασε γρήγορα στον προορισμό του και αφού κατέβηκαν όλοι και όλες και μετρήθηκαν, μπήκαν στο Μουσείο και η ξενάγηση στον χώρο εκθεμάτων της κλασικής περιόδου ξεκίνησε! Η Αθηνά είχε επισκεφθεί και πάλι το Μουσείο με τη μαμά της και τον αδερφό της αλλά δε θυμόταν τίποτε! Άλλωστε, είναι πάντα διαφορετικό και πολύ πιο ενδιαφέρον να επισκέπτεσαι έναν χώρο με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριά σου!

Η περιήγηση συνεχιζόταν, τα εκθέματα διαδέχονταν το ένα το άλλο, τα πειράγματα δεν έλειπαν, η φιλόλογός τους, η κα Θεοφιλοπούλου, τους εξηγούσε καθετί που έβλεπαν και τους ανέφερε ότι θα τα δουν όλα αναλυτικά στην τάξη τους, καθώς θα κάνουν μάθημα, το Μουσείο ήταν γεμάτο τουρίστες που θαύμαζαν όλα όσα δημιούργησαν και παρέδωσαν σε εμάς οι πρόγονοί μας, η Αθηνά ένιωθε λίγο να ζαλίζεται και σκόνταψε, χωρίς να το θέλει, σε ένα άγαλμα...





Νεανίσκη, τί βούλεσαι ποιείν;



Γύρισε το κεφάλι της μα δεν είδε κάποιον και συνέχισε την πορεία της!



Δε μου απαντάς;

Γύρισε πάλι το κεφάλι της. Μόνο το άγαλμα ήταν εκεί από όπου ερχόταν η φωνή!



Εγώ σου μιλάω! Ναι!



Σου φαίνεται περίεργο:



Φυσιολογικό πάντως δεν είναι! Τα αγάλματα δεν μιλούν!

Νομίζεις! Εγώ μπορώ και μιλάω. Και μπορώ να καταλαβαίνω πολλές γλώσσες μετά από τόσα χρόνια που υπάρχω και που ταξίδεψα στον χρόνο! Πώς σε λένε;

Αθηνά! Και εσένα;

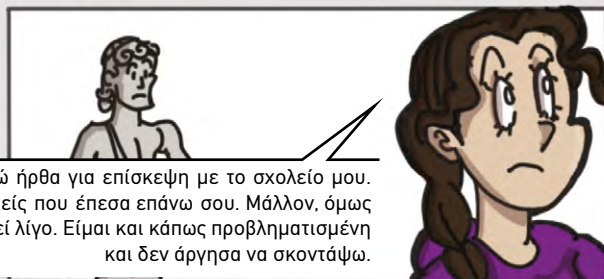


Δεν έχω όνομα! Είμαι το άγαλμα ενός αγνώστου νέου της εποχής μου, που ενέπνευσα έναν γλύπτη και με έφτιαξε!



Και ζεις εδώ;

Τα τελευταία χρόνια που φτιάχτηκε αυτό το υπέροχο Μουσείο, ναι! Ζω εδώ! Εσύ;

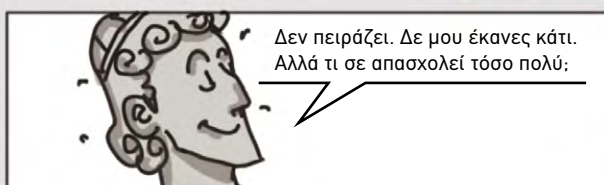


Εγώ ήρθα για επίσκεψη με το σχολείο μου. Με συγχωρείς που έπεσα επάνω σου. Μάλλον, όμως είχα ζαλιστεί λίγο. Είμαι και κάπως προβληματισμένη και δεν άργησα να σκοντάψω.



Τι να σου λέω τώρα;

Πες μου! Θέλω να σε ακούσω!



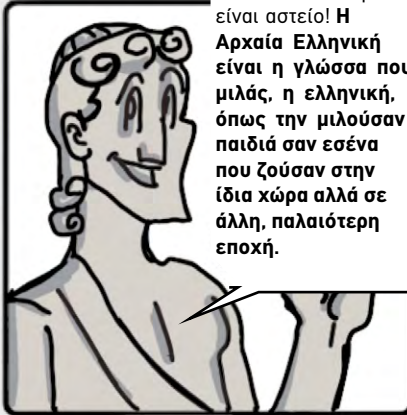
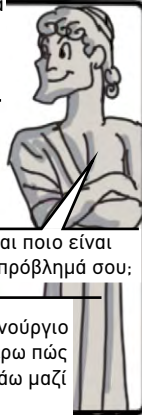
Δεν πειράζει. Δε μου έκανες κάτι. Αλλά τι σε απασχολεί τόσο πολύ;

Πηγαίνω στην Α΄ Γυμνασίου, αν καταλαβαίνεις τι σου λέω! Νέα μαθήματα, νέοι καθηγητές, νέες και πολλές υποχρεώσεις και μέσα σε όλα αυτά ένα εντελώς καινούργιο μάθημα: **την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα.**



Και ποιο είναι το πρόβλημά σου;

Αστειεύεσαι; Είναι κάτι εντελώς καινούργιο και από όσο ξέρω δύσκολο!!! Δεν ξέρω πώς θα το αντιμετωπίσω και πώς θα τα πάω μαζί του!



Θέλω να γελάσω αλλά δεν μπορώ! Γιατί όλο αυτό που σε ανησυχεί είναι αστειό! **Η Αρχαία Ελληνική είναι η γλώσσα που μιλάς, η ελληνική, όπως την μιλούσαν παιδιά σαν εσένα που ζούσαν στην ίδια χώρα αλλά σε άλλη, παλαιότερη εποχή.**

Δεν είναι η ίδια ακριβώς!



Φυσικά και δεν είναι ακριβώς η ίδια! Γιατί η γλώσσα εξελίσσεται και αλλάζει. Αλλά παραμένει η ίδια στα βασικά χαρακτηριστικά της: στις λέξεις, στη γραμματική, στο συντακτικό, στη χρήση της!



Αν θέλεις, μπορώ να είμαι μαζί σου συνέχεια! Τράβα με ένα βιντεάκι με το κινητό σου και μέσα από εκεί θα μου μιλάς όποτε με χρειάζεσαι!



Τα κάνεις να φαίνονται όλα εύκολα! Τι να πω; Μακάρι να σε είχα μαζί μου για να δεις τι μαθαίνουμε!

Και θα με ακούς;

Βεβαίως θα σε ακούω! Γιατί έχω και εγώ τη δική μου κάμερα στο Μουσείο!



Δεν είμαι σίγουρη ότι θα πετύχει! Και δεν το καταλαβαίνω πώς θα γίνεται! Αλλά θα το δοκιμάσω αύριο κιόλας που έχω Αρχαία! Και πώς θα σε φωνάζω αφού δεν έχεις όνομα:

Δώσε μου εσύ ένα και θα σε ακούω!



Φυσικά! Είναι ωραίο και ταιριάζει! Θα σου αναγγέλλω όλα όσα ξέρω για να σε βοηθάω!!!

Γεια σου Αθηνά!

Να σε λέω Άγγελο; Είναι το όνομα του αδερφού μου και το έχω συνηθίσει!



Σε ευχαριστώ! Νιώθω ήδη καλύτερα!!! Πρέπει να φύγω, όμως, γιατί μας φωνάζουν!

Η Αθηνά μπήκε στο λεωφορείο μαζί με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές της για να επιστρέψει στο σχολείο χωρίς να μιλήσει σε κανέναν για τον Άγγελο, το νέο της φίλο!



1^η Θεματική Ενότητα



Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ



Νομίζω ότι ο πατέρας θεών και ανθρώπων δεν χρειάζεται συστάσεις!!!
Είμαι ο Δίας! Είμαι ευαίσθητος κατά βάθος αλλά πρόσεξε μη βρεθείς μπροστά μου, όταν θυμώνω και ρίχνω κεραυνούς!



1ο Κεφάλαιο: Η γραφή στην αρχαία Ελλάδα

2ο Κεφάλαιο: Η εκπαίδευση στην αρχαία Αθήνα

3ο Κεφάλαιο: Ο Αίσωπος, ένας μεγάλος δάσκαλος

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός, δηλαδή το σύνολο των εκφάνσεων και εκφράσεων της ανθρώπινης ζωής και δημιουργίας, κυρίως κατά την κλασική εποχή του 5^{ου} αι. π.Χ., επηρέασε όλον τον δυτικό κόσμο ασκώντας επιδράσεις στη σκέψη, την πολιτική οργάνωση, την Τέχνη και την Επιστήμη.

Κύρια έννοια αλλά και πρακτική για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο ήταν η **εκπαίδευση**, δηλαδή η οργανωμένη και συστηματική παροχή επιδράσεων στα παιδιά και στους νέους, ώστε να αναπτυχθούν και να ολοκληρωθούν ως προσωπικότητες.

Η εκπαίδευση στην αρχαία Ελλάδα είχε ιδιαίτερη σημασία γιατί τα παιδιά μορφώνονταν στο πνεύμα και ασκούσαν στο σώμα όχι για τον εαυτό τους αλλά για το κοινωνικό σύνολο. Ο εκπαιδευμένος πολίτης ήταν αυτός που θα μπορούσε να υπερασπισθεί την πόλη του, να είναι δημιουργικός και χρήσιμος για την κοινότητά του και να εργάζεται ή/και να πολεμά με στόχο το «εμείς» και όχι το «εγώ». Για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο η εκπαίδευση ήταν τρόπος ανάπτυξης και εξέλιξης της πόλης-κράτους και όχι ατομικής διάκρισης.



Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας



Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας



Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας



Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας



Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.



Κύλικας (αγγείο) του Δούριδος (περ. 480 π.Χ.).
Αρχαιολογικό Μουσείο Βερολίνου.

Πηγή: <https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20arxaia/metafraseis%20a%20gym/a02xm.htm>

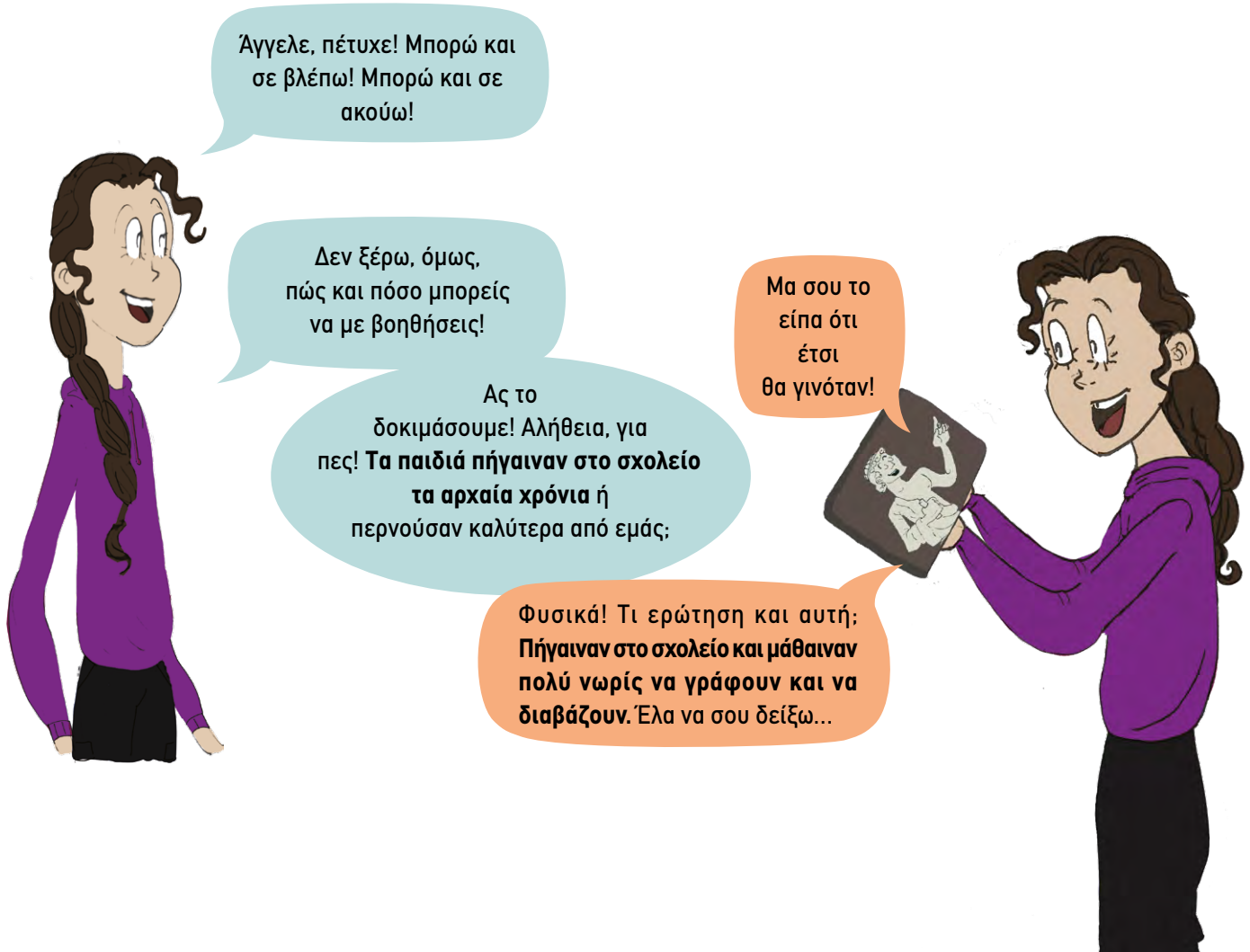
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η γραφή στην αρχαία Ελλάδα

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα αρχίσουμε, μαζί με την Αθηνά, να οικειοποιούμαστε την αρχαία ελληνική γλώσσα,
- θα μιλήσουμε για το «ἐφηβείον», όπου στην αρχαία Ελλάδα εκπαιδεύονταν τα αγόρια, όταν γίνονταν 18 ετών,
- θα διαβάσουμε τις πρώτες μας λέξεις στην αρχαία ελληνική,
- θα διακρίνουμε τα γράμματα και τους φθόγγους της αρχαίας ελληνικής,
- θα ασκηθούμε στο χαρακτηρισμό των συλλαβών σε βραχύχρονες και μακρόχρονες,
- θα γίνουμε παραγωγοί νέων λέξεων (ουσιαστικά από ουσιαστικά),
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.



A. Το κείμενό μου

Η επιγραφή του Αττικού



- Τι είναι αυτό; Μου λες;

- Είναι μία απεικόνιση ενός τμήματος κάποιου μεγάλου αμφορέα, ο οποίος χρονολογείται στον 6^ο αι. π.Χ. και έχει βρεθεί στην αρχαία Αγορά των Αθηνών. Κάπως έτσι έγραφαν τα παιδιά στην αρχαία Αθήνα. Τι παρατηρείς; Για πες!



- Είναι όλα τα γράμματα κεφαλαία ή κάνω λάθος;

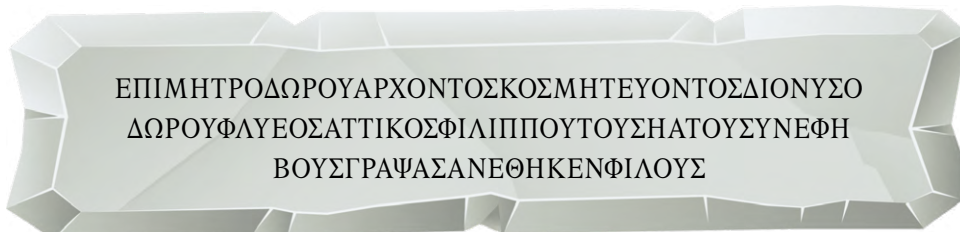
- Κανένα λάθος! Έτσι ακριβώς! Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν την κεφαλαιογράμματα ή μεγαλογράμματα γραφή, δηλαδή τα κεφαλαία γράμματα. Η μικρογράμματα γραφή, τα μικρά/πεζά γράμματα με τόνους και πνεύματα, καθιερώθηκε τον 9^ο αι. μ.Χ.. Και μάλιστα έγραφαν χωρίς να αφήνουν κενά ανάμεσα στις λέξεις!



- Χωρίς κενά; Τι εννοείς;

- Έλα να σου δείξω!

Η παρακάτω φράση βρίσκεται στην αρχή ενός καταλόγου Αθηναίων φίλων, σε μία λίθινη στήλη στις συλλογές των Εθνικών Μουσείων της Σκωτίας. Η στήλη αυτή περιλαμβάνει έναν κατάλογο Αθηναίων φίλων, οι οποίοι συμπλήρωσαν το 18^ο έτος της ηλικίας τους και ήταν έτοιμοι να μπουν στο «έφηβειόν».



Στην αρχή του καταλόγου υπάρχει η παραπάνω φράση, η οποία σημαίνει ότι:

Κατά την περίοδο της εξουσίας του Μητροδώρου, όταν έφορος ήταν ο Διονυσόδωρος από τη Φλύα, ο Αττικός, γιος του Φιλίππου, αφού κατέγραψε τους συνεφήβους και φίλους του, αφιέρωσε αυτό.



- Μάλιστα! Και έτσι ο Αττικός έφτιαξε έναν κατάλογο με όλους τους φίλους του που γίνονταν έφηβοι! Ήταν κάτι σπουδαίο για εκείνους;

- Ναι. Ήταν η περίοδος που οι νέοι άρχιζαν να προετοιμάζονται για τη στρατιωτική και κοινωνική ζωή. Όμως δεν σου είπα ότι γίνονταν έφηβοι. Σου είπα ότι ήταν έτοιμοι να μπουν στο «έφηβεϊον».



- Τα ίδια λέμε. Τι διαφορά υπάρχει;

- Δεν είναι έτσι, Αθηνά! Φυσικά και δεν είναι το ίδιο. Η λέξη «έφηβεϊον» προέρχεται από τη λέξη εφηβεία και δείχνει τόπο, γιατί τελειώνει σε «-εϊον». Ήταν μία αίθουσα διδασκαλίας, όπου έμπαιναν μόνο όσοι είχαν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Όσοι, δηλαδή, έμπαιναν στην εφηβεία και ήταν έφηβοι. Μην μπερδεύεσαι! **Είναι το ίδιο με τη νέα ελληνική!** Τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε «-εϊο» δηλώνουν τόπο και προέρχονται από κάποιο άλλο ουσιαστικό.



- Εννοείς τα τοπικά ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά;

B. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά I

- Αυτό εννοώ. Έτσι λέγονται και στην αρχαία ελληνική! **Τοπικά ουσιαστικά!** Τα ουσιαστικά που **δημιουργούνται από ένα άλλο ουσιαστικό-ριζική λέξη με την προσθήκη στο τέλος μιας κατάλληλης κατάληξης**, που ονομάζεται παραγωγική.



Πρωτότυπη ή ριζική λέξη λέγεται η λέξη που δεν παράγεται από κάποια άλλη. Σχηματίζεται απλώς από το θέμα της λέξης και την κατάληξη. π.χ. γράφ-ω



- Όπως και στη νέα ελληνική! Απίστευτο!

- Και δεν ισχύει μόνο για τα **τοπικά ουσιαστικά** (π.χ. **μάγειρας > μαγειρείον**) αλλά και για τα **υποκοριστικά** (π.χ. **γλώσσα > γλωσσάριον**), που δηλώνουν σμίκρυνση της πρωτότυπης λέξης αλλά και για τα **περιεκτικά** (π.χ. **στρατός < στρατιά**), που σημαίνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που φανερώνει η **πρωτότυπη λέξη** ή πολλά όμοια που βρίσκονται στο ίδιο μέρος.



Μην ξεχάσω να διαβάσω από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για την παραγωγή τοπικών, υποκοριστικών και περιεκτικών ουσιαστικών από ουσιαστικά και να δω τις καταλήξεις τους.





B1. Ώρα για εξάσκηση!

1. **Αφού ανοίξεις** τις Γραμματικές της αρχαίας και της νέας ελληνικής, **να συγκρίνεις** τις καταλήξεις υποκοριστικών, περιεκτικών και τοπικών παράγωγων ουσιαστικών ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική. Τι παρατηρείς;

.....

.....

.....

2. **Συνδυάζοντας** τα παρακάτω πρωτότυπα ουσιαστικά με μία από τις καταλήξεις που σου δίνονται (δύο καταλήξεις περισσεύουν), **να γράψεις** τα παράγωγα ουσιαστικά που προκύπτουν στον πίνακα που ακολουθεί. Στη συνέχεια, **να τα κατατάξεις** στην κατηγορία που ανήκουν (τοπικά, υποκοριστικά, περιεκτικά):
π.χ. παρθένος + ών → Παρθενών → Περιεκτικό



Συνδυασμός ουσιαστικών με παραγωγικές καταλήξεις

A. Πρωτότυπα ουσιαστικά
πέτρα, πύλη,
διδάσκαλος, περιστερά,
γραφεύς, πίναξ, ἵππος

B. Παραγωγικές καταλήξεις
-άριον, -ίδιον, -ών, -εῖον, -ίς,
-ύλλιον, -ίσκος



Πρωτότυπο ουσιαστικό	Κατάληξη	Παράγωγο ουσιαστικό	Κατηγορία παράγωγου ουσιαστικού

Γ. Γραμματική **Φθόγγοι και γράμματα**

- Πώς σου φαίνονται όλα αυτά;



- Δε φαίνονται δύσκολα. **Η αρχαία ελληνική φαίνεται να λειτουργεί όπως και η νέα ελληνική** και μάλλον θα τα καταφέρω. Μπορώ να διαβάσω τις λέξεις στην αρχαία ελληνική χωρίς δυσκολία! Όμως, **κάτι σημάδια** που έχουν οι λέξεις πάνω και δίπλα από τα γράμματα, με μπερδεύουν και δεν ξέρω τι είναι ακριβώς!





- Μάλλον εννοείς τα πνεύματα και τους τόνους! Θα σου εξηγήσω αμέσως τι συμβαίνει! **Τα γράμματα στην αρχαία ελληνική είναι 24.**

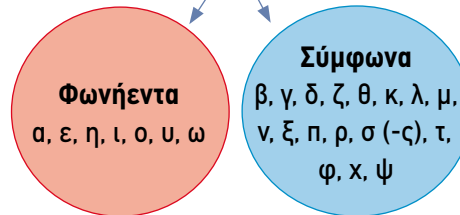


- Όσα και στη νέα ελληνική;

- Ακριβώς! Πάμε να τα δούμε...



Διαίρεση Φθόγγων



Όπως και στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, έχουμε φθόγγους και γράμματα. Οι **φθόγγοι** είναι οι «φωνές» με τις οποίες σχηματίζονται οι λέξεις. Οι φθόγγοι **παριστάνονται** στο αλφάβητο με **24 γράμματα, πεζά και κεφαλαία!**

Τι παρατηρείς ως προς τους φθόγγους και τα γράμματα της αρχαίας ελληνικής, αν τα συγκρίνεις με τα αντίστοιχα της νέας ελληνικής; **Σκέψου και απάντησε μαζί με την Αθηνά!**



- Αυτά τα ξέρω από τη νέα ελληνική! **Εκείνα τα σημάδια** όμως επάνω και δίπλα από τα γράμματα τι είναι;

- Θα σου πω! Στην αρχαία ελληνική τα φωνήεντα διαιρούνται σε **βραχύχρονα, μακρόχρονα και δίχρονα** ανάλογα με τη διάρκεια της προφοράς τους στην αρχαία Ελλάδα. Τα **βραχύχρονα φωνήεντα** προφέρονταν σε σύντομο (βραχύ) χρόνο και είναι τα **-ε και -ο**. Τα **μακρόχρονα φωνήεντα** προφέρονταν σε διπλάσιο περίπου (μακρύ) χρόνο και είναι τα **-η και -ω**. Τα **δίχρονα φωνήεντα** είναι τα **-α, -ι, -υ** και είναι **άλλοτε μακρόχρονα και άλλοτε βραχύχρονα**. Έχουν, δηλαδή, δύο χρόνους!



- Ωχ! Άγγελε, μπήκαμε στα δύσκολα τώρα... Και γιατί υπάρχει αυτή η διαίρεση στα φωνήεντα;

- Είναι απαραίτητη αυτή η διαίρεση για **τον τονισμό** των λέξεων, δηλαδή γι' αυτά τα σημάδια για τα οποία με ρωτάς! Πρέπει να την μάθεις για να μπορείς να τονίζεις σωστά!



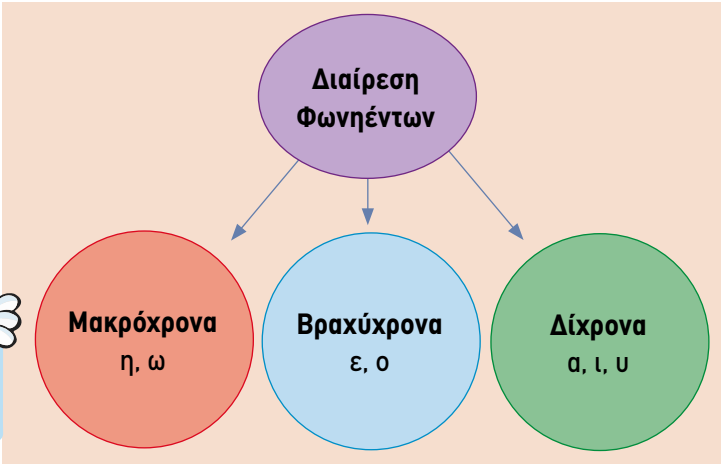
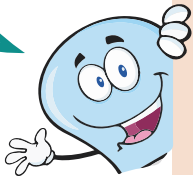
- Πφφ... δεν το ακούω πολύ ευχάριστο!

- Μα δεν υπάρχει δυσκολία. Για κοίτα!





Η μακρότητα των φωνηέντων σημειώνεται με το σύμβολο ~ (π.χ. ἀλήθειᾶ) και η βραχύτητα με το σύμβολο ˘ (π.χ. θάλασᾶ)



- Και πώς θα καταλαβαίνω αν ένα δίχρονο φωνήεν είναι βραχύχρονο ή μακρόχρονο;

- Μην ανησυχείς! Όταν θα συναντάμε τα δίχρονα, θα σου λέω τους κανόνες!



- Τελειώσαμε με τους φθόγγους και τα γράμματα; Υπάρχει κάτι άλλο να μου πεις;

- Εκτός από τα φωνήεντα και τα σύμφωνα υπάρχουν και οι δίφθογγοι.



- Τι είναι οι δίφθογγοι;

- Οι δίφθογγοι είναι δύο φωνήεντα που προφέρονται σε μία συλλαβή. Δίφθογγοι είναι οι: αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ηυ, ου, α, η, φ.

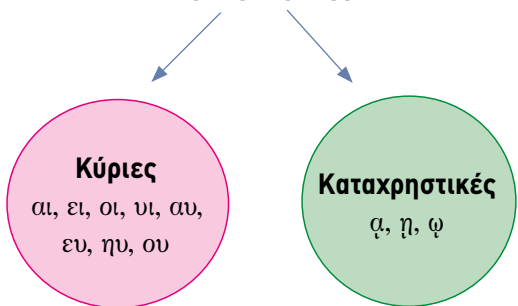


- Α, υπάρχουν και στη νέα ελληνική! Λέγονται δίψηφα φωνήεντα και είναι τα αι, ει, οι, ου, υι.

- Είναι σημαντικό που βρίσκεις ομοιότητες με τη νέα ελληνική γιατί αυτό θα σε βοηθήσει να καταλάβεις καλύτερα την αρχαία ελληνική γλώσσα! Ξέχασα, όμως, να σου πω κάτι για τις διφθόγγους! Διακρίνονται σε κύριες και καταχρηστικές. Για δεξ!



Διάκριση Διφθόγγων

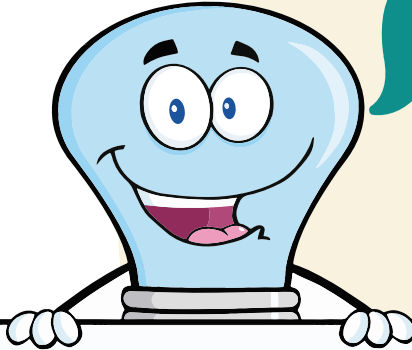


Οι καταχρηστικές δίφθογγοι σχηματίζονται με το -α, το -η, το -ω και ένα -ι το οποίο υπογράφεται (=γράφεται από κάτω) και λέγεται υπογεγραμμένη!



- Και να σου πω! Οι δίφθογοι είναι μακρόχρονες ή βραχύχρονες;

- Ωραία ερώτηση, Αθηνά!



Να θυμάσαι...

Τώρα που εξηγήσαμε τη διάκριση των φωνηέντων και των διφθόγγων μπορείς μαζί με την Αθηνά, να συγκεντρώσεις τις περιπτώσεις των μακρόχρονων και βραχύχρονων συλλαβών της αρχαίας ελληνικής;

Όλες οι δίφθογοι είναι μακρές εκτός από τις -αι και -οι που είναι βραχείες στο τέλος της λέξης. Στο τέλος όμως της λέξης, χωρίς να ακολουθεί ούτε ένα γράμμα!



Μακρόχρονες συλλαβές λέγονται/είναι όσες έχουν:

- α)
- β)
- γ)

Βραχύχρονες συλλαβές λέγονται/είναι όσες έχουν:

- α)
- β)
- γ)



Κάνε και τις ασκήσεις σου στο Τετράδιο Εργασιών, για να τα μάθεις καλύτερα!



- Άγγελε, κουράστηκα!

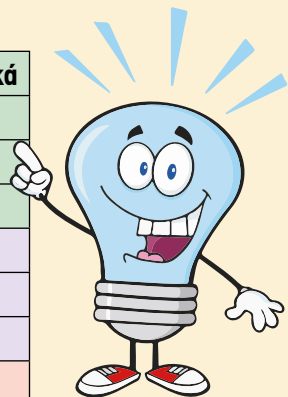
- Το ξέρω. Κάτι τελευταίο και εύκολο για σήμερα, για να ξεκουραστείς! Θέλω να σου πω κάτι για τα σύμφωνα. Νομίζω, όμως, ότι δε θα σε δυσκολέψουν όσα θα πούμε, γιατί είναι παρόμοια με όσα συμβαίνουν στη νέα ελληνική. Κοίτα στον παρακάτω πίνακα, για να δεις πώς διαιρούνται τα σύμφωνα. Θα χρειαστούμε αυτές τις πληροφορίες, καθώς θα προχωρήσουμε στη μελέτη της γραμματικής της αρχαίας ελληνικής γλώσσας!





Διαίρεση Συμφώνων

		ουρανικά	χειλικά	οδοντικά
άφωνα	ψιλά	κ	π	τ
	μέσα	γ	β	δ
	δασέα	χ	φ	θ
ημίφωνα	υγρά	λ, ρ		
	ένρινα	μ, ν		
	συριστικό	σ, ς		
διπλά		ζ (δ & σ), ξ (κ & σ), ψ (π & σ)		



Γ1. Ώρα για εξάσκηση !

1. Κάνε ανάγνωση του παρακάτω αρχαιοελληνικού μύθου του Αισώπου, για να ασκηθείς:

ΑΙΛΟΥΡΟΣ ΚΑΙ ΟΡΝΕΙΣ

Αΐλουρος άκούσας ότι έν τινι έπαύλει όρνεις νοσοῦσι, σχηματίσας έαυτόν εις ιατρόν και τά τής έπιστήμης πρόσφορα άναλαβών έργαλεία παρεγένετο και στάς πρό τής έπαύλεως έπυνθάνετο αύτών, πώς έχοιεν. αί δέ ύποτυχοῦσαι· «καλῶς», έφασαν, «ένάν σύ έντεῦθεν άπαλλαγής». οὔτω και τών άνθρώπων οί πονηροί τούς φρονίμους οῦ λανθάνουσι, κών τά μάλιστα χρηστότητα ύποκρίνωνται.

2. Να διακρίνεις αν οι παρακάτω επιτονισμένες (με έντονη γραφή) συλλαβές είναι μακρόχρονες ή βραχύχρονες, σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο κουτάκι και να δικαιολογήσεις την άποψή σου: Ρώτα και τον διπλανό ή την διπλανή σου.

Συλλαβή	Μακρόχρονη	Βραχύχρονη
πό- λε- μος		
χαί- ρω		
παι- δα- γω- γός		
κό- πος		
ναῦ- ται		
πα- τέ- ρες		
μή- τηρ		
κοι- νός		



Αναγνωρίζω τις κατηγορίες των γραμμάτων και των φθόγγων



Μακρόχρονες και βραχύχρονες συλλαβές



Μακρόχρονη-βραχύχρονη συλλαβή



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

1. Τα δίχρονα γράμματα (α, ι, υ) είναι πάντα μακρόχρονα.
2. Τα υποκοριστικά ουσιαστικά δεν παράγονται από ουσιαστικά.
3. Το «ο» άλλοτε είναι βραχύ και άλλοτε μακρό.
4. Το «έφηβειον» στην αρχαία Ελλάδα ήταν η ηλικία των 18 ετών.

Ας συζητήσουμε:

Καταγράφω τα συναισθήματά μου μετά την πρώτη επαφή μου με την αρχαία ελληνική. Μπορώ να τα γράψω σε μία παράγραφο μέχρι 100 λέξεων στο τετράδιό μου.



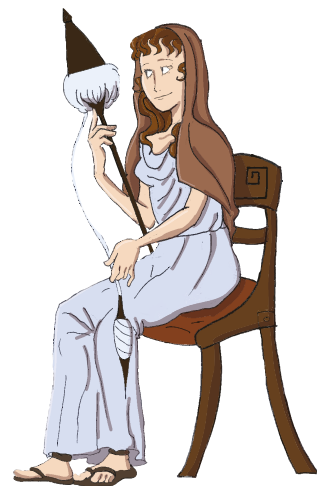


Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο:

Πόσο σημαντική θεωρείς ότι είναι η **διάκριση των συλλαβών** σε μακρόχρονες και βραχύχρονες στην αρχαία ελληνική; **Αν δεν υπήρχε η διάκριση αυτή, τι θα συνέβαινε;**



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η εκπαίδευση στην αρχαία Αθήνα

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα μελετήσουμε το πρώτο μας κείμενο στην αρχαία ελληνική,
- θα πειραματιστούμε για πρώτη φορά με τη διαδικασία της απόδοσης,
- θα ενημερωθούμε για τον τρόπο εκπαίδευσης των αγοριών και κοριτσιών στην αρχαία Αθήνα,
- θα παραγάγουμε και πάλι νέες λέξεις (ουσιαστικά από ουσιαστικά),
- θα εφαρμόσουμε κανόνες τονισμού και χρήσης των πνευμάτων,
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.

Άγγελε, σκεφτόμουν αυτά που λέγαμε την προηγούμενη φορά για τον Αττικό και το «ἐφηβεῖον» και αναρωτιόμουν τι έκαναν τα παιδιά πριν τα δεκαοκτώ τους χρόνια. Πήγαιναν στο σχολείο;



Ναι, Αθηνά! Βεβαίως. Πάμε να διαβάσουμε μαζί ένα μικρό, σχετικό κείμενο για το τι συνέβαινε στην Αθήνα...



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Πηγαίνοντας στο σχολείο

Οι Ἀθηναῖοι **ἔπεμπον** τούς **ἑπταετείς** ἄρρενας παῖδας **εἰς διδασκαλεῖον** ἵνα μάθωσιν **γραφὴν, ἀνάγνωσιν, μουσικὴν καὶ χορόν** καὶ **εἰς παλαίστρας** ἵνα ἀσκήσωσι **τά σώματα αὐτῶν**. **Τά κοράσια** παρέμενον **ἐν τῇ οἰκίᾳ** καὶ **ἡ μήτηρ μέριμναν εἶχε** τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν. **Ἐδίδασκεν αὐτά** γραφὴν, ἀνάγνωσιν, μουσικὴν, χορόν καὶ οἰκονομίαν.

Πλαστό κείμενο*

*Κάποιες φορές οι φιλόλογοι γράφουν δικά τους κείμενα στην αρχαία ελληνική, με τα οποία αφηγούνται ή/και περιγράφουν. Τα κείμενα αυτά λέγονται «πλαστά» και το βιβλίο μας έχει τρία τέτοια.



- Ωχ! Δεν τα καταλαβαίνω όλα!

- Δεν είναι δύσκολο. Θα το δούμε μαζί. **Πολλές από τις λέξεις του κειμένου τις γνωρίζεις ήδη και μπορείς να τις αναγνωρίσεις, αν τις προσέξεις.** Θα σου πω εγώ κάποιες που δε γνωρίζεις και μετά θα μπορέσεις να **αποδώσεις** το κείμενο στη νέα ελληνική συμπληρώνοντας τα κενά που υπάρχουν.



A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- ἔπεμπον** < πέμπω = έστελναν
- ἑπταετείς** (ὁ ἑπταετής) = που ήταν επτά ετών
- εἰς διδασκαλεῖον** (τό διδασκαλεῖον) = σε εκπαιδευτήρια
- εἰς παλαίστρας** (ἡ παλαίστρα) = σε γυμναστήρια
- Τά κοράσια** (τό κοράσιον) = τα κορίτσια
- ἐν τῇ οἰκίᾳ** (ἡ οἰκία) = στο σπίτι
- ἡ μήτηρ** = ἡ μητέρα
- μέριμναν εἶχε** < μέριμναν ἔχω = φροντίζω
- Ἐδίδασκεν αὐτά** < διδάσκω τινά = τα δίδασκει

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Οι Αθηναῖοι (αποδίδω τη λέξη: ἔπεμπον) τα αγόρια (αποδίδω τη λέξη: ἑπταετείς) (αποδίδω την έκφραση: εἰς διδασκαλεῖον) για να μάθουν (αποδίδω τις λέξεις: γραφὴν, ἀνάγνωσιν),, μουσική και χορό και (αποδίδω την έκφραση: εἰς παλαίστρας).....για να ασκήσουν (αποδίδω την έκφραση: τά σώματα αὐτῶν) (αποδίδω την παρακάτω φράση: Τά κοράσια παρέμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἡ μήτηρ μέριμναν εἶχε τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν)
 (αποδίδω την έκφραση: Ἐδίδασκεν αὐτά)..... γραφὴν, ἀνάγνωσιν, μουσικὴν, χορόν καὶ διαχείριση σπιτιού.



- Τα κατάφερα! Ἄγγελε, σε ευχαριστώ!!!

- Χαίρομαι πολύ. Πάμε τώρα που ξέρεις τι λέει το κείμενο να μου απαντήσεις σε κάποιες ερωτήσεις για να δω αν κατάλαβες καλά πώς μάθαιναν τα παιδιά στην αρχαία Αθήνα.



A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Σε ποια ηλικία πήγαιναν τα αγόρια στα εκπαιδευτήρια;	έπταετείς
Τι μάθαιναν τα αγόρια στα εκπαιδευτήρια;	
Πού αλλού έστελναν τα αγόρια εκτός από τα εκπαιδευτήρια; Τι έκαναν εκεί;	
Τα κορίτσια πήγαιναν στα εκπαιδευτήρια;	
Ποιος δίδασκε τα κορίτσια;	
Τι διδάσκονταν τα κορίτσια;	

B. Ετυμολογικά**Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά II**

– Μη νιώθεις, λοιπόν, Αθηνά, ότι μόνο εσύ πηγαίνεις στο σχολείο. **Στην αρχαία Ελλάδα εκτιμούσαν τη μόρφωση και καλλιέργεια του ανθρώπου** και γι' αυτό φρόντιζαν να εκπαιδεύουν τα παιδιά τους στο σώμα και την ψυχή.

Οι Αθηναίοι αποτελούσαν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Καταλαβαίνεις **ποιους εννοώ με τη λέξη «Ἀθηναῖοι»;**



– Φυσικά καταλαβαίνω. Τους κατοίκους της Αθήνας!

– Ναι. Είναι και αυτή μία λέξη παράγωγη, ένα ουσιαστικό το οποίο προέρχεται από ένα άλλο ουσιαστικό, και δηλώνει σε αυτήν την περίπτωση αυτόν που κατάγεται από έναν τόπο ή ανήκει σε αυτόν. Αυτά τα παράγωγα ουσιαστικά λέγονται **εθνικά** (π.χ. Σπάρτη < Σπαρτιάτης) και δηλώνουν αυτόν που κατάγεται από κάποια χώρα, πόλη ή γενικά τόπο, τον οποίο δηλώνει η ριζική λέξη.



– Υπάρχουν και στη νέα ελληνική. Τα θυμάμαι.

– Πολύ ωραία! Εκτός από αυτά, υπάρχουν στην αρχαία ελληνική τα **γονεωνυμικά** ουσιαστικά από ουσιαστικά (π.χ. ἀετός > ἀετιδεύς) που δηλώνουν νεογνό ζώου ή μικρό σε ηλικία ζώο, **τα πατρωνυμικά** (π.χ. Πηλεΐδης > Πηλείδης) που δηλώνουν τον απόγονο αυτού που αναφέρει η ριζική λέξη και **τα παρώνυμα** (π.χ. τόξον > τοξότης) που δηλώνουν το πρόσωπο που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει η ριζική λέξη ή ανήκει σε αυτό.



Μην ξεχάσω να διαβάσω από τη **Γραμματική της Α.Ε.** για την παραγωγή εθνικών, γονεωνυμικών, πατρωνυμικών και παρώνυμων ουσιαστικών από ουσιαστικά και να δω τις καταλήξεις τους.





Η δική σου καταγωγή ποια είναι;
Σχημάτισέ την, σύμφωνα με τις καταλήξεις
της αρχαίας ελληνικής!



Τα
κρυμμένα
παράγωγα
ουσιαστικά

B1. Ώρα για εξάσκηση!

1. Αφού ανοίξεις τη Γραμματική της νέας ελληνικής, να ερευνήσεις αν υπάρχουν οι ίδιες ή παρόμοιες κατηγορίες ουσιαστικών που παράγονται από ουσιαστικά, όπως αυτές που μάθαμε παραπάνω. Ποιες είναι οι καταλήξεις τους;

.....

.....

.....

.....

2. Συνδυάζοντας τα παρακάτω πρωτότυπα ουσιαστικά με μία από τις καταλήξεις που δίνονται, να γράψεις τα παράγωγα ουσιαστικά που προκύπτουν. Στη συνέχεια, να τα κατατάξεις στην κατηγορία που ανήκουν (εθνικά, πατρωνυμικά, γονεωνυμικά, παρώνυμα): π.χ. Πηλεός + είδης → Πηλείδης → πατρωνυμικό.

A. Πρωτότυπα ουσιαστικά
Ζάκυνθος, δήμος, ἵππος,
Ἡρακλῆς, Ἄβδηρα,
Κέρκυρα, ἤπειρος, λύκος

B. Παραγωγικές καταλήξεις
-ίτης, -εύς, -ιος, -είδης,
-αῖος, -ιδεύς, -ώτης, -της

Πρωτότυπο ουσιαστικό + Κατάληξη	=	Παράγωγο ουσιαστικό	Κατηγορία παράγωγου ουσιαστικού

- Τι σκέφτεσαι Αθηνά; Εξακολουθούν όλα να είναι δύσκολα;



- Είμαι ακόμα λίγο **μπερδεμένη**, γιατί εξακολουθώ να μην καταλαβαίνω αυτά τα σημάδια που υπάρχουν πριν και επάνω από τα γράμματα των λέξεων. Στη νέα ελληνική έχουμε έναν τόνο που τον χρησιμοποιούμε για να δείχνουμε πώς πρέπει να διαβάσουμε και να προφέρουμε τις λέξεις. Στην αρχαία, όμως, βλέπω πολλά και διάφορα και μπερδεύομαι. Δεν μου τα είπες όλα!



Γ. Γραμματική

Τόνοι και πνεύματα I

- Θυμάσαι που όταν έμαθες τις βραχύχρονες και μακρόχρονες συλλαβές, σου είπα ότι αυτή η διάκριση θα μας βοηθήσει στον τονισμό;



- Εγώ το θυμάμαι, αλλά εσύ δεν είπες τίποτα... Θα γίνει κάποια σχετική ερώτηση στο σχολείο και δε θα ξέρω τι να απαντήσω!

- Άκου λοιπόν, για να ξέρεις, και να είσαι έτοιμη να απαντήσεις!



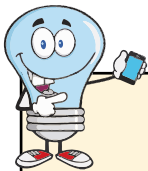
Na θυμάσαι...



Το τραγούδι της παιδείας



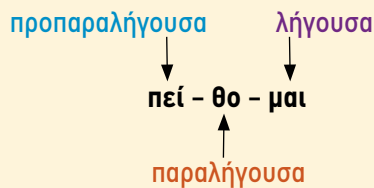
Το αρχαιότερο τραγούδι



- Στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπάρχουν τρεις τόνοι:
 - η οξεΐα (´), που **την γνωρίζεις** από τη νέα ελληνική (´),
 - η βαρεία (˘), που **δε χρησιμοποιείται** στη νέα ελληνική και
 - η περισπωμένη (~), που επίσης **δε χρησιμοποιείται** στη νέα ελληνική και μοιάζει σαν μία μικρή οριζόντια γραμμή πάνω από το γράμμα.

Εμείς θα ασχοληθούμε με την οξεΐα και την περισπωμένη.

- Για να μάθεις **πότε να χρησιμοποιείς** τη μία και πότε την άλλη θα πρέπει να εφαρμόζεις τα εξής:
 - α. Χωρίζεις τη λέξη σε συλλαβές και δίνεις όνομα σε κάθε συλλαβή ξεκινώντας να τις μετράς από το τέλος προς την αρχή!** Η πρώτη από το τέλος λέγεται **λήγουσα**, η δεύτερη από το τέλος **παραλήγουσα** και η τρίτη από το τέλος **προπαραλήγουσα**.



- β. Κάθε λέξη που τονίζεται στη λήγουσα λέγεται οξύτονη, κάθε λέξη που τονίζεται στην παραλήγουσα λέγεται παροξύτονη και κάθε λέξη που τονίζεται στην προπαραλήγουσα λέγεται προπαροξύτονη.**

Προσπάθησε μαζί με την Αθηνά να χωρίσεις σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις (είναι ο ίδιος τρόπος με τη νέα ελληνική) και να τις χαρακτηρίσεις ανάλογα με τη θέση του τόνου:
 κῆποι, ἄγγελος, αὐλή, μήτηρ, γίγνομαι, καιρός, μουσική, κομίζω, βωμός, κόσμος.



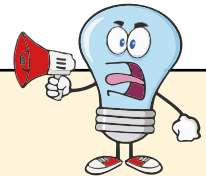


- Και πάλι όμως δεν καταλαβαίνω τι πρέπει να βάλω πάνω από τις λέξεις: Οξεία ή αυτήν την οριζόντια γραμμή, την περισπωμένη;

- Μη βιάζεσαι. Με τη σειρά πρέπει να σου τα λέω. Αλλιώς θα μπερδευτείς. Συνεχίζω λοιπόν...



Να θυμάσαι...



- Καμία λέξη **ΔΕΝ** τονίζεται πάνω από την προπαραλήγουσα!
- Η προπαραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε **οξεία!**
- Τα **άρθρα** της γενικής πτώσης και της **δοτικής** πτώσης ενικού και πληθυντικού αριθμού παίρνουν **περισπωμένη**: τοῦ, τῆς, τῷ, τῇ, τῶν, τοῖς, ταῖς.
- Οι **βραχύχρονες** συλλαβές παίρνουν **οξεία**.
- Η **μακρόχρονη λήγουσα**, όταν τονίζεται στη **γενική πτώση και τη δοτική πτώση**, παίρνει πάντοτε **περισπωμένη**: τῶν ἀρχῶν, ταῖς ἀρχαῖς.
- Η **μακρόχρονη λήγουσα** που τονίζεται και προέρχεται από **συναίρεση** (ένωση δύο φωνηέντων) παίρνει πάντοτε **περισπωμένη**: ἀγαπῶ

Ἐλα να δοκιμάσεις και εσύ να τονίσεις μερικές λέξεις στην αρχαία ελληνική και να δικαιολογήσεις τον τονισμό τους με βάση τους παραπάνω κανόνες:



- ὁ ἴκανος (στη λήγουσα) =
- τῶν ποιητων (στη λήγουσα) =
- ἡ ἀρχη (στη λήγουσα) =
- ἡ αἰδουσα (στην προπαραλήγουσα) =
- τῶν γυμναστων (στη λήγουσα) =
- ἡ ἡμερα (στην παραλήγουσα) =



- Είναι λίγο μπερδεμα, ε;

- Είναι η αρχή, γι' αυτό αισθάνεσαι έτσι. Σε λίγους μήνες όλα θα είναι απλά και γνωστά πια! Ἐλα τώρα να σου πω κάτι που θα σου αρέσει! Θα σου μιλήσω για τα πνεύματα!

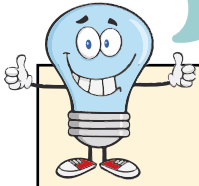


- Ποια πνεύματα; Τι εννοείς;

- Αθηνά, δεν ξέρω τι σκέφτηκες αλλά στην αρχαία ελληνική γλώσσα «πνεύμα» λέγεται ένα σημάδι που παίρνουν οι λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο ή ρ. Ἐλα, να δεις!



Να θυμάσαι...



- Τα πνεύματα στην αρχαία ελληνική γλώσσα είναι δύο:
 - α) Η ψιλή, που κοιτάζει αριστερά και
 - β) Η δασεία, που το όνομά της αρχίζει από «δ» και κοιτάζει προς την κατεύθυνση που αρχίζει από το ίδιο γράμμα, δηλαδή δεξιά!
- Οι περισσότερες λέξεις της αρχαίας ελληνικής παίρνουν ψιλή. Υπάρχουν κάποιες, όμως, που παίρνουν δασεία, όπως όσες αρχίζουν από υ και από το γράμμα ρ.

Άνοιξε τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) Σιγά-σιγά θα τις αναγνωρίζεις και μόνη/μόνος σου!



Γιατί
τονίζονται οι
λέξεις



Πώς το λέμε
στα Αρχαία:



Μια εικόνα...
Χίλιες λέξεις
στα αρχαία
ελληνικά

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

1. Διάβασε παρακάτω κάποιες αρχαιοελληνικές εκφράσεις, τις οποίες χρησιμοποιούμε και σήμερα, **τόνισέ τες** και **δικαιολόγησε** τον τόνο που βάζεις κάθε φορά:
 - α. Δοξα τω Θεω (Παραλήγουσα - Λήγουσα - Λήγουσα).
 - β. Έπεα πτεροεντα (Προπαραλήγουσα - Προπαραλήγουσα).
 - γ. Εύρηκα, εύρηκα (Προπαραλήγουσα).
 - δ. Μετρον ἄριστον (Παραλήγουσα - Προπαραλήγουσα).
 - ε. Άπο μηχανης θεος (Λήγουσα - Λήγουσα - Λήγουσα).
2. Διόρθωσε τον τονισμό των παρακάτω λέξεων, όπου χρειάζεται, δικαιολογώντας την άποψή σου:
 - α. τῶν ἀθλητῶν
 - β. ὁ στρατηγός
 - γ. ὁ ἔφηβος
 - δ. ὁ ἐφήμερος
 - ε. τήν ζωήν



Μην ξεχάσω να διαβάσω και από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) τους κανόνες τονισμού!



Γέμισε τα
κενά



Η
παλαίστρα
της
Ολυμπίας



Διόρθωσε τα
λάθη τονισμού



Εκ-παιδεύοντας
τότε και τώρα



Ποιος είναι
ο σωστός
τονισμός:



Εκπαίδευση
σε Αθήνα
και Σπάρτη



Τονισμός
ουσιαστικών



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Οι αρχαίοι Έλληνες τόνιζαν τις λέξεις με οξείες, όπως εμείς, αλλά και με και με Όταν έγραφαν με μικρά γράμματα χρησιμοποιούσαν πάνω στα αρχικά φωνήεντα δύο σημάδια την και την

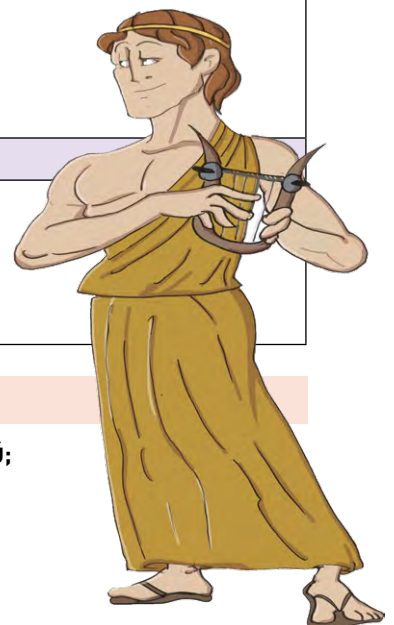
Η ήταν πολύ πιο συχνή από τη Και στη νέα ελληνική και στην αρχαία ελληνική παράγονται ουσιαστικά από άλλα ουσιαστικά που δηλώνουν καταγωγή από τόπο ή πρόγονο, όπως είναι τα και τα Τα μικρά των ζώων είχαν δικές τους ονομασίες, όπως και στη νέα ελληνική, για παράδειγμα και Έμαθα και για άλλες απλές περιπτώσεις, όπως το που προέρχεται από το

Ας συζητήσουμε:

Μπορείς να συλλέξεις πληροφορίες από βιβλία και από το διαδίκτυο για την εκπαίδευση στην αρχαία Αθήνα και την αρχαία Σπάρτη και να συζητήσετε στην τάξη σου για τις ομοιότητες και τις διαφορές των δύο συστημάτων εκπαίδευσης; Να συνεργαστείς με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σου και να δημιουργήσετε μια παρουσίαση για τους συμμαθητές σας άλλων τάξεων.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα	
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα	
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη	



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Αν ξεχνάω να τονίζω τις λέξεις τι μπορεί να συμβεί; Ποια η σημασία του τονισμού;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο Αίσωπος, ένας μεγάλος δάσκαλος

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα γνωρίσουμε τον Αίσωπο και τους μύθους του,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα παραγάγουμε και πάλι νέες λέξεις (ουσιαστικά από ρήματα),
- θα ολοκληρώσουμε τη μελέτη των κανόνων τονισμού,
- θα ασκηθούμε στους κανόνες τονισμού,
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική και με τη χρήση των γραμματικών μας.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)



Συμπλήρωσε εσύ τον τίτλο της ιστορίας, μαζί με την Αθηνά, γιατί μόλις διαβάσεις το κείμενο, σίγουρα θα το αναγνωρίσεις!

Χελώνη καί λαγώς περί όξύτητος ήριζον, καί δή προδεσμίαν στήσαντες τοῦ τόπου ἀπηλλάγησαν. ὁ μέν οὖν λαγώς διά τήν φυσικήν ώκύτητα ἀμελήσας τοῦ δρόμου πεσών παρά τήν ὁδόν ἐκοιμάτο. ἡ δέ χελώνη συνειδυῖα ἐαυτῇ βραδύτητα οὐ διέλιπε τρέχουσα καί οὕτω κοιμώμενον τόν λαγών παραδραμοῦσα ἐπί τό βραβεῖον τῆς νίκης ἀφίκετο.

Μύθος του Αἰσώπου

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- περί όξύτητος** (ή όξύτης) = σχετικά με την ταχύτητα
- ήριζον** < έριζω = φιλονικούσαν, καβγάδιζαν
- ἀπηλλάγησαν** < ἀπαλλάσσω = ξεκίνησαν
- ώκύτητα** = ταχύτητα, γρηγοράδα
- συνειδυῖα** < σύννοια = επειδή γνώριζε καλά
- οὐ διέλιπε** < διαλείπω = δε σταμάτησε
- παραδραμοῦσα** < παρά+τρέχω = προσπερνώντας
- ἀφίκετο** < ἀφικνέομαι-οῦμαι = έφτασε

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Μια φορά η χελώνα και ο λαγός (αποδίδω την παρακάτω φράση: περί όξύτητος ήριζον).....
 Όρισαν λοιπόν ένα τέρμα (για αγώνα δρόμου) και
 (αποδίδω το ρήμα: ἀπηλλάγησαν) Ο λαγός, (αποδίδω τη φράση: διά τήν φυσικήν
 ώκύτητα)....., αμελώντας την απόσταση που είχε να διανύσει, ξάπλωσε δίπλα
 στον δρόμο και κοιμόταν. Η χελώνα, αντίθετα, (αποδίδω τη μετοχή: συνειδυῖα).....
 τη βραδύτητα των κινήσεών της (αποδίδω το ρήμα: οὐ διέλιπε).....
 να τρέχει κι έτσι (αποδίδω τη μετοχή: παραδραμοῦσα) τον λαγό που κοιμόταν,
 (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἀφίκετο ἐπί τό βραβεῖον τῆς νίκης).....



- Μα βέβαια και γνωρίζω τον Αἰσώπο. Είναι γνωστοί οι μύθοι του!
- Χαίρομαι που τον γνωρίζεις! **Ο Αἰσώπος** που λες, Αθηνά, ήταν αρχαίος Έλληνας μυθοποιός. Οι

ιστορίες του είναι εμπνευσμένες από την καθημερινή ζωή και τη φύση κι έχουν **χαρακτήρα ηθικοδιδασκτικό και αλληγορικό**. Οι κύριοι ήρωες των ιστοριών του είναι συνήθως ζώα που μιλούν και συμπεριφέρονται όπως και οι άνθρωποι. **Οι μύθοι του έχουν ιδιαίτερη χάρη, απλότητα και άφθονα διδακτικά μηνύματα**. Αφού σου είναι γνωστοί οι μύθοι του, τότε θα μπορέσεις εύκολα να απαντήσεις στις παρακάτω ερωτήσεις για να δω αν κατάλαβες καλά το κείμενο!



A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Για ποιον λόγο μάλωσαν ο λαγός και η χελώνα;	περί όξυτητος ήριζον
Τι αποφάσισαν να κάνουν μετά τον τσακωμό τους;	
Γιατί ο λαγός δεν ακολούθησε την πορεία που έπρεπε;	
Η χελώνα τι επέλεξε να κάνει;	
Ποιο ήταν το αποτέλεσμα του αγώνα δρόμου;	

B. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα I



– Είδες πόσο καλά τα πήγα με τον Αίσωπο; Είναι εύκολοι οι μύθοι του και **έχουν λέξεις** που μου είναι γνωστές γιατί **τις χρησιμοποιούμε και σήμερα!** Η λέξη «δρόμος», για παράδειγμα! Την γράφουμε έτσι και εννοούμε το ίδιο!

– Αυτή είναι μία εύκολη λέξη! Είναι και αυτή **παράγωγη!** Το ήξερες;



– Όπως και όσες εξετάσαμε στα προηγούμενα μαθήματα;

– Ναι. Αλλά αυτή δεν προέρχεται από ουσιαστικό αλλά από ρήμα. Είναι **ένα ουσιαστικό παράγωγο από ρήμα**. Πρόκειται για το ρήμα «τρέχω». **Νομίζω ότι ισχύει και αυτό στη νέα ελληνική!**



– Ναι, ισχύει. Έχεις δίκιο.

– Πολύ ωραία! **Το ίδιο, λοιπόν, συμβαίνει και στην αρχαία ελληνική!** Υπάρχουν ουσιαστικά που προέρχονται από ρήματα και δηλώνουν **το πρόσωπο που ενεργεί** (π.χ. κλητήρ < καλῶ), **την ενέργεια ή την κατάσταση ή το πάθος** (π.χ. μαντεία < μαντεύω), **το αποτέλεσμα μιας ενέργειας** (π.χ. γνώμη < γινώσκω).



Μην ξεχάσω να διαβάσω από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για την παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα!



Παράγωγες
και
Σύνθετες
λέξεις



B1. Ώρα για εξάσκηση!

Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα με παράγωγα ουσιαστικά:

Ρήμα	Πρόσωπο που ενεργεί	Ενέργεια ή κατάσταση ή πάθος ή αποτέλεσμα ενέργειας
συγγράφω		
ήγέομαι –οὔμαι		
σφύζω		
φεύγω		
ἐργάζομαι		

Γ. Γραμματική

Τόνοι και πνεύματα II



- Πολύ μου άρεσε ο μύθος του «Αίσωπου»! Είδες ότι έβαλα σωστά την οξεία στην προπαραλήγουσα!

- Χμ! Σωστή η οξεία αλλά όχι η θέση της!

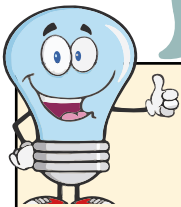


- Τι εννοείς; Θα με μπλέξεις πάλι;

- Όχι, Αθηνά! Απλώς θα σου πω μερικούς ακόμα (τους τελευταίους) κανόνες τονισμού για να μην κάνεις πια κανένα λάθος!



Να θυμάσαι...



- Όταν τονίζεται μία μακρόχρονη παραλήγουσα και ακολουθεί μία μακρόχρονη λήγουσα, τότε βάζω οξεία, π.χ. *χελώνη*
- Όταν τονίζεται μία μακρόχρονη παραλήγουσα και ακολουθεί μία βραχύχρονη λήγουσα, τότε βάζω περισπωμένη, π.χ. *βραβεῖον*
- Όταν η λήγουσα είναι βραχύχρονη, τότε τονίζεται η προπαραλήγουσα, π.χ. ὁ κίνδυνος, ενώ όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, δεν τονίζεται η προπαραλήγουσα αλλά ο τόνος κατεβαίνει, π.χ. τοῦ κινδύνου



- Άγγελε, επειδή είμαι λίγο πιο πρακτικός τύπος, θα προσπαθήσω να κωδικοποιήσω όλους τους κανόνες τονισμού, για να τους θυμάμαι πιο εύκολα:

Μακρό (που τονίζεται) + Μακρό = Οξεία
 Μακρό (που τονίζεται) + Βραχύ = Περισπωμένη
 Προπαραλήγουσα (που τονίζεται) → Πάντα οξεία
 Πολυσύλλαβη λέξη + Λήγουσα βραχύχρονη → Ο τόνος στην προπαραλήγουσα
 Πολυσύλλαβη λέξη + Λήγουσα μακρόχρονη → Ο τόνος στην παραλήγουσα

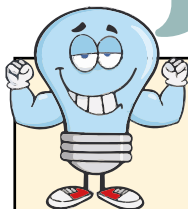


Επίλεξε τον σωστό τονισμό και τον κανόνα του

- Και μία έκπληξη! Υπάρχουν **δέκα λέξεις** της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που δε θα σε βασανίσουν με τον τόνο τους, **γιατί δεν τονίζονται!**



Να θυμάσαι...



Στην αρχαία ελληνική γλώσσα **ΔΕΝ τονίζονται** αλλά **παραμένουν ΑΤΟΝΕΣ** οι εξής δέκα λέξεις:

- Τα άρθρα: ό, ή, οί, αί
- Οι προθέσεις: εις, έν, έκ (έξ, ές)
- Τα μόρια: εί, ώς, ού (ή ούκ ή ούχ)

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Διάβασε τον παρακάτω μύθο του Αισώπου:

Άλωπηξ και παρδαλις περι καλλους ηρίζον. Της δέ παρδαλεως παρ' ἕκαστα την του σωματος ποικιλίαν προβαλλομενης η άλωπηξ υποτυχουσα εφη· «και ποσον εγω σου καλλιων υπαρχω, ήτις ού το σωμα, την δε ψυχην πεποίκιλμαι;»



Που σημαίνει...

Η αλεπού και η λεοπάρδαλη μάλωναν ποια είναι πιο όμορφη. Η λεοπάρδαλη πρόβαλλε την ποικιλομορφία του σώματός της, ότι έχει λογίων λογίων βούλες. Όμως η αλεπού τής έφερε αντίρρηση: «Για φαντάσου, λοιπόν, πόσο πιο όμορφη από σένα πρέπει να είμαι εγώ, που η ποικιλομορφία μου δεν βρίσκεται στο σώμα αλλά στη ψυχή μου».

Και μετά.....

α) Να βάλεις τόνους και πνεύματα στο κείμενο στα γράμματα που σημειώνονται με έντονη γραφή. Μην ξεχάσεις να **συμβουλευτείς** τους κανόνες τονισμού για τους τόνους και τα πνεύματα.

β) Να υπογραμμίσεις στο κείμενο λέξεις που σου είναι γνωστές, **γιατί τις χρησιμοποιούμε και σήμερα** στη νέα ελληνική.



όφιδιον - Το
φιδάκι των
αρχαίων
ελληνικών

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Μακρό (που τονίζεται) + Μακρό =

Μακρό (που τονίζεται) + Βραχύ =

Προπαραλήγουσα (που τονίζεται) →

Πολυσύλλαβη λέξη + Λήγουσα βραχύχρονη →

Πολυσύλλαβη λέξη + Λήγουσα μακρόχρονη →



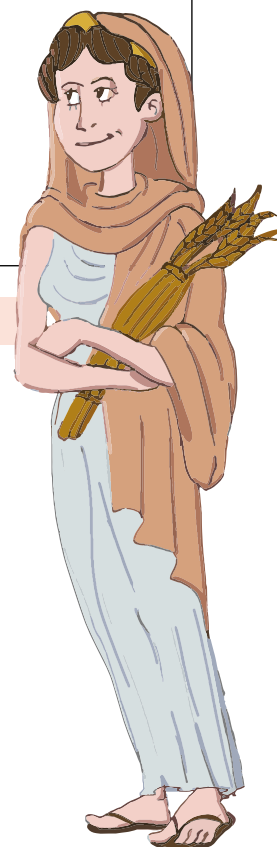


Ας συζητήσουμε:

Μπορείς να συλλέξεις πληροφορίες από βιβλία και από το διαδίκτυο για τον Αίσωπο, να επιλέξεις έναν μύθο του και να τον παρουσιάσεις στην τάξη σου συζητώντας για το διδακτικό του μήνυμα.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Πόσο σημαντικοί είναι οι κανόνες του τονισμού; Μπορώ να τονίσω χωρίς αυτούς;



Τονισμός
αρχαιοελληνικών
φράσεων

2^η Θεματική Ενότητα



ΠΩΣ ΠΕΡΝΟΥΣΑΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ;

Το ξέρεις ότι υπήρχαν περισσότερες από 120 ονομασίες, τις οποίες μου είχαν αποδώσει οι άνθρωποι στην εποχή μου; Με αγαπούσαν ιδιαίτερα, γιατί ήμουν η εκπρόσωπος της σοφίας και της φρόνησης! Και αγαπημένο παιδί του μπαμπά μου, του Δία, βέβαια!



4ο Κεφάλαιο: Τα ατομικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα

5ο Κεφάλαιο: Τα ομαδικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα

6ο Κεφάλαιο: Οι νέοι στην περσική κοινωνία

7ο Κεφάλαιο: Οι αταξίες των παιδιών στην αρχαία Ελλάδα

Το παιδί κατείχε μια ιδιαίτερη θέση στον «οἶκον», στο σπίτι δηλαδή, κατά την αρχαιότητα.

Στην αρχαία Αθήνα, η γέννηση ενός παιδιού ανακοινωνόταν με το κρέμασμα στην πόρτα του σπιτιού ενός κλαδίου ελιάς, αν ήταν αγόρι, και μιας τούφας μαλλιού, αν ήταν κορίτσι. Τη δέκατη ημέρα της ζωής του παιδιού, του δινόταν το όνομα στο πλαίσιο μιας ανοιχτής στην πόλη εκδήλωσης, η οποία ονομαζόταν Δεκάτη. Μέχρι τα έξι τους χρόνια τα παιδιά παρέμεναν στο σπίτι και μεγάλωναν με τη φροντίδα της μητέρας τους. Ήταν η περίοδος που τα παιδιά περνούσαν τις ώρες τους παίζοντας κυρίως. Στη συνέχεια, ανάλογα με την πόλη-κράτος, όπου το κάθε παιδί ανήκε, ακολουθούσε η εκπαίδευσή του με βάση το φύλο του και την καταγωγή του.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι υπήρχε **πληθώρα λέξεων** για να περιγραφεί η κάθε **ηλικιακή φάση ανάπτυξης του παιδιού**, όπως «βρέφος», «παῖς», «παιδίσκη», «νεανίας», «ἔφηβος», «μειράκιον», «πάλληξ», «ἀντιπαῖς». Ιδιαίτερες και πολλαπλές αναφορές στα χαρακτηριστικά των παιδιών, τον τρόπο ανάπτυξής τους, τις ανάγκες τους και τα παιχνίδια τους κάνουν ο **Πλάτωνας** και ο **Αριστοτέλης** στο έργο τους.



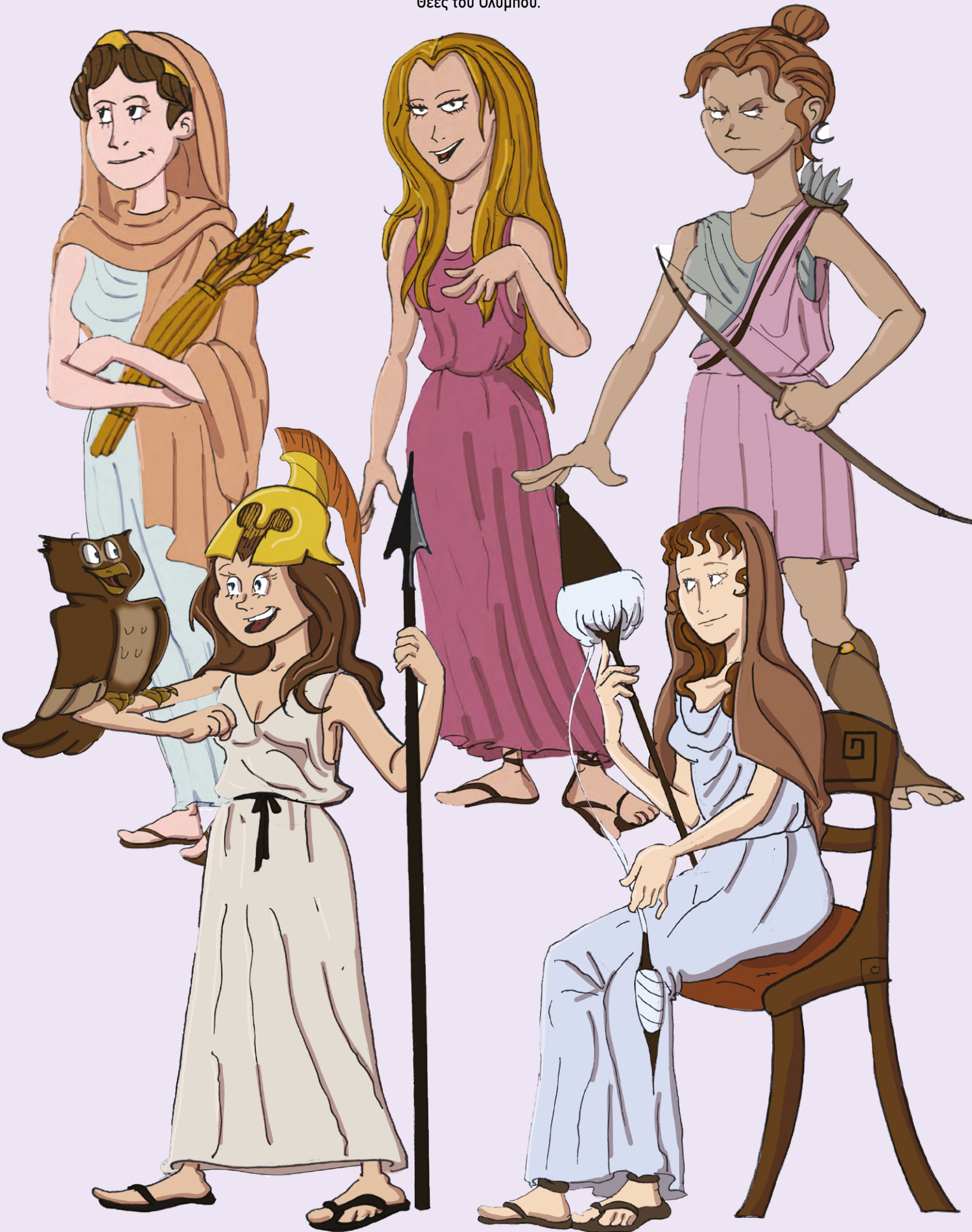
Αρχαιοελληνική κούκλα. Εργαστήριο αττικό. (Αρχές 5ου αι. π.Χ.)

Πηγή: <https://www.theacropolismuseum.gr/koykla>

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

Θεές του Ολύμπου.



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Τα ατομικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα γνωρίσουμε ατομικά παιχνίδια της αρχαίας Ελλάδας,
- θα ασκηθούμε στην ανάγνωση αρχαιοελληνικών κειμένων και στην απόδοσή τους στη νέα ελληνική,
- θα διακρίνουμε τα μέρη του λόγου της αρχαίας ελληνικής,
- θα γνωρίσουμε τα πτωτικά και τα παρεπόμενα των πτωτικών,
- θα συνεχίσουμε τη διαδικασία παραγωγής νέων λέξεων (ουσιαστικά από ρήματα),
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.



Και να σε ρωτήσω Άγγελε! Στα αρχαία χρόνια τα παιδιά μόνο εκπαίδευονταν, διάβαζαν, έγραφαν και ασκούσαν το σώμα τους; Δεν έπαιζαν καθόλου;

Εννοείται ότι έπαιζαν! Μάλιστα, πολλά από τα παιχνίδια τους έχουν μέχρι σήμερα επιβιώσει. Έλα να σου πω!



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Πλαταγές και πλαγγόνες

Τό παίγνιον συνέβαλλε ἐς τά μάλιστα τῇ ἀναπτύξει τῶν παιδῶν καί ἔνεκα αὐτοῦ ἦσαν πλεῖστα εἶδη καί πλεῖστοι τρόποι παιγνίου.

Παῖδες ἤρχοντο παίξιν πλεῖστα παίγνια κατά μόνας ἐκ βρέφους. Πλαταγή ἦν τό πρότον παίγνιον. Κατεσκευάζετο ἐκ πηλοῦ καί παρῆγε γλυκεῖαν ἠχὴν ἔνεκα τῶν ἐντός αὐτῆς λιθαρίων. Ἔτερα παίγνια ἦσαν αἱ πλαγγόνες. Κατεσκευάζοντο ἐκ κηροῦ, ὅμοιαι ἦσαν τοῖς ἀνθρώποις, τινές ἐξ αὐτῶν ἐδύναντο κινεῖν τὰς χεῖρας καί τούς πόδας καί ἦσαν παίγνιον ἀγαπητότατον τοῖς κορασίοις. Πλέον αὐτῶν, παῖδες ἔπαιζον ἄδυρμα, ἰπάριον ἐκ πηλοῦ, σφαῖραν, τροχόν, αἰῶραν, ἀστραγάλους, στρόβιλον.

Πλαστό κείμενο

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- ἐς τά μάλιστα = πάρα πολύ
- τῇ ἀναπτύξει (ἡ ἀνάπτυξις) = στην ανάπτυξη
- ἔνεκα αὐτοῦ = γι' αὐτόν τον λόγο
- ἦσαν < εἰμί = υπήρχαν
- ἤρχοντο < ἄρχομαι = ἀρχιζαν
- κατά μόνας = ατομικά
- ἐκ βρέφους = ἀπό τη βρεφική ηλικία
- πλαταγή (ἡ πλαταγή) = κουδουνίστρα
- ἐκ πηλοῦ (ὁ πηλός) = ἀπό λάσπη
- γλυκεῖαν (ὁ γλυκός, ἡ γλυκεῖα, τό γλυκό) = γλυκιά (γλυκό)
- ἠχὴν (ἡ ἠχή) = ἦχο
- ἔνεκα τῶν λιθαρίων = ἐξαιτίας των μικρῶν βότσαλων
- Ἔτερα (ὁ ἕτερος, ἡ ἑτέρα, τό ἕτερον) = ἄλλα
- αἱ πλαγγόνες (ἡ πλαγγών) = οἱ κούκλες
- ἐκ κηροῦ = ἀπό κερι
- ἰπάριον (τό ἰπάριον) = το μικρό ἄλογο
- στρόβιλον (ὁ στρόβιλος) = ἡ σβούρα

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Το παιχνίδι συνέβαλλε (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἐς τά μάλιστα τῇ ἀναπτύξει)
 των παιδιῶν και (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἔνεκα αὐτοῦ) (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἦσαν πλεῖστα εἶδη καί πλεῖστοι τρόποι παιγνίου)

Τα παιδιά (αποδίδω το ρήμα: ἤρχοντο) να παίζουν πολλά παιχνίδια
 (αποδίδω την παρακάτω φράση: κατά μόνας ἐκ βρέφους)
 (αποδίδω τη λέξη: Πλαταγή) ήταν το πρώτο παιχνίδι.
 Κατασκευάζονταν (αποδίδω την έκφραση: ἐκ πηλοῦ) (αποδίδω την
 παρακάτω φράση: καί παρῆγε γλυκεῖαν ἠχὴν ἔνεκα τῶν λιθαρίων)

..... στο εσωτερικό της. (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ἔτερα παίγνια ἦσαν αἱ πλαγγόνες) Κατασκευάζονταν (αποδίδω τη φράση: ἐκ κηροῦ), έμοιαζαν με ανθρώπους, κάποιες από αυτές μπορούσαν να κουνούν τα χέρια και τα πόδια και ήταν το πιο αγαπημένο παιχνίδι των κοριτσιών. Εκτός από αυτά, τα παιδιά έπαιζαν με το «άδυρμα», (αποδίδω τη λέξη: ἱππάριον) από πηλό, τη μπάλα, τον τροχό, την κούνια, τους αστραγάλους, τη (αποδίδω τη λέξη: στρόβιλο)

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Σε τι συνέβαλε το παιχνίδι;	
Από τι ήταν κατασκευασμένη η πλαταγή;	
Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά των πλαγγόνων;	
Εκτός από την πλαταγή και τις πλαγγόνες τι άλλα ατομικά παιχνίδια υπήρχαν;	

B. Ετυμολογικά

Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα II



- Πολύ γέλασα! Άκου «πλαταγή»! Είχα και εγώ μία πλαταγή όταν ήμουν μικρή!

- Είμαι σίγουρος! Είναι κι αυτή μία λέξη παράγωγη! Ένα ουσιαστικό παράγωγο!



- Από ρήμα και αυτό; Όπως και εκείνα που είπαμε στο προηγούμενο μάθημα;

- Έτσι ακριβώς. Το ουσιαστικό προέρχεται από το ρήμα «πλατάσσω» που σημαίνει κάνω θόρυβο. Σε όσες κατηγορίες ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα είδαμε ήδη, θα προσθέσουμε τα ουσιαστικά που δηλώνουν το όργανο ή το μέσο μιας ενέργειας (π.χ. ποτήριον < πίνω) και τα ουσιαστικά που δηλώνουν τόπο όπου γίνεται μία ενέργεια (π.χ. δικαστήριον < δικάζω).



Μην ξεχάσω να διαβάσω από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για την παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα.

B1. Ώρα για εξάσκηση!

Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα με παράγωγα ουσιαστικά:

Ρήμα	Όργανο/Μέσο μιας ενέργειας	Τόπος όπου γίνεται μία ενέργεια
σκήπτομαι (ακουμπώ)		
ἐργάζομαι		
λάμπω		
λούω (λούζω)		
βαίνω (ανεβαίνω)		

Γ. Γραμματική **α) Τα μέρη του λόγου και β) Τα παρεπόμενα των πτωτικών**



- Άγγελε, μου άρεσαν πολύ όσα μου είπες για τα παιχνίδια. Και δεν ήταν δύσκολο να καταλάβω! Χρησιμοποίησες πολλές λέξεις γνωστές, αλλά και κάποιες που με προβληματίζουν.

- Χαίρομαι που υπάρχουν λέξεις που σου είναι γνωστές. Για πες μου κάποιες. Ποιες εννοείς;



- Εννώ **ρήματα**, όπως τα «ἦσαν», «ἔπαιζον». Επίσης **ουσιαστικά**, όπως «εἶδη»,

.....
και επίθετα, όπως τα



Γράψε, μαζί με την Αθηνά, κάποια **ουσιαστικά και επίθετα** του αρχαίου κειμένου, τα οποία σου είναι **γνωστά!**

- Μπράβο Αθηνά! Είναι φυσικό να σου είναι γνωστές οι λέξεις αλλά και το γραμματικό είδος τους, **εφόσον υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική** όχι μόνο ως προς τη σημασία των λέξεων αλλά και ως προς τα μέρη του λόγου.



- Τι εννοείς; **Τα μέρη του λόγου στη νέα ελληνική είναι έντεκα.** Αναφέρονται στη Γραμματική της νέας ελληνικής και μπορούμε να τα θυμηθούμε διαβάζοντάς τα.

- Στην αρχαία ελληνική τα μέρη του λόγου είναι δέκα και δε διαφέρουν πολύ από τη νέα ελληνική. Πάμε να σου δείξω!



Όπως και στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, οι λέξεις χωρίζονται σε είδη, τα οποία λέγονται **μέρη του λόγου** και είναι δέκα.

Τα έξι από αυτά λέγονται **κλιτά**, επειδή **κλίνονται**, και τα άκλιτα, επειδή **δεν κλίνονται**.

ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

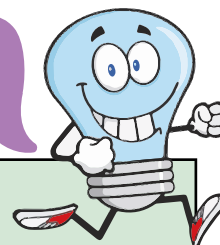
- | | |
|---------------|--------------|
| 1. Άρθρο | 4. Αντωνυμία |
| 2. Ουσιαστικό | 5. Μετοχή |
| 3. Επίθετο | 6. Ρήμα |

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

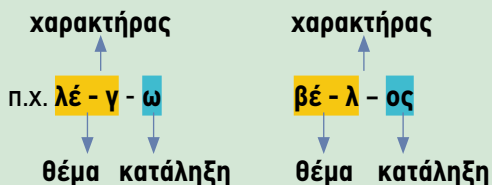
- | | |
|-------------|---------------|
| 7. Επίρρημα | 9. Σύνδεσμος |
| 8. Πρόθεση | 10. Επιφώνημα |



Να θυμάσαι...



- Τα κλιτά μέρη του λόγου έχουν **τύπους**, δηλαδή **διαφορετικές μορφές** με τις οποίες εμφανίζονται στον λόγο (π.χ. λέγω, λέγεις) και **διακρίνονται** σε **θέμα** και **κατάληξη**. Το **θέμα** παραμένει πάντα **αμετάβλητο**, ενώ η **κατάληξη**, η οποία βρίσκεται στο τέλος της λέξης, **μεταβάλλεται**. Ο **τελευταίος φθόγγος** (γράμμα) του θέματος λέγεται **χαρακτήρας** και μπορεί να είναι φωνήεν ή σύμφωνο.



- Τα πέντε πρώτα κλιτά μέρη του λόγου λέγονται **πτωτικά**. Έχουν **πτώσεις** (ονομαστική, γενική, δοτική, αιτιατική, κλητική), **αριθμούς** (ενικός και πληθυντικός), **γέννη** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο) και **κλίσεις**, δηλαδή τρόπο που κλίνονται (α΄ κλίση, β΄ κλίση, γ΄ κλίση). Οι πτώσεις, οι αριθμοί, τα γένη και οι κλίσεις των πτωτικών λέγονται **παρεπόμενα των πτωτικών και θα μου χρησιμεύσουν, όταν θα μάθω να τα κλίνω**.

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Αντιγράφω την παρακάτω περίοδο του κειμένου:

Τό παίγνιον συνέβαλε ἐς τὰ μάλιστα τῇ ἀναπτύξει τῶν παίδων καί ἔνεκα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἦσαν πλεῖστα εἴδη καί πλεῖστοι τρόποι παιγνίου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Διάβασε πάλι το κείμενο μαζί με την Αθηνά, και με τη βοήθεια της απόδοσης προσπάθησε να βρεις σε αυτό κλιτά και άκλιτα μέρη του λόγου. Στη συνέχεια προσπάθησε να διακρίνεις το θέμα, τον χαρακτήρα και την κατάληξη των κλιτών μερών και να ξεχωρίσεις ποια από τα κλιτά είναι πτωτικά.



Άνοιξε και τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για να έχεις βοήθεια!



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Ζωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- α. Το επίρρημα κλίνεται στην αρχαία ελληνική.
- β. Το ρήμα δεν κλίνεται στην αρχαία ελληνική.
- γ. Τα πτωτικά είναι έξι.
- δ. Τα πτωτικά δεν έχουν γένη.
- ε. Η κατάληξη είναι στην αρχή της λέξης και το θέμα στο τέλος.
- στ. Πλαγγόνα είναι η κούκλα στην αρχαία ελληνική.

Ας συζητήσουμε:

Επίλεξε ένα παιχνίδι ατομικό που παίζεις και **περίγραψε το** σε ένα κείμενο εκατό λέξεων στο τετράδιό σου.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Μπορείς να καταλάβεις γιατί οι λέξεις κλίνονται στη γλώσσα μας; **Προσπάθησε να διαβάσεις** την απόδοση του κειμένου σου βάζοντας τα ουσιαστικά στην ονομαστική πτώση του ενικού και τα ρήματα στο πρώτο πρόσωπο του ενικού αριθμού του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής και παρατήρησε τι συμβαίνει. Κατανοείς το κείμενο; Συζητήστε το στην τάξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τα ομαδικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα γνωρίσουμε ομαδικά παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα και θα τα συγκρίνουμε με τα σημερινά,
- θα ασκηθούμε στην ανάγνωση αρχαιοελληνικών κειμένων και την απόδοσή τους στη νέα ελληνική,
- θα παραγάγουμε και πάλι νέες λέξεις (ουσιαστικά από επίθετα),
- θα γνωρίσουμε το άρθρο και τον τρόπο που κλίνεται,
- θα μιλήσουμε για τα ουσιαστικά και τις κλίσεις τους,
- θα ανακαλύψουμε μία άγνωστη...γνωστή μας πτώση,
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Το κρυφό και η τυφλόμυγα

Ἦσαν καὶ παίγνια τῶν πολλῶν, ἃ ἔπαιζον πλεῖστοι παῖδες ὁμοῦ. Αὐτῶν ἦν ἡ ἀποδιδρασκίνδα: εἷς τῶν παιδῶν ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ἕτεροι παῖδες ἐκρύπτοντο καὶ ἀνοίγων αὐτούς, ἐζήτει τούς κρυφθέντας. Ἔτερα παίγνια τῶν πολλῶν ἦσαν ἡ χαλκῆ μυῖα (εἷς τῶν παιδῶν ἐκάλυπτε σουδαρίω τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐπειρᾶτο εὐρίσκειν τούς περὶ αὐτόν ἑτέρους) καὶ τό ζατρίκιον, ὃ ἠρείδετο ἐπὶ τῇ σκέψει. Πλέον αὐτῶν, παῖδες ἔπαιζον τὴν ἀκίνητίνδαν, τό κολλαβίζειν, τὸν ἀσκωλιασμόν. Παῖδες ἔπαιζον ἐπὶ πολλῇ ὥρᾳ. ἤθροίζοντο, δέ, ἐν οἰκίᾳ τινός καὶ ἔπαιζον.

Πλαστό κείμενο

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- παίγνια τῶν πολλῶν = ομαδικά παιχνίδια
- ἡ ἀποδιδρασκίνδα = το κρυφτό
- εἷς = ένας (εδώ αποδίδεται ως ένα)
- ἀνοίγων < ἀνοίγω = αφού άνοιγε
- τούς κρυφθέντας < κρύπτομαι = αυτούς που είχαν κρυφθεί
- ἡ χαλκῆ μυῖα = η τυφλόμυγα
- σουδαρίω (τό σουδάριον) = με μαντήλι
- ἐπειρᾶτο < πειράομαι-ῶμαι = προσπαθοῦσε
- τούς περὶ αὐτόν ἑτέρους = τους άλλους που ήταν γύρω του
- τό ζατρίκιον = το σκάκι
- ἠρείδετο (< ἐρείδομαι) ἐπὶ τῇ σκέψει = στηριζόταν στη σκέψη
- ἀκίνητίνδα = αγαματάκια ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα
- τό κολλαβίζειν = μπιζ
- ἀσκωλιασμόν (ὁ ἀσκωλιασμός) = κουτσό
- ἤθροίζοντο < ἄθροίζομαι = συγκεντρώνονταν
- ἐν οἰκίᾳ τινός = στο σπίτι κάποιου

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήσε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

– Πάμε τώρα να συμπληρώσουμε τα κενά. **Να ξέρεις ότι για να αποδώσεις το κείμενο στα νέα ελληνικά θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσεις και λέξεις που δεν υπάρχουν στην παραπάνω λίστα!**



– Ωχ! Και πώς θα το κάνω;

– Είναι γνωστές λέξεις, Τις χρησιμοποιείς και σήμερα. Ας το προσπαθήσουμε!



Υπήρχαν και (αποδίδω τη φράση: παίγνια τῶν πολλῶν)....., τα οποία έπαιζαν πολλά παιδιά μαζί. Ένα από αυτά ήταν (αποδίδω τη λέξη: ἡ ἀποδιδρασκίνδα).....: (αποδίδω τη λέξη: εἷς) από τα παιδιά (αποδίδω τη φράση: ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς)....., τα

υπόλοιπα παιδιά κρύβονταν και (αποδίδω τη μετοχή: ἀνοίγων) τα μάτια του (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἐξήτει τούς κρυφθέντας).....
 Άλλα ομαδικά παιχνίδια ήταν (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἡ χαλκῆ μυῖα)..... ένα από τα παιδιά κάλυπτε (αποδίδω την παρακάτω φράση: σουδαρίῳ τούς ὀφθαλμούς καί ἐπειρᾶτο εὐρίσκειν τούς περί αὐτόν ἑτέρους).....
 και (αποδίδω τη λέξη: τό ζατρίκιον).....
 το οποίο (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἠρείδετο ἐπί τῆ σκέψει).....
 Εκτός από αυτά τα παιδιά έπαιζαν αγαλματάκια ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα, μπιζ, κουτσό.
 Τα παιδιά έπαιζαν για πολλή ώρα. (αποδίδω το ρήμα: Ἡθροίζοντο) επίσης, (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἐν οἰκίᾳ τινός) και έπαιζαν με τους φίλους τους.



- Τα κατάφερα! Άγγελε, σε ευχαριστώ!!!

- Αφού σου είπα ότι θα είναι εύκολο! Ας προχωρήσουμε!



A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Τι ήταν η «ἀποδιδρασκίνδα»;	
Τι ήταν η «χαλκῆ μυῖα»;	
Πού βασιζόταν το «ζατρίκιον»;	

B. Ετυμολογικά Παραγωγή ουσιαστικών από επίθετα



- Μια χαρά θα έπαιζαν όλοι μαζί! Μία μεγάλη παρέα. Όλοι φίλοι!

- Όλοι φίλοι! Παρατηρείς ότι η λέξη «φίλοι» υπήρχε, γραφόταν, προφερόταν και σήμαινε ό,τι και σήμερα;



- Ναι. Το είδα!

- Στην κυριολεξία της η λέξη «φίλος» σήμαινε αγαπητός, ήταν επίθετο και στην εξέλιξή της έφτανε να σημαίνει κάθε πρόσωπο που είναι πολύ κοντά μας και μοιραζόμαστε μαζί του πολλά. Από εδώ παράγεται και η λέξη «φιλία». Άρα, καταλαβαίνεις ότι στην αρχαία ελληνική υπάρχουν ουσιαστικά, τα οποία παράγονται από επίθετα και, για να ξέρεις, θα σου πω ότι δηλώνουν ιδιότητα, συνήθως είναι θηλυκά ή ουδέτερα και είναι αφηρημένα (π.χ. εὐγένεια < εὐγενής).



Άνοιξε και τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για να διαβάσεις πιο αναλυτικά τα παράγωγα ουσιαστικά από επίθετα!

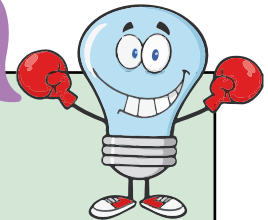




Βρες μαζί με την Αθηνά τις διαφορές που παρατηρείς στην κλίση του άρθρου ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΠΤΩΣΕΙΣ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ	ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
Ονομαστική	ὁ	ἡ	τό
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ
ΔΟΤΙΚΗ	τῷ	τῇ	τῷ
Αιτιατική	τόν	τήν	τό
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ονομαστική	οἱ	αἱ	τά
Γενική	τῶν	τῶν	τῶν
ΔΟΤΙΚΗ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αιτιατική	τούς	τάς	τά
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ

Να θυμάσαι...



Το άρθρο στην αρχαία ελληνική:

- α)** έχει τρία γένη, δύο αριθμούς και πέντε πτώσεις (η ονομαστική και η κλητική λέγονται ευθείες πτώσεις, ενώ οι πτώσεις γενική, δοτική και αιτιατική λέγονται πλάγιες),
- β)** παίρνει περισπωμένη και στα τρία γένη στη γενική και δοτική και των δύο αριθμών,
- γ)** στην κλητική και των δύο αριθμών και στα τρία γένη χρησιμοποιείται, αντί άρθρου, το επιφώνημα «ὦ»,
- δ)** η γενική πληθυντικού είναι ίδια και στα τρία γένη,
- ε)** το ουδέτερο είναι το ίδιο με το αρσενικό στη γενική και δοτική και των δύο αριθμών,
- στ)** το αρσενικό και το θηλυκό στην ονομαστική και των δύο αριθμών παίρνουν μόνο δασεία,
- ζ)** το ουδέτερο έχει τρεις όμοιες πτώσεις (ονομαστική, αιτιατική, κλητική) και στους δύο αριθμούς.

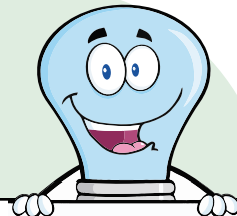


– Μου τα λες τόσο φυσιολογικά, λες και τα καταλαβαίνω όλα! **Τι είναι η Δοτική;** Μου λες;

– Έχεις δίκιο, Αθηνά. Έπρεπε να σου έχω εξηγήσει. Αλλά θα το κάνω τώρα. Άκουσέ με λοιπόν!



Να θυμάσαι...



Στην αρχαία ελληνική υπάρχει μία επιπλέον πτώση, η οποία λέγεται Δοτική. Η θέση της είναι μετά τη Γενική και πριν την Αιτιατική. Χαρακτηριστικά γράμματα στην κατάληξη της δοτικής είναι το -ω, το -η και το -ει στον ενικό αριθμό και τα -οις, -αις και -σι(ν) στον πληθυντικό αριθμό. Κάτω από το -ω και το -η της δοτικής του ενικού αριθμού και στα τρία γένη βάζουμε ένα σημάδι που λέγεται **υπογεγραμμένη** και είναι σαν μία ορθή γωνία που κοιτάζει προς τα δεξιά: η, φ. Μοιάζει και με το «ι» η υπογεγραμμένη!!!

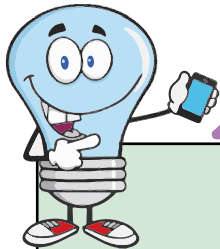


Μου αρέσει η Δοτική! Είναι πλαγγόνα! Έχει και αξεσουάρ, την υπογεγραμμένη!



- Δοτική; Και πώς θα την αποδίδω στη νέα ελληνική; Αφού δεν έχουμε δοτική!

- Εγώ θα σου πω πώς θα την αποδίδεις και εσύ θα καταλάβεις αν υπάρχει ή όχι στη νέα ελληνική!



Να θυμάσαι...

Όταν θέλω να αποδώσω τη δοτική ενός ουσιαστικού στη νέα ελληνική χρησιμοποιώ την αιτιατική πτώση του ουσιαστικού στον αριθμό που βρίσκεται και μπροστά χρησιμοποιώ μία από τις προθέσεις: με, σε, για, προς, από.

Για παράδειγμα, η δοτική «σουδαρίω», η οποία σου έκανε εντύπωση, και σημαίνει «μαντήλι» μπορεί να αποδοθεί στη νέα ελληνική:

- με το μαντήλι ή με μαντήλι
- στο μαντήλι ή σε μαντήλι
- για το μαντήλι ή για μαντήλι
- προς το μαντήλι ή προς μαντήλι
- από το μαντήλι ή από μαντήλι

Η πρόθεση που θα επιλέξουμε να βάλουμε μπροστά από την αιτιατική, εξαρτάται από το νόημα του κειμένου.

Προσπάθησε, μαζί με την Αθηνά, να αποδώσεις στη νέα ελληνική, τις δοτικές «τῆ σκέψει» και «φίλοις». Πώς θα μπορούσαν να αποδοθούν;

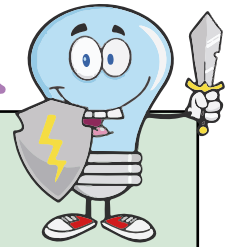


- Τι λες τώρα; Σοβαρά; Άρα η δοτική είναι ένα προθετικό σύνολο: μία αιτιατική με μία πρόθεση! Εύκολο!!!

- Ε, βέβαια είναι εύκολο! Έλα τώρα να συνεχίσουμε την κουβέντα για τα ουσιαστικά. Ο πρώτος τρόπος, λοιπόν, να τα διακρίνουμε στην αρχαία ελληνική είναι το άρθρο τους. Υπάρχει, όμως, και ένας άλλος τρόπος. Για δεξ!



Να θυμάσαι...



Ο δεύτερος τρόπος να διακρίνουμε τα ουσιαστικά στην αρχαία ελληνική είναι η κατάληξή τους. Ανάλογα με το πώς τελειώνουν, δηλαδή, τα διακρίνουμε σε μεγάλες κατηγορίες, που λέγονται κλίσεις. Οι κλίσεις των ουσιαστικών στην αρχαία ελληνική είναι τρεις (α', β', γ') και μας δείχνουν πώς κλίνονται τα ουσιαστικά.

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

- Βάζω τα κατάλληλα άρθρα στις παρακάτω λέξεις:
 - πατήρ (αρσενικό, ονομαστική ενικού)
 - πόλεις (θηλυκό, αιτιατική πληθυντικού)
 - σουδαρίω (ουδέτερο, δοτική ενικού)
 - παῖδας (αρσενικό, αιτιατική πληθυντικού)
 - διδασκαλεῖον (ουδέτερο, ονομαστική ενικού)
 - πλαγῶνες (θηλυκό, ονομαστική πληθυντικού)
 - παιγνίων (ουδέτερο, γενική πληθυντικού)
- Αποδίδω τις παρακάτω δοτικές στη νέα ελληνική με όλους τους πιθανούς τρόπους:
 - τῇ πόλει
 - τῷ παιγνίῳ
 - ταῖς χώραις
 - τῷ διδασκαλείῳ
 - τῷ πατρί (πατέρας)
 - τῇ δημοκρατίᾳ



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

Μπορείς να πεις αναλυτικά σε έναν/μία συμμαθητή/συμμαθήτριά σου που έλειπε από το σημερινό μάθημα τι κάνατε και τι θα πρέπει να προσέξει;

Ας συζητήσουμε:

Επιλέξτε ένα παιχνίδι ομαδικό που παίζετε με τους/τις φίλους/φίλες σας και περιγράψτε το σε ένα κείμενο εκατό λέξεων στο τετράδιό σας. Βρείτε πληροφορίες και παίξτε και ένα ομαδικό παιχνίδι που έπαιζαν τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα!



Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Μπορείς να καταλάβεις γιατί οι λέξεις κλίνονται στη γλώσσα μας; Προσπάθησε να διαβάσεις την απόδοση του κειμένου σου βάζοντας τα ουσιαστικά στην ονομαστική πτώση του ενικού και τα ρήματα στο πρώτο πρόσωπο του ενικού αριθμού του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής και παρατήρησε τι συμβαίνει. Κατανοείς το κείμενο; Συζητήστε το στην τάξη.



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Οι νέοι στην περσική κοινωνία

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα μιλήσουμε για κάποιες από τις ασχολίες των νέων στην περσική κοινωνία,
- θα ασκηθούμε στην απόδοση του αρχαιοελληνικού κειμένου στη νέα ελληνική,
- θα ανακαλύψουμε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με το ρήμα *μανθάνω*, ώστε να τις χρησιμοποιούμε και εμείς στον λόγο μας,
- θα γίνουμε παραγωγοί νέων λέξεων (ρήματα από ονόματα)
- θα μάθουμε να κλίνουμε με τη βοήθεια της γραμματικής, εκείνα τα ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής που τελειώνουν σε *-ος*, *-ης*, *-ον*



Μια χαρά περνούσαν τα παιδιά στην Αρχαία Αθήνα! Το ίδιο συνέβαινε σε όλον τον αρχαίο κόσμο; Οι ίδιες συνήθειες;

Όχι βέβαια. Έλα να δούμε, για παράδειγμα τι αναφερόταν στους περσικούς νόμους για τα παιδιά, όπως αναφέρει ο Ξενοφών, ένας σημαντικός Αθηναίος ιστορικός και σωκρατικός φιλόσοφος.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Οι Πέρσες νέοι

Διήρηται δέ αὕτη ἡ ἀγορά ἢ περί τὰ ἀρχεῖα τέτταρα μέρη· τούτων δ' ἔστιν ἕν μὲν παισίν, ἕν δέ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπέρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. [...] Οἱ δέ ἔφηβοι καί κοιμῶνται περί τὰ ἀρχεῖα σύν τοῖς γυμνητικοῖς ὅπλοις. [...] Οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην καί σωφροσύνην. [...] διδάσκουσι δέ καί ἐγκράτειαν γαστρός καί ποτοῦ. [...] Φέρονται δέ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δέ κάρδαμον, πιεῖν δέ, ἦν τις διψῆ, κώθωνα, ὡς ἀπό τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι.

Ξενοφών, *Κύρου Παιδεία* (Αποσπ.: 1.2.4–1.2.8)

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- διήρηται** < διαιρῶ = είναι διαιρεμένη
- περί τὰ ἀρχεῖα** = γύρω από τα αρχοντικά (μέγαρα)
- παισίν** < ὁ παῖς = το παιδί
- τελείοις ἀνδράσιν** < τέλειος ἀνήρ = για τους ώριμους άνδρες
- γεγονόσι** < γίγνομαι = έχουν περάσει (μτφ.), έχουν γίνει
- σύν τοῖς γυμνητικοῖς ὅπλοις** = μαζί με τον ελαφρύ οπλισμό
- γαστρός** < ἡ γαστήρ = στομάχι, κοιλιά = στην πείνα (εδώ)
- οἴκοθεν** = από το σπίτι τους
- ὄψον** (τό) = φαγητό, τροφή
- κώθωνα** < ὁ κώθων = δοχείο, ποτήρι
- ὡς** = ώστε
- ἀρύσασθαι** < ἀρύω = να παίρνουν νερό

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Η αγορά που βρίσκεται γύρω από τα αρχοντικά μέγαρα (αποδίδω το ρήμα: Διήρηται)..... σε τέσσερα μέρη· από αυτά ένα προορίζεται για τα παιδιά, άλλο για τους εφήβους, άλλο για (αποδίδω την έκφραση: τελείοις ἀνδράσιν).....και άλλο για όσους είχαν περάσει σε στρατεύσιμη ηλικία. (αποδίδω την παρακάτω φράση: Οἱ δέ ἔφηβοι καί κοιμῶνται περί τὰ ἀρχεῖα σύν τοῖς γυμνητικοῖς ὅπλοις).....

..... Τα παιδιά λοιπόν, πηγαίνοντας στο διδασκαλείο διδάσκονται (αποδίδω την παρακάτω φράση: δικαιοσύνην καί σωφροσύνην).....

(Τα) διδάσκουν ακόμα να είναι εγκρατεῖς στην πείνα και τη δίψα. Φέρνουν από το σπίτι τους για φαγητό ψωμί, για πρόχειρο γεύμα κάρδαμο, και για να πιουν, αν κάποιος διψάσει, ποτήρι, (αποδίδω την παρακάτω φράση: ὡς ἀπό τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι)

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

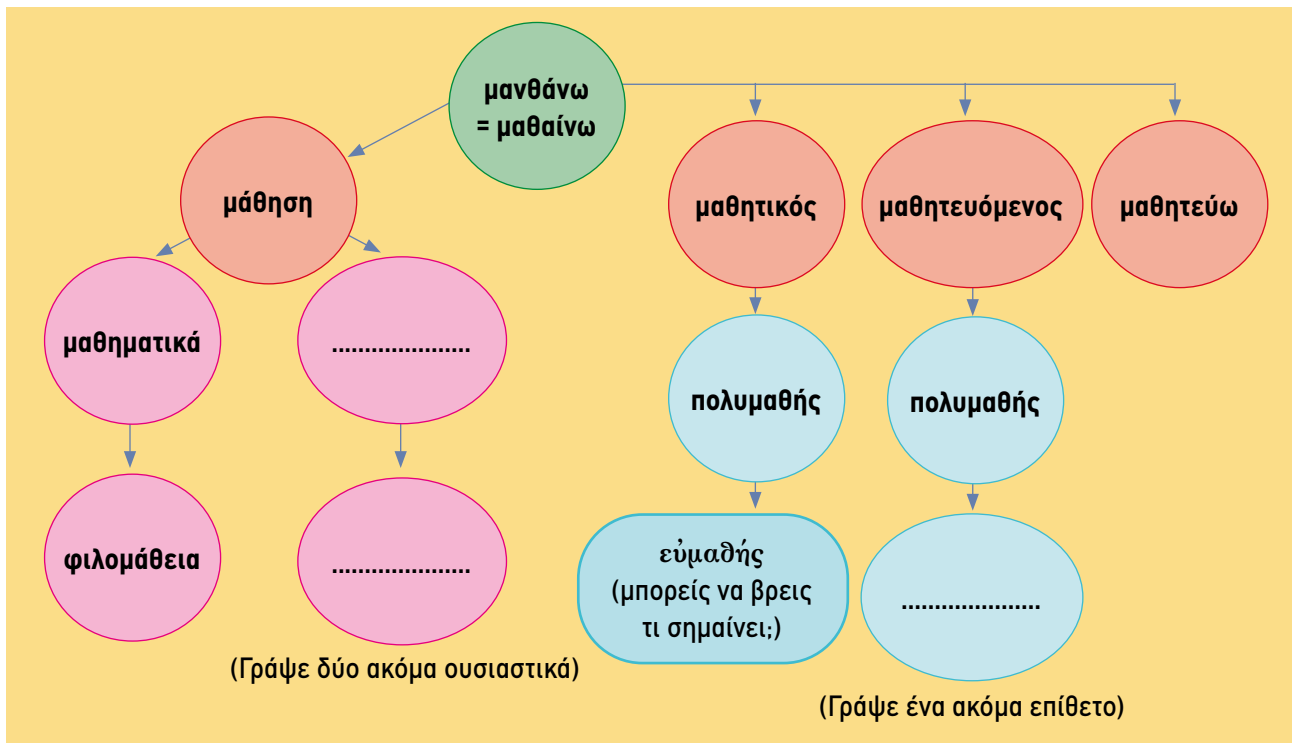
Σε πόσα μέρη ήταν χωρισμένη η περσική αγορά;	
Και οι έφηβοι πού κοιμόνταν και πώς;	
Τι διδάσκονταν τα παιδιά στο σχολείο;	
Και σε περίπτωση που κάποιος πεινούσε ή διψούσε;	

A4. Λεξιλογικά σχόλια



- Και στην Περσία σχολείο, ε;

- Ε, βέβαια! Πολύ σημαντική η εκπαίδευση! Δεν το είπαμε; Τα παιδιά μάθαιναν συνεχώς!!! Αρχαία ελληνική συνήθεια αλλά και λέξη! Βλέπεις τον τύπο *μανθάνω* στο κείμενο; Πάμε να συμπληρώσουμε μαζί το διάγραμμα του «*μανθάνω*» για να καταλάβεις τη σπουδαιότητα της λέξης! Χρησιμοποίησε το λεξικό σου, έντυπο ή ηλεκτρονικό, της αρχαίας ή/και της νέας ελληνικής.



Μην ξεχνάς ότι το **Λεξικό της Α.Ε.** σου μπορεί να σε βοηθήσει!



Β. Ετυμολογικά **Παραγωγή ρημάτων από ονόματα**



- Κατάλαβα! Όπου και να ήσουν παιδί, το σχολείο δεν το γλίτωνες!
- Μην παραπονιέσαι! Θέλω να σου πω, για να σε κάνω να νιώσεις καλύτερα, ότι η λέξη «παιδί», «παῖς» στην αρχαία ελληνική, αποτελεί τη ριζική λέξη ενός ρήματος που σου αρέσει ιδιαίτερα! Για σκέψου ποιο μπορεί να είναι.



Είναι το ρήμα π.....;;
Αλήθεια;

- Ακριβώς! Γιατί στην αρχαία ελληνική υπάρχουν **ρήματα που προέρχονται από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα)** όπως αυτό που είπες. **Και το όνομά μου επίσης! Το ουσιαστικό «άγγελος» προέρχεται από το ρήμα «αγγέλλω»!**



Μην ξεχάσω να διαβάσω από τη **Γραμματική της Α.Ε.** για την παραγωγή ρημάτων από ονόματα.



Β1. Όρα για εξάσκηση!

Μπορείς να σχηματίσεις ένα ρήμα που να παράγεται από τα παρακάτω ονόματα;

ὁδός, ψῆφος, χρόνος, ὕμνος, πικρός, λεπτός, θεράπων, ὑγρός, σῆμα, ἀγορά

Γ. Γραμματική **Η β' κλίση των ουσιαστικών**



- Δεν με δυσκόλεψαν τα ρήματα που παράγονται από ονόματα! Μάλλον επειδή πολλά από τα παραπάνω ουσιαστικά, τα χρησιμοποιούμε και σήμερα, Άγγελε! Ή ὁδός, ἡ ψῆφος, ὁ χρόνος, ὁ ὕμνος είναι ακριβώς ίδια και στη νέα ελληνική.
- Είναι πολύ καλό, Αθηνά, που **γνωρίζεις ήδη** τα παραπάνω ουσιαστικά γιατί θέλω να σου μιλήσω γι' αυτά. Είναι τα ουσιαστικά που **τελειώνουν σε -ος** και ανήκουν σε μία μεγάλη κατηγορία, τη **β' κλίση**. Πιστεύω ότι δεν θα δυσκολευτείς καθόλου **με τη βοήθεια της νέας ελληνικής**. Ας κλίνουμε μαζί μερικά ουσιαστικά. Εσύ στη νέα και εγώ στην αρχαία ελληνική!



Αρσενικά ουσιαστικά σε -ος

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΠΤΩΣΕΙΣ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ
Ονομαστική	ο χρόνος
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΠΤΩΣΕΙΣ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ
Ονομαστική	ὁ χρόν-ος
Γενική	τοῦ χρόν-ου
ΔΟΤΙΚΗ	τῷ χρόν-ω
Αιτιατική	τόν χρόν-ον
Κλητική	ῶ χρόν-ε
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	οἱ χρόν-οι
Γενική	τῶν χρόν-ων
ΔΟΤΙΚΗ	τοῖς χρόν-οις
Αιτιατική	τούς χρόν-ους
Κλητική	ῶ χρόν-οι

Συμπλήρωσε
τα κενά στον
αριστερό πίνακα!

Εντόπισε, μαζί με την Αθηνά, τις διαφορές στην κλίση του **αρσενικού ουσιαστικού «ὁ χρόνος»** ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική! Παρατήρησε τη θέση και το είδος των τόνων στην αρχαία ελληνική! **Κλίνε** το ουσιαστικό «ὁ ὕμνος» στην αρχαία ελληνική, όπως «ὁ χρόνος».

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ος

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΠΤΩΣΕΙΣ	ΘΗΛΥΚΟ
Ονομαστική	η οδός
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

ΠΤΩΣΕΙΣ	ΘΗΛΥΚΟ
Ονομαστική	ἡ ὁδ-ός
Γενική	τῆς ὁδ-οῦ
ΔΟΤΙΚΗ	τῇ ὁδ-ῶ
Αιτιατική	τήν ὁδ-όν
Κλητική	ῶ ὁδ-έ
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	αἱ ὁδ-οί
Γενική	τῶν ὁδ-ῶν
ΔΟΤΙΚΗ	ταῖς ὁδ-οῖς
Αιτιατική	τάς ὁδ-οῦς
Κλητική	ῶ ὁδ-οί

Εντόπισε, μαζί με την Αθηνά, τις διαφορές στην κλίση του **θηλυκού ουσιαστικού «ἡ ὁδός»** ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική! Παρατήρησε τη θέση και το είδος των τόνων στην αρχαία ελληνική! **Κλίνε** το ουσιαστικό «ἡ ἀτραπός» στην αρχαία ελληνική, όπως «ἡ ὁδός».

Συμπλήρωσε
τα κενά στον
αριστερό πίνακα!



- Αυτά είναι μόνο; Αρσενικά και θηλυκά σε -ος; Εύκολο!

- Δεν είναι μόνο αυτά! Η β' κλίση περιλαμβάνει και ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε -ον. Πάμε να τα δούμε!



Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ον

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
ΠΤΩΣΕΙΣ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
Ονομαστική	το σύκο
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	
Γενική	
Αιτιατική	
Κλητική	

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

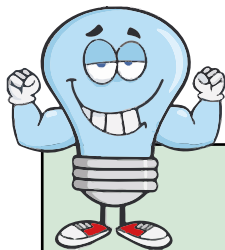
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
ΠΤΩΣΕΙΣ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
Ονομαστική	τό σῦκ-ον
Γενική	τοῦ σῦκ-ου
ΔΟΤΙΚΗ	τῷ σῦκ-ῳ
Αιτιατική	τό σῦκ-ον
Κλητική	ὦ σῦκ-ον
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
Ονομαστική	τά σῦκ-α
Γενική	τῶν σῦκ-ων
ΔΟΤΙΚΗ	τοῖς σῦκ-οις
Αιτιατική	τά σῦκα
Κλητική	ὦ σῦκ-α

Συμπλήρωσε τα κενά στον αριστερό πίνακα!



Εντόπισε, μαζί με την Αθηνά, τις διαφορές στην κλίση του ουδέτερου ουσιαστικού «τό σῦκον» ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική! Παρατήρησε τη θέση και το είδος των τόνων στην αρχαία ελληνική! Κλίνε το ουσιαστικό «τό δῶρον» στην αρχαία ελληνική, όπως «τό σῦκον».

Να θυμάσαι...



Η β' κλίση των ουσιαστικών στην αρχαία ελληνική:

- Περιλαμβάνει αρσενικά και θηλυκά που τελειώνουν σε -ος και ουδέτερα που τελειώνουν σε -ον,

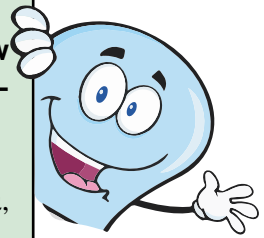
- τα ουδέτερα, όπως και στη νέα ελληνική, έχουν και στους δύο αριθμούς τρεις πτώσεις όμοιες, την την και την
- τα **οξύτονα** (όσα τονίζονται στη λήγουσα) και **παροξύτονα** (όσα τονίζονται στην προπαραλήγουσα) ουσιαστικά της β' κλίσης διατηρούν το τόνο τους στην ίδια συλλαβή σε όλες τους τις πτώσεις και στους δύο αριθμούς π.χ. ὁ νόμος, τοῦ νόμου, τῷ νόμῳ/ὁ ἀγρός, τοῦ ἀγροῦ, τῷ ἀγρῷ.
- τα **οξύτονα** (όσα τονίζονται στη λήγουσα) ουσιαστικά της β' κλίσης στις πτώσεις γενική και δοτική περισπώνται και στους δύο αριθμούς, π.χ. τοῦ θυμοῦ, τῷ θυμῷ, τῶν θυμῶν, τοῖς θυμοῖς/τοῦ ἀγροῦ, τῷ ἀγρῷ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς.

- Στα **προπαροξύτονα** (τονίζονται στην προπαραλήγουσα) ουσιαστικά της β' κλίσης, όταν η λήγουσα είναι μακρά (θυμάσαι ποιες συλλαβές είναι μακρές;) τότε ο τόνος κατεβαίνει κατά μία συλλαβή, δηλαδή στην παραλήγουσα.

ΜΗ ΜΠΕΡΔΕΥΕΣΑΙ! Θυμήσου «τόν ἔφηβον»: ὁ ἔφηβος, τόν ἔφηβον, ὦ ἔφηβε, οἱ ἔφηβοι, ὦ ἔφηβοι (έχουν βραχεία λήγουσα).

Αλλά: τοῦ ἐφήβου, τῷ ἐφήβῳ, τῶν ἐφήβων, τοῖς ἐφήβοις, τοῦς ἐφήβους (έχουν μακρά λήγουσα).

- Η κατάληξη **-α** των ουδετέρων είναι **βραχύχρονη**: τά σῦκα, τά δῶρα, κ.ά.
- Θυμήσου ότι και η δίφθογγος οι, όταν βρίσκεται **στο τέλος της λέξης είναι βραχύχρονη!** π.χ. οἱ μῦθοι **αλλά** τοῖς μύθοις.



Για περισσότερες λεπτομέρειες για τα ουσιαστικά της β' κλίσης, ας μελετήσουμε από τη [Γραμματική της Α.Ε.!](#)



Ουσιαστικά
β' κλίσης

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Να μεταφέρεις τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

τῶν πτηνῶν		(ὦ) ῥάβδοι	
τό ἄστρον		τῆς κιβωτοῦ	
τοῖς κινδύνοις		τάς ἀτραπούς	
τῷ ὕπνῳ		τά μύρα	
τῆς καμίνου		τῷ λιμῷ	
τῶν νάνων		(ὦ) θρυλοῖ	



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

1. Η β' κλίση περιλαμβάνει ουσιαστικά:

Αρσενικά

Θηλυκά

Ουδέτερα

Τα αρσενικά και θηλυκά λήγουν σε και τα ουδέτερα λήγουν σε

2. Ένας σημαντικός κανόνας τονισμού που έμαθα είναι πως οι πτώσεις γενική και δοτική, ενικού και πληθυντικού όλων των προσώπων, όταν τονίζονται στη λήγουσα, παίρνουν πάντοτε

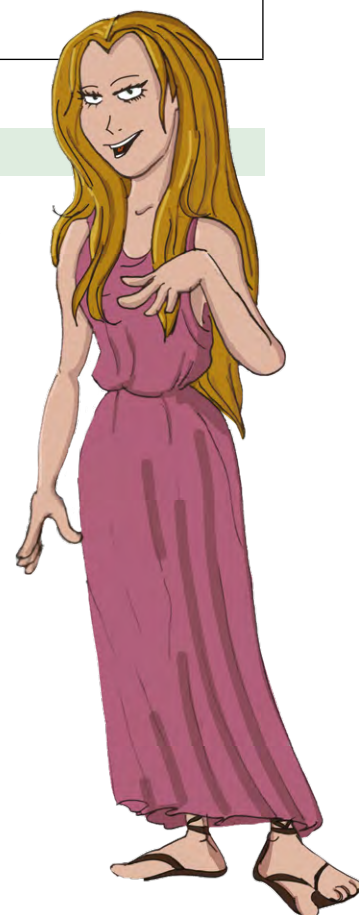


Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Με διευκολύνουν οι συνδέσεις ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική; Πόσο με βοήθησαν για να κατανοήσω τα ουσιαστικά της β' κλίσης;



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Οι αταξίες των παιδιών στην αρχαία Ελλάδα

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα ασκηθούμε στην απόδοση του αρχαιοελληνικού κειμένου στη νέα ελληνική,
- θα ενημερωθούμε για τον τρόπο με τον οποίο οι δάσκαλοι αντιμετώπιζαν τους άτακτους έφηβους,
- θα παραγάγουμε και πάλι νέες λέξεις (ρήματα από επιρρήματα, επιφωνήματα και άλλα ρήματα),
- θα θυμηθούμε τους κύριους όρους της πρότασης από τη νέα ελληνική και θα τους επαναλάβουμε στην αρχαία ελληνική,
- θα παίξουμε το «παιχνίδι» της αττικής σύνταξης,
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.



Όλα καλά μου τα λες, Άγγελε! Στην αρχαία Ελλάδα, δηλαδή, τα παιδιά μόνο διάβαζαν, ασκούσαν το σώμα τους και έπαιζαν; Όλα ήταν τόσο τέλεια;

Φυσικά και όχι! Έκαναν και αταξίες τα παιδιά, όπως και τώρα. Για να δούμε τι μας λέει ο Πλούταρχος, ένας Έλληνας φιλόσοφος που δίδαξε στην Αθήνα στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ.. Μάλιστα ήταν και ... σχολάρχης, δηλαδή κάτι σαν διευθυντής στην Ακαδημία Πλάτωνος και έγραψε και σχόλια για τον Αριστοτέλη και τον Πλάτωνα.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Αταξίες ...

[...] τίς γάρ οὐκ οἶδεν ὅτι τά μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρά καί παντελῶς ἐστὶν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγοῦρα καί διδασκάλων [...] ἀνηκουστία: τά δέ τῶν ἤδη νεανισκευομένων ἀδικήματα πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καί σχέτλια, ἀμετρία γαστρός καί κλοπαί πατρῶων χρημάτων καί κύβοι καί κῶμοι καί πότοι [...]. οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμάς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καί κατέχειν προσῆκεν.

Πλούταρχος, *Περί παίδων ἀγωγῆς*, 12B

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- οὐκ οἶδεν < οἶδα = δε γνωρίζει
- πλημμελήματα (τό πλημμέλημα) = παραπτώματα
- ἰάσιμα < ἰάσιμος = θεραπεύσιμα
- ὀλιγοῦρα < ὀλίγος + ὥρα = αδιαφορία
- ἀνηκουστία < ἀνήκουστος < ἀκούω = ανυπακοή
- νεανισκευομένων < νεανισκεύομαι = εφήβων
- ὑπερφυᾶ < ὑπερφυῆς < ὑπερ+φύομαι = χωρίς λογική (εδώ)
- σχέτλια < σχέτλιος = επικίνδυνα
- ἀμετρία γαστρός < ἀ- στερ.+μέτρον γαστήρ = καταχρήσεις στο φαγητό (εδώ)
- οὐκοῦν = λοιπόν
- ταῖς ἐπιμελείαις < ἡ ἐπιμέλεια = φροντίδα, προσοχή
- δεσμεύειν < δεσμεύω = δεσμεύω, περιορίζω (εδώ)
- κατέχειν < κατέχω = να συγκρατούμε
- προσῆκεν < προσήκει = ἔπρεπε (απρόσωπο ρήμα)

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Γιατί, ποιος (αποδίδω το ρήμα: οὐκ οἶδεν)..... ὅτι (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: τά πλημμελήματα τῶν παίδων ἐστὶν μὲν μικρά καί παντελῶς ἰάσιμα)..... ὅπως δηλαδή η αδιαφορία για τους παιδαγωγούς [...] και η ανυπακοή στους δασκάλους. Όμως, τα παραστρατήματα των (να αποδοθεί η μετοχή: νεανισκευομένων) πολλές φορές δεν έχουν λογική και είναι επικίνδυνα, όπως οι καταχρήσεις στο φαγητό, η κλοπή πραγμάτων από τα σπίτια τους, τα ζάρια, τα γλέντια, τα ποτά [...]. (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: προσῆκεν οὐκοῦν δεσμεύειν καί κατέχειν τὰς τούτων ὁρμάς ταῖς ἐπιμελείαις).....

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Ποια ήταν τα παραπτώματα των παιδιών;	
Ποια ήταν τα επικίνδυνα παραπτώματα των εφήβων;	

Πώς αντιμετωπίζονταν τα παραπτώματα των εφήβων;

B. Ετυμολογικά Παραγωγή ρημάτων από ρήματα, επιρρήματα, επιφωνήματα

- Οι δάσκαλοι, όπως κατάλαβες, προσπαθούσαν μέσω των συμβουλών να βελτιώνουν την συμπεριφορά των εφήβων, ώστε να μην προβαίνουν σε επικίνδυνες πράξεις και να μη συχνάζουν σε επικίνδυνα μέρη... Καταλαβαίνεις το ρήμα «συχνάζω», φαντάζομαι!



- Φυσικά καταλαβαίνω. Σημαίνει ότι πηγαίνω κάπου συχνά!

- Σωστά! Είναι και αυτό το **ρήμα παράγωγο**. Και μάλιστα, προέρχεται από ένα επίρρημα, εφόσον τα ρήματα, στην αρχαία ελληνική, μπορεί να έχουν ποικίλων ειδών ριζικές λέξεις και **να παράγονται είτε από επιρρήματα** -σημαίνουν ότι το υποκείμενο είναι ή κάνει ό,τι δηλώνει η ριζική λέξη (π.χ. συχνά > συχνάζω)- **είτε από επιφωνήματα** -σημαίνουν ότι το υποκείμενο εκτελεί συχνά ή σε μεγάλο βαθμό αυτό που φανερώνει η ριζική λέξη (π.χ. οἴμοι > οἰμώζω)- **είτε από άλλα ρήματα** -διακρίνονται σε **εναρκτικά** (το υποκείμενο αρχίζει να κάνει ή να γίνεται ό,τι δηλώνει το ριζικό ρήμα, π.χ. γηράω -ῶ > γηράσκω), **σε εφετικά** (το υποκείμενο έχει μεγάλη επιθυμία για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα, π.χ. δράω -ῶ > δρασεῖω) και σε **εφετικά, θαμιστικά ή επιτακτικά** (το υποκείμενο εκτελεί συχνά ή σε μεγάλο βαθμό αυτό που φανερώνει το πρωτότυπο ρήμα, π.χ. στένω > στενάζω).

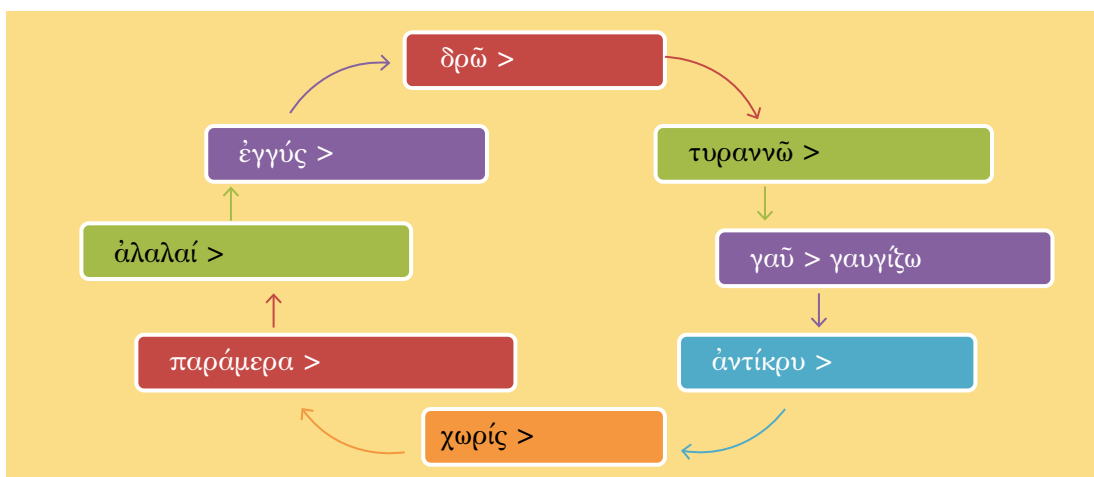


Άνοιξε τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) για να διαβάσεις πιο αναλυτικά τα παράγωγα ρήματα από επιρρήματα, επιφωνήματα και άλλα ρήματα!



B1. Ώρα για εξάσκηση!

Συμπλήρωσε με το παράγωγο ρήμα το παρακάτω σχήμα:



Κρυπτόλεξο -
παράγωγα ρήματα

Γ. Συντακτικό

Οι κύριοι όροι της πρότασης - Αττική σύνταξη



- Και πρέπει να τα θυμάμαι απέξω όλα αυτά τα παράγωγα ρήματα; Δεν είναι απλό!

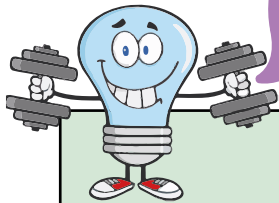
- Φυσικά και όχι! Σιγά σιγά θα τα μάθεις! Άλλωστε τα ρήματα θα τα συναντάς πολύ συχνά γιατί είναι ο **πιο βασικός όρος της πρότασης!** Για δες παρακάτω!



Να θυμάσαι...



Θυμάμαι όσα έμαθα για το υποκείμενο του ρήματος



Οι κύριοι όροι μιας πρότασης είναι **το κατηγορημα** και **το υποκείμενο**.

Το **κατηγορημα** μπορεί να είναι:

Μονολεκτικό

Ρήμα

Το ρήμα, όπως και στη νέα ελληνική, είναι μία λέξη που κλίνεται και φανερώνει ότι **το υποκείμενο κάνει ή δέχεται μία ενέργεια, παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μία κατάσταση.**

Περιφραστικό

Ρήμα + αντικείμενο/αντικείμενα

ή

Ρήμα + κατηγορούμενο/κατηγορούμενα

ή

Ρήμα + αντικείμενο και κατηγορούμενο του αντικειμένου

Το **υποκείμενο** (απαντάει στην ερώτηση ποιος;/τι:)

Δηλώνει αυτόν που:

- Κάνει μία ενέργεια
- Δέχεται μία ενέργεια
- Βρίσκεται σε μία κατάσταση

Μπορεί να είναι:

- Ουσιαστικό
- Επίθετο
- Αντωνυμία
- Αριθμητικό
- Μετοχή
- Απαρέμφατο

- Μπαίνει σε **πτώση ονομαστική** (εκτός από το απαρέμφατο)
- **Συμφωνεί με το ρήμα** σε αριθμό και πρόσωπο

Μην ξεχνάς ότι:

Οι βασικοί όροι μιας πρότασης, δηλαδή οι **απαραίτητοι όροι**, ώστε να έχει ολοκληρωμένο νόημα είναι:

Υποκείμενο

Αντικείμενο

Οὗτος διδάσκει τόν νεανίαν.

Ρήμα

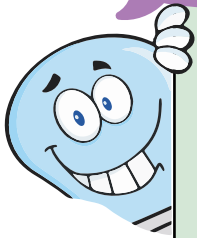


- Σούπερ! Αυτά τα θυμάμαι όλα από τη νέα ελληνική!

- Είδες που σου είπα ότι είναι παιχνίδι για σένα! Συνεχίζω, όμως, για να δούμε κάτι που δεν το έχεις συναντήσει στη νέα ελληνική!



Να θυμάσαι...



Υπάρχει περίπτωση το υποκείμενο του ρήματος να μη συμφωνεί μαζί του σε αριθμό και πρόσωπο!

Μπορεί να συναντήσουμε **το υποκείμενο σε ονομαστική πληθυντικού ουδετέρου γένους** ενώ **το ρήμα βρίσκεται σε γ' πρόσωπο ενικού αριθμού**.

Για παράδειγμα: **Τα παιδιά παίζει.**

Σε αυτήν την περίπτωση λέμε ότι έχουμε Αττική Σύνταξη!

Διάβασε

τις ακόλουθες προτάσεις μαζί με την Αθηνά και υπογράμμισε το φαινόμενο της Αττικής Σύνταξης:



- Τά πλημμελήματα τῶν παίδων ἔστιν μικρά καί παντελῶς ἰάσιμα.
- Τά ἀδικήματα τῶν νεανισκευομένων γίνεται πολλάκις ὑπερφυᾶ καί σχέτλια.
- Ὡσπερ τά βασιλέως γράμματα ἔλεγεν.

Γ1. Ὡρα για εξάσκηση!

1. Προσπάθησε να βρεις στις ακόλουθες προτάσεις το ρήμα και το υποκείμενο του ρήματος.
 - **Κύκλωσε** τα ρήματα και **υπογράμμισε** τα υποκείμενα. Βρες στη Γραμματική σου το ρήμα «εἶμι» γιατί θα σου χρειαστεί.
 - **Τι παρατηρεῖς** ως προς τον αριθμό και το πρόσωπο;
 - Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. (Εγὼ εἶμαι ὁ βοσκός ὁ καλός).
 - Θουκυδίδης ξυνέγραψε. (Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε).
 - Ὁ Σωκράτης διδάσκει τὴν ἀρετὴν. (Ὁ Σωκράτης διδάσκει τὴν ἀρετὴν).
 - Ὁ Ἡράκλειτος ἔστι φιλόσοφος. (Ὁ Ἡράκλειτος εἶναι φιλόσοφος).
 - Ἡ μήτηρ καὶ ὁ παῖς εἰσιν ἐν τῷ οἴκῳ. (Ἡ μητέρα και το παιδί εἶναι στο σπίτι).
2. Στις ακόλουθες προτάσεις να **κυκλώσεις** τα ρήματα και να **υπογραμμίσεις** τα υποκείμενα.
 - Ὁ γεωργός τόν ἵππον ἵππεύει.
 - Ὁ γεωργός τόν ἀγρόν θεραπεύει.
 - Οἱ νόμοι παιδεύουσι τόν δῆμον.
 - Οἱ στρατηγοὶ κελεύουσι τοῖς δούλοις.
 - Πολλοὶ ζῶα τρέφουσιν.
 - Ἡμεῖς δύομεν τοῖς θεοῖς.
 - Ὁ ἐπιμένων ἀεὶ (πάντα) νικᾷ.



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- Ρήματα μπορούν να παραχθούν από άλλα ρήματα, από επιρρήματα και από επιφωνήματα.
- Το υποκείμενο αναφέρεται σε κάποιον που κάνει ή δέχεται μία ενέργεια.
- Σε θέση υποκειμένου βρίσκονται επιφωνήματα και ουσιαστικά.
- Ένα επίθετο δε βρίσκεται ποτέ σε θέση υποκειμένου.

- Σε θέση υποκειμένου συχνά βρίσκουμε αριθμητικά, μετοχές και απαρέμφατα.
- Το υποκείμενο του ρήματος μπαίνει σε πτώση αιτιατική.
- Το υποκείμενο συμφωνεί με το ρήμα σε αριθμό και σε πρόσωπο.
- Αττική σύνταξη, έχουμε όταν το υποκείμενο του ρήματος είναι ουδέτερου γένους και πληθυντικού αριθμού, ενώ το ρήμα βρίσκεται στο γ' ενικό πρόσωπο.
- Σύμφωνα με το κείμενο του Πλουτάρχου, οι δάσκαλοι τιμωρούν αυστηρά τους παραβατικούς εφήβους.

Ας συζητήσουμε:

Το κείμενο του κεφαλαίου αυτού αναφέρεται στους «άτακτους» έφηβους και στα επικίνδυνα παραπτώματά τους. Μπορείς να σκεφτείς και να γράψεις πέντε τρόπους, τους οποίους θα πρότεινες στους εφήβους για να περνούν δημιουργικά και ευχάριστα τον χρόνο τους; **Στη συνέχεια, να συζητήσετε** στην τάξη σου για τις ομοιότητες και διαφορές των εφήβων σήμερα με τους έφηβους της αρχαιότητας.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Θεωρείς ότι είναι σημαντική η συμφωνία ρήματος και υποκειμένου σε αριθμό και πρόσωπο; Σκέψου τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε αυτή η συμφωνία.



1^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

A. Κείμενο

Σπαρτιατική εκπαίδευση

Οί Σπαρτιᾶται παῖδες ἀπό μικρᾶς ἡλικίας ἐπαιδεύοντο, ὥστε σὼφρονες εἶναι. Ἀπό τοῦ ἑβδόμου ἔτους οἱ ἄρρενες ἐν κοινοῖς συσσιτίοις (= σε κοινά συσσίτια) ἐσιτίζοντο καί ἐτρέφοντο συνήθως μέλανι ζωμῷ. Καθ' ἡμέραν δ' ἐν ὑπαίθρῳ γυμναζόμενοι ὑπό τῶν γυμναστῶν τῷ μὲν σώματι ἐρρωμένοι ἐγίνοντο (= γίνονταν δυνατοί στο σώμα), τῇ δέ ψυχῇ μεγαλόφρονες. Κατά τοὺς Λυκούργου νόμους ἡ πόλις παρελάμβανε τὰ τέκνα τῶν Σπαρτιατῶν καί κατελόχιζεν (= χώριζε) αὐτὰ εἰς ἀγέλας. Γράμματα δ' ὀλίγα ἐδίδασκον τοὺς νέους, ὅσα ἡ χρεια (= ἡ ἀνάγκη) ἐπέβαλλεν αὐτοῖς· ἢ δ' ἄλλη παιδεία ἐγίνετο πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς.

Αναγνωστικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Ζούκη



Με ποιες ασχολίες καταπιάνονταν οι νέοι Σπαρτιάτες κατά την εκπαίδευσή τους, σύμφωνα με το κείμενο;

.....

.....

.....

.....

B. Ετυμολογικά

Μπορείς να εντοπίσεις με ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου συνδέονται οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής; Στη συνέχεια, μπορείς να σκεφτείς και άλλες λέξεις της νέας ελληνικής που συγγενεύουν με τις συγκεκριμένες λέξεις του κειμένου; Σύγκρινε όσες λέξεις βρήκες με αυτές που βρήκε ο διπλανός ή η διπλανή σου και συμπλήρωσε!

Λέξη νέας ελληνικής	Λέξη αρχαίας ελληνικής	Ετυμολογικά συγγενείς λέξεις νέας ελληνικής
απαίδευτος		
υπότροφος		
γενέτειρα		
επιβλητικός		
αντίληψη		
γραμματική		
χρέος		



Γ. Γραμματική

- Μπορείς να αιτιολογήσεις τον τονισμό σε καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου;
 - Σπαρτιάται:
 - ἔτους:
 - κοινοῖς:
 - ἐτρέφοντο:
 - ζωμῶ:
 - ἐδίδασκον:
- Κύκλωσε στο κείμενο όλα τα ουσιαστικά της β΄ κλίσης και αναγνώρισέ τα (γένος, αριθμός, πτώση).
 - Μετάφερε τα ουσιαστικά που εντόπισες στον άλλο αριθμό, διατηρώντας την πτώση.

Δ. Σύνταξη

Εντόπισε τα Υποκείμενα και (όπου υπάρχουν) τα Αντικείμενα των υπογραμμισμένων ρημάτων του κειμένου. Στη συνέχεια, αναγνώρισε σε ποια πτώση βρίσκεται το καθένα:

Ρήματα	Υποκείμενο/α	Αντικείμενο/α	Πτώση
ἐπαιδεύοντο:			
ἐσιτίζοντο:			
ἐτρέφοντο:			
ἐγίγνοντο:			
παρελάμβανε:			
κατελόχιζεν:			
ἐδίδασκον:			
ἐπέβαλλεν:			
ἐγίγνετο:			



3^η Θεματική Ενότητα



Λένε ότι ασχολούμαι συνέχεια με την ομορφιά μου και δεν κάνω κάτι άλλο! Όταν, όμως, χρειάζονται συμβουλές για την εμφάνισή τους έρχονται όλοι σε εμένα!

ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΕΣ



8^ο Κεφάλαιο: Στην πόλη των Κελαινών, στη μακρινή Φρυγία

9^ο Κεφάλαιο: Η δίκη του Σωκράτη

10^ο Κεφάλαιο: Τίμων, ο φιλόσοφος

Η Φιλοσοφία και η **Ρητορική** είναι οι δύο κύριοι τομείς έκφρασης της αρχαίας ελληνικής σκέψης και πνευματικής δημιουργίας.

Η **Φιλοσοφία** ήταν ο κλάδος εκείνος που αναπτύχθηκε κυρίως μετά τους Περσικούς πολέμους στην Αθήνα, σποραδικά κατά τον 5^ο και κυρίως κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ.. Οι **φιλόσοφοι παρατηρούσαν και ερμήνευαν τον κόσμο** καθώς και όλα τα θέματα, τα οποία απασχολούσαν τον άνθρωπο, όπως η αρετή, η αλήθεια, ο θεός, η ψυχή, η δικαιοσύνη θεωρώντας ότι πίσω από τη φαινομενική εικόνα των πραγμάτων υπάρχει μία αρχή οργάνωσης και καθορισμού της τάξης. Η Φιλοσοφία συνδέθηκε στενά με την εκπαίδευση και τη διδασκαλία, εφόσον αποτελούσε ένα από τα γνωστικά αντικείμενα που απέβλεπε στην ανώτερη πνευματική καλλιέργεια των εκπαιδευόμενων. Ανάμεσα στους πολλούς, εξαιρετους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους ξεχωρίζουν **ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, ο Επίκουρος, ο Ηράκλειτος**.

Η **Ρητορική** ήταν εκείνος ο κλάδος μέσω του οποίου κάποιος καλλιεργούσε και ανέπτυσσε δεξιότητες, όπως **η πειθώ, η επιχειρηματολογία, η χρήση του ορθού και σωστά δομημένου λόγου που ασκούσε επίδραση στους ακροατές**. Οι Ρήτορες, οι άνθρωποι, δηλαδή, που είχαν ικανότητες ορθής χρήσης του λόγου, μετά τα μέσα του 5^{ου} αι. π.Χ. έγραφαν επί παραγγελία λόγους για λογαριασμό πολιτών που ήθελαν να επηρεάσουν ένα ακροατήριο είτε σε χώρο δικαστηρίου είτε στην Εκκλησία του Δήμου. Οι αττικοί ρήτορες που θεωρούνται πιο γνωστοί και πιο άρτιοι στη συγγραφή λόγων είναι οι εξής δέκα: **Αντιφών, Ανδοκίδης, Λυσίας, Ισαίος, Ισοκράτης, Υπερείδης, Λυκούργος, Αισχίνης, Δημοσθένης, Δείναρχος**.

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

Θεοί του Ολύμπου.



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Στην πόλη των Κελαινών, στη μακρινή Φρυγία

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα διαβάσουμε μαζί με την Αθηνά και τον Άγγελο για την πόλη των Κελαινών, ταξιδεύοντας... εκτός Ελλάδας!
- θα συνεχίσουμε την άσκηση στην παραγωγή νέων λέξεων (επίθετα από ουσιαστικά),
- θα ανοίξουμε τις γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής και θα μελετήσουμε τα χαρακτηριστικά του ρήματος,
- θα κλίνουμε το ρήμα εἶμι,
- θα διαπιστώσουμε πόσο καλά κατανοήσαμε τις νέες πληροφορίες,
- θα συζητήσουμε όλοι μαζί τυχόν προβληματισμούς μας για όσα αναφέρονται στο κείμενό μας.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Το παλάτι του Κύρου

[...] έντευθεν ἐξελαύνει [Κύρος] σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρω βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δέ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δέ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων·

Ξενοφών, *Κύρου Ἀνάβασις* (1.2.7.)



- Το μόνο που κατάλαβα, Ἄγγελε, είναι κάτι για παράδεισο και θηρία...

- Αθηνά, κάθε φορά τα ίδια λες και στο τέλος τα καταφέρνεις μια χαρά! Αφού το ξέρεις τώρα... Με μια μικρή δική μου βοήθεια, **θα αποδώσεις** το κείμενο στη νέα ελληνική, συμπληρώνοντας τα κενά που υπάρχουν.



A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- ἐξελαύνει** < ἐκ + ἐλαύνω = πορεύεται
- οἰκουμένην** < οἰκῶ < οἶκος = κατοικημένη
- εὐδαίμονα** < εὖ-δαίμων = ευτυχισμένη
- βασίλεια** < τό βασίλειον = τα ανάκτορα, το παλάτι
- ὁ παράδεισος** = πάρκο, περιφραγμένο λιβάδι με πολλά φυτά και πολλά θηρία
- ἐθήρευεν** < θηρεύω = κυνηγούσε
- βούλοιο** < βούλομαι (< βάλλω) = ήθελε
- ῥεῖ** < ῥέω = ρέω, τρέχω, ρέω ορμητικά, (ξε)χύνομαι
- εἰσὶν** < εἰμί = είναι

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήσε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Από κει (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἐξελαύνει Κύρος) τρεις σταθμούς και είκοσι παρασάγγες (και φτάνει) στις Κελαινές της Φρυγίας, πόλη (αποδίδω την παρακάτω φράση: οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα) Εδώ ήταν (αποδίδω την παρακάτω φράση: Κύρω βασίλεια καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης)
, τα οποία κυνηγούσε εκείνος ἐφιππος κάθε φορά που (αποδίδω την παρακάτω φράση: γυμνάσαι βούλοιο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους)
 Μέσα από το λιβάδι ρεῖ ο Μαίανδρος ποταμός· οι πηγές του (αποδίδω το ρήμα: εἰσὶν) κοντά στα ανάκτορα.



- Εύκολο ήταν τελικά... Είχες δίκιο, Ἄγγελε. Να ρωτήσω, όμως, κάτι; Οι παρασάγγες τι είναι;

- Ο παρασάγγης είναι περσική μονάδα μήκους, η οποία ισούται με τριάντα στάδια. Το ένα στάδιο ισούται με 192, 4 μέτρα. Άρα, σε πόσα μέτρα αντιστοιχούνε οι 20 «παρασάγγες», Αθηνά;





– Νάτα και τα μαθηματικά!

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Σε ποια πόλη φτάνει ο Κύρος;	
Τι βρισκόταν σε αυτήν την πόλη;	
Γιατί κυνηγούσε ο Κύρος τα άγρια θηρία;	
Ποιος ποταμός περνά μέσα από το λιβάδι;	

B. Ετυμολογικά

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά



– Να υποθέσω ότι έχεις να μου πεις και άλλα πράγματα για το κείμενο ως συνήθως! Δεν πρόκειται να με αφήσεις ήσυχη!

– Μα φυσικά και έχω να σου δώσω νέες πληροφορίες. Πρέπει να σε ενημερώσω για τα **επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά**, όπως το επίθετο **ἀγρίων** < ἀγρίος που υπάρχει στο κείμενό μας και προέρχεται από το ουσιαστικό «ἀγρός». Επίθετα σαν αυτό **δηλώνουν αυτόν που ανήκει στην πρωτότυπη λέξη ή αυτόν που σχετίζεται με αυτή**. Υπάρχουν, όμως, και επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά και **δηλώνουν είτε ύλη ή χρώμα** (π.χ. χρυσοῦς < χρυσός) **είτε τον κατάλληλο για την πρωτότυπη λέξη** (π.χ. χρήσιμος < χρήσις), **είτε τον χρόνο** (π.χ. ἡμερήσιος < ἡμέρα), **είτε το μέτρο ή την αφθονία σε κάτι (πλησμονή)**, π.χ. φωτεινός < φῶς.



Ἄνοιξε τη **Γραμματική της Α.Ε.** για να διαβάσεις πιο αναλυτικά τα παραγωγή επίθετα από ουσιαστικά!

B1. Ὡρα για εξάσκηση!

1. Διάβασε από τη γραμματική της αρχαίας ελληνικής την παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά, **υπογράμμισε** στη γραμματική σου τα επίθετα που έχουν παραμείνει ίδια στη νέα ελληνική και **επίλεξε τρία** από αυτά για να σχηματίσεις μία πρόταση με το καθένα.
2. Μπορείς να σκεφτείς **από ποιο ουσιαστικό προέρχονται τα παρακάτω επίθετα** της αρχαίας ελληνικής γλώσσας;

1. φειδωλός <

2. θερινός <

3. πελάγιος <

4. ἀγελαῖος <

Γ1. Γραμματική

Το ρήμα και τα χαρακτηριστικά του

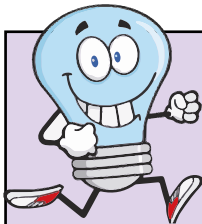
- Και πριν σε αφήσω για σήμερα, έλα να μιλήσουμε και πάλι για τα ρήματα.



- Ξέρω πολλά για τα ρήματα!



- Τότε θα σου είναι εύκολο να καταλάβεις όσα θα σου πω.



Τα ρήματα στην αρχαία ελληνική έχουν:

Δύο συζυγίες, δηλαδή, δύο τρόπους κλίσης: τη συζυγία που περιλαμβάνει τα ρήματα σε -ω/-ομαι και τη **συζυγία** που περιλαμβάνει τα ρήματα σε -μι/-μαι

Στη νέα ελληνική υπάρχουν επίσης 2 συζυγίες

Δύο Φωνές: την Ενεργητική (ρήματα που τελειώνουν σε -ω και -μι) και τη **Μέση Φωνή** (ρήματα που τελειώνουν σε -ομαι και -μαι).

Είναι η Παθητική Φωνή της νέας ελληνικής

Τέσσερις Εγκλίσεις: την Οριστική, την Υποτακτική, την **Ευκτική** και την Προστακτική.

Δεν υπάρχει ως έγκλιση στη νέα ελληνική. Υπάρχει, όμως, ως χρήση!

Επτά Χρόνους: τον Ενεστώτα, τον Παρατατικό, τον **Μέλλοντα**, τον Αόριστο, τον Παρακείμενο, τον Υπερσυντέλικο και τον **Τετελεσμένο Μέλλοντα**

Είναι ο Συντελεσμένος Μέλλοντας της νέας ελληνικής

Είναι ο Στιγμαίος Μέλλοντας της νέας ελληνικής

Δύο Ονοματικούς Τύπους: το **Απαρέμφατο** (συνήθως λήγει σε -ειν και -αι) και τη **Μετοχή**

Αντιστοιχίζεται με τον **άκλιτο** τύπο που συναντάμε στον Παρακείμενο, Υπερσυντέλικο και Συντελεσμένο Μέλλοντα στη νέα ελληνική (π.χ. έχω **λύσει**)

Έλα να σου πω!

- ▶ Η λέξη «**απαρέμφατο**» είναι σύνθετη < α (στερητικό) + παρεμφαίνω (=δηλώνω) και σημαίνει ότι η λέξη αυτή δεν δηλώνει το πρόσωπο για το οποίο μιλάει αλλά χρειαζόμαστε το ρήμα για να καταλάβουμε για ποιον μιλάει το απαρέμφατο.
- ▶ Η λέξη «**μετοχή**» παράγεται από το ρήμα «μετέχω» και σημαίνει ότι συμμετέχει σε όσα δηλώνουν τα ονόματα και τα ρήματα (συμπληρώνει την έννοιά τους).

Άνοιξε τις Γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής, **μελέτησε** τα χαρακτηριστικά του ρήματος και **σημείωσε** τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσά τους.



Γ2. Γραμματική

Το ρήμα «είμι»

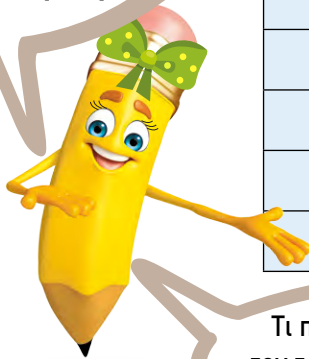
- Ήρθε και η ώρα να μάθεις ένα σημαντικό ρήμα για την αρχαία ελληνική. Το ρήμα «είμι». Που σημαίνει «είμαι».

- Θυμάμαι ότι το ρήμα «είμαι» στη νέα ελληνική λέγεται **βοηθητικό ρήμα**, επειδή «βοηθάει» στον σχηματισμό των χρόνων και άλλων ρημάτων!

- Και στην αρχαία ελληνική είναι **βοηθητικό**, επειδή χρησιμοποιείται στον σχηματισμό των περιφραστικών χρόνων! Για δες παρακάτω πώς κλίνεται στον Ενεστώτα!



Γράψε δίπλα από το ρήμα είμι το πρόσωπο που αντιστοιχεί στη **νέα ελληνική**:



Τι παρατηρείς ως προς τον τονισμό και το πνεύμα του ρήματος είμι;

Οριστική Ενεστώτα του ρήματος «είμι»	Οριστική Ενεστώτα του ρήματος είμαι
είμι →	
εἶ →	
ἐστί(ν) →	
ἐσμέν →	
ἐστέ →	
εἰσί(ν) →	

Μην ξεχάσω να διαβάσω και από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) την κλίση του ρήματος είμι!



Γ3. Ώρα για εξάσκηση!

1. Να υπογραμμίσεις τον τύπο του ρ. είμι που υπάρχει σε κάθε παράδειγμα και να τον αναγνωρίσεις (πρόσωπο, αριθμός).
 - Αἱ δέ πηγαί αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων·
 - Μαρσύας ποταμός ἐστί τῆς Φρυγίας κατὰ πόλιν Κελαινάς [κείμενος].
2. Διάβασε προσεκτικά το κείμενό σου και βρες, αν υπάρχουν, τύποι του ενεστώτα του ρ. είμι.
3. Να συμπληρώσεις τα κενά του παρακάτω πίνακα, γράφοντας στον άλλον αριθμό τον τύπο του ρ. είμι που σου δίνεται:

Ενικός Αριθμός	Πληθυντικός Αριθμός
	ἐσμέν
εἶ	
	εἰσί(ν)



Αναγνωρίζω χρόνους, εγκλίσεις, πρόσωπα των ρημάτων

Μην ξεχάσω να κάνω τις ασκήσεις στο τετράδιο εργασιών για περισσότερη εξάσκηση!



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

1. Η πόλη των Κελαινών βρίσκεται στη, δηλαδή στη Μικρά Ασία. Εκεί βρίσκονταν τα ανάκτορα του
2. Το ρήμα στην αρχαία ελληνική έχει φωνές: την και τη, έχει χρόνους, έχει εγκλίσεις, την, την....., την..... και την..... και έχει 2 ονοματικούς τύπους:..... και.....
3. Το ρήμα «είμί» κλίνεται ως εξής:

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Πόσο σημαντικά θεωρείς ότι είναι τα χαρακτηριστικά του ρήματος;
 Αν δεν είχαμε ρήματα... τι πιστεύεις ότι θα συνέβαινε στη γλώσσα μας;

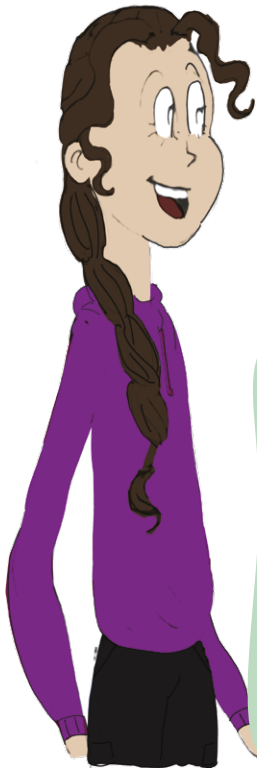
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η δίκη του Σωκράτη

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα γνωρίσουμε έναν από τους πιο σημαντικούς φιλοσόφους της Αρχαίας Αθήνας, τον Σωκράτη,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου
- θα ανακαλύψουμε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με το ρήμα «πράττω», ώστε να τις χρησιμοποιούμε κι εμείς στον λόγο μας,
- θα μιλήσουμε για την προσωπική αντωνυμία και θα επισημάνουμε τις διαφορές της ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική,
- θα μάθουμε να κλίνουμε, με τη βοήθεια της γραμματικής, την Οριστική του Ενεστώτα και του Μέλλοντα βαρύτονων φωνηεντόληκτων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής.



Έχω ακούσει τα ονόματα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και κάποιου ακόμα που θυμάμαι πως πέθανε πίνοντας κώνειο! Ήταν άνθρωποι που εξέταζαν διάφορα σοβαρά θέματα;

Αθηνά, ξέρεις τι ήταν οι φιλόσοφοι στην αρχαία Ελλάδα;



Καλά τα πήγες! Η **Φιλοσοφία** είναι η επιστήμη που ασχολείται με θέματα που απασχολούν τον άνθρωπο, όπως η ψυχή, η γνώση, η αρετή, η αλήθεια, η ψυχή. **Ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης είναι οι μεγαλύτεροι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι** και αυτός που δεν θυμάσαι είναι **ο Σωκράτης**, ένας μεγάλος **Αθηναίος φιλόσοφος** που καταδικάστηκε σε θάνατο το 399 π.Χ. από το **δικαστήριο της Ηλιαίας** αντιμετωπίζοντας τις κατηγορίες ότι δεν πίστευε στους θεούς αλλά υποστήριζε νέες και ανατρεπτικές ιδέες, με αποτέλεσμα οι διδασκαλίες του να διαφθείρουν τους νέους της πόλης. **Ο Πλάτωνας** έγραψε το έργο **Άπολογία Σωκράτους**, βασισμένο στους λόγους που εκφώνησε ο Σωκράτης στη Ηλιαία.



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η αρετή είναι το πιο σημαντικό αγαθό

Ἦ ἄριστε ἀνδρῶν, χρημάτων οὐκ αἰσχύνῃ ἐπιμελούμενος ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δέ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται οὐκ ἐπιμελῆ οὐδέ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητήσῃ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι [...] αὐτόν ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω [...] οὐδέν γάρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείδων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται, λέγων ὅτι “Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνεταί, ἀλλ’ ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ.”

Πλάτων, Ἀπολογία Σωκράτους (29d-30d)

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- ἐπιμελούμενος** < ἐπιμελέομαι-οὔμαι = να φροντίζεις, να αναλαμβάνεις την ευθύνη
- πλεῖστα** < πολὺς (υπερθετικός βαθμός) = τα περισσότερα
- δόξης** < δόξα = υπόληψη, φήμη
- βελτίστη** < ἀγαθός (υπερθετικός βαθμός) = η καλύτερη
- περιέρχομαι** = τριγυρίζω, περιφέρομαι
- πρεσβυτέρους** = γεροντότερους, πιο ηλικιωμένους

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) στον ιστότοπο: Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Ἄνθρωπε σπουδαίε, για τα χρήματα δεν ντρέπεσαι (αποδίδω τη λέξη: ἐπιμελούμενος) με τι τρόπο θα αποκτήσεις (αποδίδω τη λέξη: πλεῖστα)....., ενώ για (αποδίδω την παρακάτω φράση: δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δέ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς).....

..... πώς να την κάνεις (αποδίδω τη λέξη: βελτίστη), ούτε καταπιάνεσαι, ούτε φροντίζεις καθόλου; Και αν κανένας από σας ἀμφισβητήσει και πει πως φροντίζει, [...] θα τον εξετάσω και θα τον ελέγξω. [...] Γιατί εγώ δεν κάνω τίποτε ἄλλο από το να (αποδίδω τη λέξη: περιέρχομαι) και να σας πείθω όλους, και νεότερους και (αποδίδω τη λέξη: πρεσβυτέρους) για το πώς θα κάνετε την ψυχή σας όσο το δυνατόν καλύτερη, λέγοντάς σας ότι (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἀρετὴ οὐκ γίνεταί ἐκ χρημάτων, ἀλλ’ χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ἐξ ἀρετῆς).....

.....

.....



- Αφού είναι πολύ εύστοχα τα επιχειρήματα του Σωκράτη, δεν καταλαβαίνω, γιατί βρέθηκε στο δικαστήριο; Και μάλιστα καταδικάστηκε!

- Μεγάλη ιστορία, Αθηνά. Στα 70 του χρόνια κατηγορήθηκε από τον Μέλητο, τον Ἄνυτο και τον Λύκωνα για ασέβεια προς τους θεούς και διαφθορά των νέων.



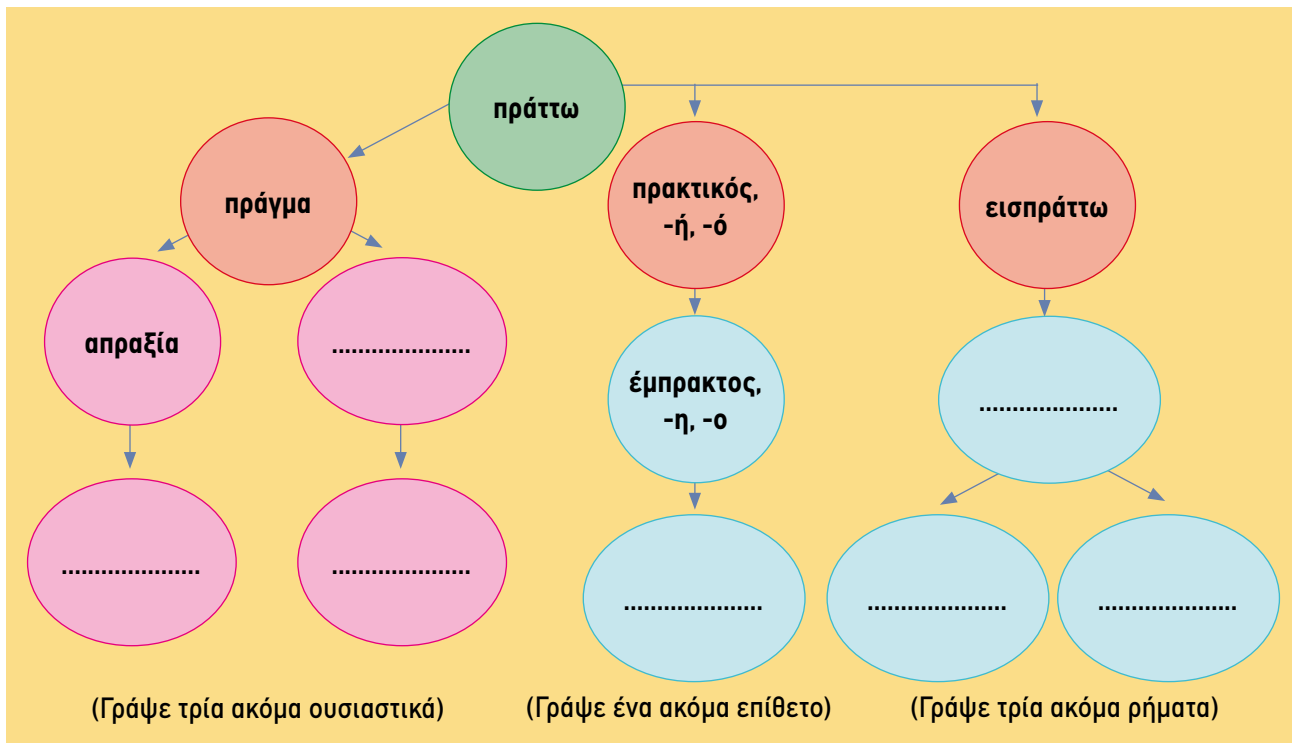
Στη **δίκη** του, η οποία κράτησε μία ημέρα, αρνήθηκε όλες τις κατηγορίες αλλά τελικά **καταδικάστηκε σε θάνατο**. Πιστός στους νόμους της πόλης του, πέθανε στη φυλακή πίνοντας το **κώνειο**, αρνούμενος την πρόταση των μαθητών του να δραπετεύσει.

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο Σωκράτη, για ποια πράγματα νοιάζεται ο Αθηναίος πολίτης;	
Ποια πράγματα παραμελεί;	
Πώς υποστηρίζει ο Σωκράτης ότι μπορούν να αποκτηθούν περισσότερα χρήματα και αγαθά;	

B. Λεξιλογικά

1. Στο κείμενο της ενότητας συναντήσαμε τον τύπο «πράττων» που προέρχεται από το ρήμα «πράττω», το οποίο χρησιμοποιούμε και στη νέα ελληνική. Ας συμπληρώσουμε με τη βοήθεια του [νεοελληνικού λεξικού](#) μας, έντυπου ή ηλεκτρονικού, το διάγραμμα του ρήματος:



Ας λύσουμε κι ένα συχνό μπέρδεμα πριν τελειώσουμε με τις λέξεις. Ποια η διαφορά του ρήματος **πραγματεύομαι** από το ρήμα **διαπραγματεύομαι**;

Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας



2. α) Με ποια λέξη του κειμένου μας συνδέεται το επίθετο **ανέντιμος**;
 β) Με ποια λέξη του κειμένου μας συνδέονται οι λέξεις **φροντιστήριο** και **φροντίδα**;
3. Ποιες ομόριζες λέξεις από τη μετοχή «λέγων» του κειμένου μας μπορείς να σκεφτείς, τις οποίες χρησιμοποιούμε και σήμερα; Το Λεξικό σου μπορεί να σε βοηθήσει πολύ!

B1. Ώρα για εξάσκηση!

Βάλε τη φαντασία σου να δουλέψει και **δημιούργησε μία μικρή ιστορία με πρωταγωνιστή τον Σωκράτη**, χρησιμοποιώντας όσες περισσότερες λέξεις μπορείς από το παραπάνω διάγραμμα του ρ. πράττω.



G1. Γραμματική

Η προσωπική αντωνυμία «ἐγώ»



- Άγγελε, τελειώσαμε; Να πάω για παιχνίδι τώρα;

- Περίμενε! Τελειώνουμε σε λίγο! Θέλω να σου μιλήσω πρώτα για τις **προσωπικές αντωνυμίες**.

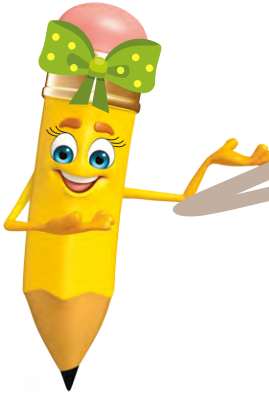


- Α, τις ξέρω. **Είναι οι «εγώ, εσύ, αυτός-ή-ό»**. Αλλά γιατί είπες πρώτα; Σκέφτεσαι και κάτι άλλο;

- Φυσικά! Θα σου πω και για την κλίση της Οριστικής του Ενεστώτα και του Μέλλοντα Ενεργητικής Φωνής των βαρύτονων ρημάτων! Και μετά.....ελεύθερη! Για να δούμε μαζί όσα ακολουθούν.



ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ					
Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο	α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ' πρόσωπο
ἐγώ	σύ	-	ἡμεῖς	ὕμεῖς	(σφεῖς)
ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	(οὔ)	ἡμῶν	ὕμῶν	(σφῶν)
ἐμοί, μοι	σοί, σοι	οἷ, οἱ	ἡμῖν	ὕμῖν	σφίσι (ν)
ἐμέ, με	σέ, σε	(ἔ)	ἡμᾶς	ὕμᾶς	(σφᾶς)



Παρατήρησε την κλίση της προσωπικής αντωνυμίας και **απάντησε στις εξής ερωτήσεις:**

- Πόσα πρόσωπα, πόσους αριθμούς και πόσες πτώσεις έχει η προσωπική αντωνυμία;
- Στις πλάγιες πτώσεις του ενικού αριθμού τι πρέπει να προσέξω;
- Τα α' και β' πρόσωπα στον πληθυντικό αριθμό τι διαφορά έχουν;

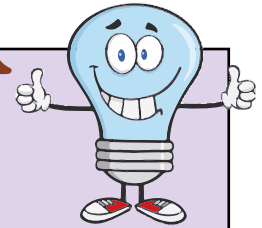


Συμπλήρωσε τα κενά με την προσωπική αντωνυμία

Γ2. Γραμματική

Οριστική Ενεστώτα και Μέλλοντα Φωνηεντόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής

Να θυμάσαι...



Στην αρχαία ελληνική τα ρήματα που λήγουν σε -ω, το οποίο δεν τονίζεται, λέγονται **βαρύτονα** και ανήκουν στην Α' συζυγία. Όσα από αυτά, όπως το «λύω», έχουν φωνήεν πριν από το -ω λέγονται **φωνηεντόληκτα** και **κλίνονται ως εξής** στην Οριστική του Ενεστώτα και του Μέλλοντα της Ενεργητικής Φωνής:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	
λύ-ω	Προσθέτω τις καταλήξεις στο θέμα του Ενεστώτα	λύ-σ-ω	Προσθέτω στον Ενεστώτα ένα -σ- πριν από τις καταλήξεις
λύ-εις		λύ-σ-εις	
λύ-ει		λύ-σ-ει	
λύ-ομεν		λύ-σ-ομεν	
λύ-ετε		λύ-σ-ετε	
λύ-ουσι(ν)	λύ- + καταλήξεις	λύ-σ-ουσι(ν)	λύ - σ - ω

ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ ΟΤΙ

- Ο **Ενεστώτας** είναι χρόνος που χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε το **τώρα**.
- Ο **Μέλλοντας** είναι χρόνος που χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε ότι **μία πράξη θα γίνει ή θα γίνεται** στο μέλλον. Ο Μέλλοντας στην αρχαία ελληνική λειτουργεί και ως στιγμιαίος και ως εξακολουθητικός.

Γ3. Ώρα για εξάσκηση!

1. Μπορείς να αναγνωρίσεις γραμματικά τους παρακάτω ρηματικούς τύπους; Στη συνέχεια, να μετατρέψεις τον Ενεστώτα σε Μέλλοντα και το ανάποδο!
 - α. μηνύσουσιν:
 - β. φύομεν:
 - γ. πτωχεύσετε:



- δ. τοξεύσεις:
- ε. κρούει:

2. Διάβασε το κείμενο, υπογράμμισε τα βαρύτονα ρήματα που βρίσκονται σε Ενεστώτα ή Μέλλοντα, αναγνώρισέ τα και κλίνε τα στον χρόνο που βρίσκονται.

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Περίγραψε σε κάποιον, που δεν ξέρει, πώς να σχηματίσει την Οριστική του Ενεστώτα και του Μέλλοντα των βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής. Εξήγησέ του τι είναι βαρύτονα ρήματα και κλίνε του ως παράδειγμα το ρήμα ίκετεύω.

Ας συζητήσουμε:

Με αφορμή το κείμενό μας κάνε την έρευνά σου και σύλλεξε πληροφορίες για τον Σωκράτη και τη δίκη του. Συζητήστε το θέμα αυτό στην τάξη σου. Φαντάσου και γράψε σε συνεργασία με τον διπλανό ή τη διπλανή σου τα τελευταία λόγια του Σωκράτη.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Πώς καταλαβαίνεις τη χρησιμότητα των χρόνων των ρημάτων; Γιατί υπάρχει ανάγκη ύπαρξης περισσότερων από ενός; Διάβασε ένα κείμενο βάζοντας όλα τα ρήματα σε έναν χρόνο. Τι παρατηρείς;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Τίμων, ο φιλόσοφος

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα γνωρίσουμε τον Τίμωνα, έναν φιλόσοφο που έδρασε τον 4^ο αιώνα π.Χ.,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα μελετήσουμε τι σημαίνει «κατηγορούμενο», τι μέρος του λόγου μπορεί να είναι, ποια ρήματα συνοδεύει και ποιος ο ρόλος του στην πρόταση,
- θα συγκρίνουμε τη χρήση του κατηγορούμενου στη νέα και στην αρχαία ελληνική.

Σκεφτόμουν όσα λέγαμε
εχθές για τον Σωκράτη,
Άγγελε! Σπουδαίος
φιλόσοφος!

Μίλησέ μου γι' αυτόν.
Γιατί τον θαύμαζες;
Πες μου!

Ήταν πράγματι. Σπουδαίος!
**Ολόκληρη η πόλη της Αθήνας,
άλλωστε, ήταν ένα μεγάλο σχολείο
φιλοσοφίας.** Συναντούσες στους
δρόμους όλους τους φιλοσόφους
της εποχής. Εκείνος που εγώ
θαύμαζα πολύ να ξέρεις ήταν ο
Τίμων από τον Φλειούντα.

Χαίρομαι που έχω την ευκαιρία να σου μιλήσω γι' αυτόν.
Ο Τίμωνας είναι ένας φιλόσοφος που έχει περάσει πολλά
στη ζωή του. Έχασε τους γονείς του σε μικρή ηλικία
και αρχικά έγινε χορευτής στο θέατρο. Έζησε για ένα
διάστημα στα Μέγαρα, επέστρεψε στην Πελοπόννησο,
παντρεύτηκε και μαζί με τη γυναίκα του ζούσαν κοντά στην
Ήλιδα, κοντά στον δάσκαλό του, τον Πύρρωνα. **Ταξίδεψε
διδάσκοντας στον Ελλήσποντο, στην Προποντίδα, στη
Χαλκηδόνα και τέλος στη Θήβα και στην Αθήνα.** Έγραψε
ποιήματα, σατυρικά δράματα, κωμωδίες και ένα έργο που
ονομάζεται Σίλλοι και περιγράφει ένα φανταστικό ταξίδι
στον Άδη. Έλα να δεις τι έχει γραφτεί γι' αυτόν και να τον
γνωρίσεις και εσύ!





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η προσωπικότητα του Τίμωνα

Ἀπολλωνίδης ὁ Νικαεύς [...] φησί τόν Τίμωνα εἶναι πατήρ μέν Τιμάρχου, Φλιάσιον δέ τό γένος. [...] Ἦν δέ, φησί ὁ Ἀντίγονος, φιλοπότης καί ἀπό τῶν φιλοσόφων εἰ σχολάζει ποιήματα συνέγραφε· καί γάρ καί ἔπη καί τραγωδίας καί σατύρους [...]. Ὁ δ' οὖν φιλόσοφος καί φιλόκηπος ἦν σφόδρα καί ἰδιοπράγμων. [...] Ἦν δέ καί ὀξύς νοῆσαι καί διαμυκτηρίσαι· φιλογράμματός τε καί τοῖς ποιηταῖς μύθους γράφαι ἰκανός καί δράματα συνδιατιθέναι.

Διογένης Λαέρτιος, *Βίοι Φιλοσόφων*

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

φησί < φημί = λέει, ισχυρίζεται

ἦν < ἐστί = ήταν

φιλοπότης (ὁ φιλοπότης) = αὐτός που του αρέσει το ποτό

εἰ = αν

σχολάζει < σχολάζω = του περίσσευε χρόνος

φιλόκηπος (ὁ φιλόκηπος) = αὐτός που του αρέσει η κηπουρική

σφόδρα = πολύ

ἰδιοπράγμων (ὁ ἰδιοπράγμων) = αὐτός που ασχολείται μόνο με τις δικές του υποθέσεις

ὀξύς (ὁ ὀξύς) = γρήγορος

νοῆσαι < νοέω-ῶ = στη σκέψη

διαμυκτηρίσαι < διά+μυκτηρίζω = στον εμπαιγμό (των άλλων)

φιλογράμματός (ὁ φιλογράμματος) = αὐτός που του αρέσει να γράφει

συνδιατιθέναι < συν+δια+τίθημι = να συντάσσει

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



Δημιουργία σύνθετων λέξεων με το ρήμα φιλό

A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Ο Απολλωνίδης από τη Νίκαια λέει ότι ο πατέρας του Τίμωνα ήταν ο Τιμάρχος και ότι καταγόταν από τον Φλειούντα. Όπως λέει ο Αντίγονος, (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ἦν δε φιλοπότης)..... και όταν του περίσσευε χρόνος από την ενασχόλησή του με τους φιλοσόφους έγραφε ποιήματα· (έγραφε) έπη και τραγωδίες και σατυρικά δράματα. (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ὁ δ' οὖν φιλόσοφος καί φιλόκηπος ἦν σφόδρα καί ἰδιοπράγμων) (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ἦν δέ καί ὀξύς νοῆσαι καί διαμυκτηρίσαι).....
 Του άρεσε να γράφει και ήταν ικανός να γράφει υποθέσεις για έργα ποιητών και να συντάσσει δράματα.

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Από πού καταγόταν ο Τίμωνας;	
Τι είδους έργα έγραψε ο Τίμωνας;	

Τι άρεσε πολύ στον Τίμωνα; (Θα σε βοηθήσει στην απάντηση αν μάθεις ότι το ρήμα <i>φιλω</i> όταν αναφέρεται σε πράγματα σημαίνει μου αρέσει κάτι)	
Σε τι ήταν πολύ ικανός;	

Β. Συντακτικό**Το κατηγορούμενο**

- Ασχολήθηκε με πολλά πράγματα λοιπόν ο Τίμων! Εκτός από **φιλόσοφος**, ήταν και **φιλοπότης, φιλόκτηπος, φιλογράμματος**. Είχε πολλές ιδιότητες!

- Πράγματι είχε πολλές ιδιότητες. Και όλες αυτές οι λέξεις που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τις ιδιότητές του λέγονται **κατηγορούμενα**.



- Ξέρω τι είναι το κατηγορούμενο! **Το έχουμε μάθει στη νέα ελληνική!** Θυμάμαι ότι συνοδεύει πάντα ένα **ρήμα**, το οποίο λέγεται **συνδεδετικό**!

- Ακριβώς. Ένα ρήμα το οποίο συνδέει το υποκείμενο ή το αντικείμενο με το κατηγορούμενο! Έλα να σου πω τι ακριβώς συμβαίνει στην αρχαία ελληνική με το κατηγορούμενο και τα συνδεδετικά ρήματα!

**Να θυμάσαι...**

Στην αρχαία ελληνική το **κατηγορούμενο αποδίδει μια ιδιότητα***:

Α. στο υποκείμενο του ρήματος και

- **μπορεί να είναι** όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο), λέξη ή πρόταση ολόκληρη που λειτουργούν ως ονόματα,
- βρίσκεται σε **πτώση ονομαστική**, όπως και το υποκείμενο,
- συνοδεύει ένα **ρήμα** που λέγεται **συνδεδετικό** και συνήθως είναι:

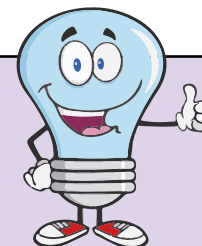
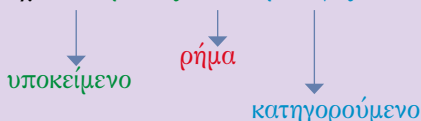
α) το ρήμα εϊμί και τα συνώνυμά του, όπως π.χ. τα *γίγνομαι, καθίσταμαι, υπάρχω, τυγχάνω, πέφυκα* κ.ά.

β) τα ρήματα που δηλώνουν εκλογή, όπως π.χ. *αίροῦμαι* (εκλέγω, εκλέγομαι), *χειροτονῶ* (εκλέγω με ανάταση του χεριού) κ.ά.,

γ) τα ρήματα που δηλώνουν κρίση, άποψη, γνώμη, όπως π.χ. *νομίζω, ήγοῦμαι, κρίνω* κ.ά.,

δ) τα κλητικά, όπως π.χ. *καλῶ, λέγω, ὀνομάζω* κ.ά.

π.χ. Ὁ Περικλῆς ἐστὶ στρατηγός

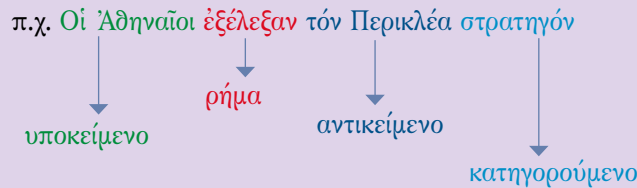


*Υπάρχουν δύο ακόμη κατηγορούμενα που θα τα διδαχθείς αργότερα

- **επιρρηματικό κατηγορούμενο** και έχει επιρρηματική σημασία, όταν συνοδεύει ρήμα που συνήθως σημαίνει κίνηση ή σκόπιμη ενέργεια. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δηλώνει τρόπο, χρόνο, τόπο, σκοπό, τάξη ή σειρά,
- **προληπτικό κατηγορούμενο ή του αποτελέσματος** και αποδίδει προληπτικά στο υποκείμενο μία ιδιότητα, όταν συνοδεύει ρήμα που δηλώνει εξέλιξη, μεταβολή ή αύξηση του υποκειμένου.

B. στο αντικείμενο του ρήματος και:

- μπορεί να είναι **όνωμα** (ουσιαστικό ή επίθετο),
- βρίσκεται σε **πτώση αιτιατική**, όπως και το αντικείμενο.



B1. Ὅρα για εξάσκηση!

1. **Αφού ανοίξεις** το Συντακτικό της νέας ελληνικής, **να συγκρίνεις** τη χρήση του κατηγορούμενου ανάμεσα στη νέα και την αρχαία ελληνική. Τι παρατηρείς;

.....

.....

2. **Αφού ξαναδιαβάσεις** το κείμενο να χαρακτηρίσεις τον Τίμωνα αξιοποιώντας τα **κατηγορούμενα**. Θα σε βοηθήσει το παράδειγμα.

Ὁ Τίμων ἐστί → φιλοπότης



Τι είναι φιλοσοφία:

3. **Να διαβάσεις** το παρακάτω αστείο περιστατικό με πρωταγωνιστή τον Τίμωνα:

Τούτον ἐγὼ καὶ ἑτερόφθαλμον ἤκουσα, ἐπεὶ καὶ αὐτός αὐτόν Κύκλωπα ἐκάλει. [...] Εἰώθει δέ καὶ παίξειν τοιαῦτα. Πρὸς οὖν τόν θαυμάζοντα πάντα ἔφη, «τί δ' οὐ θαυμάζεις ὅτι τρεῖς ὄντες τέτταρας ἔχομεν ὀφθαλμούς;» ἦν δ' αὐτός τε ἑτερόφθαλμος καὶ ὁ Διοσκουρίδης μαθητὴς αὐτοῦ, καὶ ὁ πρὸς ὃν ἔλεγεν ὑγιής.



Σημείωσε τις σωστές προτάσεις με βάση το κείμενό σου

Διογένης ο Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων

Που σημαίνει:

Εγὼ ἀκουσα γι' αὐτόν πως ἦταν μονόφθαλμος, γι' αὐτό και ονόμαζε ο ἴδιος τον εαυτό του Κύκλωπα. [...] Συνήθιζε να αστειεύεται ως εξής: σε κάποιον που απορούσε για όλα, εἶπε, «γιατί δεν απορείς με το γεγονός ότι ἐνὼ εἴμαστε τρεις ἔχομε τέσσερα μάτια;» Γιατί ο ἴδιος και ο μαθητής του ο Διοσκουρίδης ἦταν μονόφθαλμοι, ἐνὼ αὐτός με τον οποίο μιλούσε ἦταν υγιής (εἶχε δύο μάτια).

Και μετά:

- Να υπογραμμίσεις τα κατηγορούμενα του κειμένου.
- Να υπογραμμίσεις στο κείμενο λέξεις που σου είναι γνωστές, γιατί τις χρησιμοποιούμε και σήμερα στη νέα ελληνική.



Τι μπορεί να τεθεί ως κατηγορούμενο

Κύκλωσε τα συνδεδεικμένα ρήματα



Άσκηση στα Κατηγορούμενα



Μην ξεχάσω να κάνω τις ασκήσεις στο Τετράδιο Εργασιών για περισσότερη εξάσκηση!

Γ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

1. Τι είναι κατηγορούμενο;
2. Ποια ρήματα συνοδεύει το κατηγορούμενο;

Ας συζητήσουμε:

Μπορείς να συλλέξεις πληροφορίες από βιβλία και από το διαδίκτυο για τους αρχαίους φιλοσόφους και, αφού επιλέξεις έναν, να παρουσιάσεις στην τάξη σου τη ζωή του.



Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Πόσο σημαντικό είναι το κατηγορούμενο; Ξέρεις αν υπάρχει και σε άλλες γλώσσες εκτός από την ελληνική;



Ας γνωρίσουμε
τον Αριστοτέλη

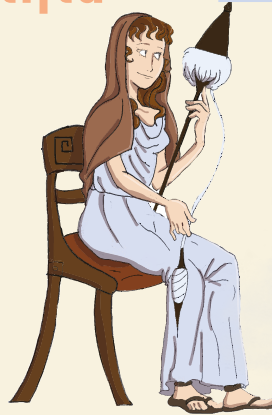


Ας
γνωρίσουμε
τον
Δημόκριτο



Αυτόν
τον Φιλόσοφο
ποιος θα τον πάρει:

4^η Θεματική Ενότητα



ΕΣΤΙΑ

Είμαι η μεγαλύτερη αδερφή του Δία αλλά τόσο διαφορετική από αυτόν! Εγώ δεν ανακατεύομαι σε διαμάχες, σε φασαρίες και σε ίντριγκες! Προστατεύω την οικογένεια και η πρώτη θυσία που κάνουν οι άνθρωποι είναι πάντοτε σε εμένα ζητώντας μου να προστατεύω το σπίτι τους.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ



11ο Κεφάλαιο: Στο σπίτι του Ισχύμαχου

12ο Κεφάλαιο: Οι αρετές της γυναίκας

Στην κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας εμφανίζεται, για πρώτη φορά, η μονογαμική οικογένεια. Βασικός σκοπός της ήταν η απόκτηση παιδιών και η συναισθηματική σχέση ανάμεσα στους συζύγους δεν ήταν απαραίτητη. **Ο άνδρας και η γυναίκα, στην οικογένεια της αρχαίας Αθήνας, δεν ήταν ισότιμοι.** Οι ρόλοι τους ήταν απόλυτα διακριτοί. Ο άνδρας ήταν ο αρχηγός της οικογένειας, υπεύθυνος για την κάλυψη των βασικών αναγκών της. Η γυναίκα παρέμενε στο σπίτι και οι βασικές ασχολίες της ήταν η ανατροφή των παιδιών, οι οικιακές ασχολίες και η επίβλεψη των δούλων. Ο άντρας μπορούσε να βγει εκτός οικίας, να αθλείται στα γυμναστήρια και να συμμετέχει σε δημόσιες συζητήσεις στην Αγορά για θέματα κοινωνικά και πολιτικά. Οι γυναίκες στην αρχαία Αθήνα έβγαιναν έξω από το σπίτι μόνο με τη συνοδεία μιας δούλας ή ενός αρσενικού συγγενή.

Στην αρχαία Σπάρτη, αντίθετα, η θέση της γυναίκας ήταν σχεδόν ισότιμη με του άνδρα.



Η πεπλοφόρος. Καλλιτέχνης του «Ιππέα Rampin» (:) (περ. 530 π.Χ. Μουσείο της Ακρόπολης. Πηγή: <https://www.theacropolismuseum.gr/agalma-koris-i-peploforos>

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Στο σπίτι του Ισχόμαχου

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα διαβάσουμε ένα κείμενο για τη συζυγική ζωή ενός ζευγαριού στην κλασική Αθήνα,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα πληροφορηθούμε για δύο νέους τρόπους σχηματισμού λέξεων και θα γνωρίσουμε τη μεταφορική χρήση των λέξεων στην αρχαία ελληνική,
- θα ανοίξουμε τις γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής και θα είμαστε σε θέση να αναγνωρίζουμε και να κλίνουμε βαρύτερα ρήματα στην Οριστική του Παρατατικού και του Αορίστου Ενεργητικής Φωνής,
- θα μάθουμε τον Παρατατικό του ρήματος εἰμί,
- μαζί με τον Άγγελο θα λύσουμε απορίες της Αθηνάς.



Λοιπόν, Άγγελε, τα παιδιά και οι νέοι πήγαιναν στο σχολείο, οι φιλόσοφοι και οι ρήτορες δίδασκαν και όλα ήταν σε τάξη στην αρχαία Ελλάδα. Και στο σπίτι τι γινόταν; Πώς ζούσε μία οικογένεια;

Θα σου πω αμέσως! Θυμάσαι τον **Ξενοφώντα**, τον ιστοριογράφο, που γνώρισες στο 8^ο Κεφάλαιο; Ήρθε η ώρα να γνωρίσουμε ένα άλλο έργο του, τον «**Οἰκονομικό**». Στα αποσπάσματα που ακολουθούν, ο Σωκράτης αναδιηγείται μέρος της συζήτησής του με τον Αθηναίο Ισχόμαχο. Τα λόγια του Ισχόμαχου φωτίζουν τη σχέση που είχε με τη γυναίκα του μετά τον γάμο τους και μας βοηθούν να καταλάβουμε τους ρόλους του ζευγαριού στο σπίτι τους.



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Ο Ισχύμαχος και η σύζυγός του

Τά δ' ἄλλα, ἔφην ἐγώ, ὃ Ἰσχύμαχε, αὐτός ἐπαίδευσας τήν γυναῖκα ὥστε ἰκανήν εἶναι ὧν προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; Οὐ μά Δί', ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, οὐ πρὶν γε καί ἔθυσα καί ηὔξαμην ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα καί ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν.

Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, καί ἡ γυνή σοι συνέθυε καί συνηύχετο ταυτά ταῦτα; Καί μάλα γ', ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, πολλά ὑπισχνουμένη μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς γενέσθαι οἴαν δεῖ, καί εὐδηλος ἦν ὅτι οὐκ ἀμελήσει τῶν διδασκομένων.

Ξενοφών, *Οἰκονομικός*, (7.7.-7.8)



- Το μόνο που κατάλαβα, Ἄγγελε, είναι ότι ο Ισχύμαχος ... «παίδευε» τη γυναίκα του.

- Προσπάθησε να αποδώσεις το κείμενο στη νέα ελληνική, συμπληρώνοντας τα κενά που υπάρχουν και θα τα καταλάβεις όλα!



A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

ἐπαίδευσας < παιδεύω = δίδαξες

ἐπιμελεῖσθαι < ἐπιμελέομαι-οὔμαι < ἐπί + μέλω = να φροντίζει, να επιμελείται

ἔθυσα < θύω = θυσίασα (μέσω της σφαγής θύματος)

ηὔξαμην < εὔχομαι = προσευχήθηκα

μανθάνουσαν < μανθάνω = να μάθει

τὰ βέλτιστα < τό βέλτιστον = τα χρησιμότερα, τα καλύτερα

πολλά ὑπισχνουμένη < ὑπισχνέομαι-οὔμαι = αφού υποσχέθηκε

γενέσθαι < γίγνομαι = ότι θα γινόταν

ἦν < εἰμί = ήταν

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).

A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Ὡς προς τα υπόλοιπα, Ισχύμαχε είπα εγώ, εσύ ο ίδιος (αποδίδω την παρακάτω έκφραση: ἐπαίδευσας τήν γυναῖκα), ὥστε να είναι ἰκανή (αποδίδω τη λέξη: ἐπιμελεῖσθαι)..... ὅσα της ταιριάζουν; «Ὅχι, μα τον Δία», εἶπε ο Ισχύμαχος, «ὄχι, (δεν της δίδαξα τίποτε) παρά μόνο αφού (αποδίδω την παρακάτω έκφραση: καί ἔθυσα καί ηὔξαμην)..... εγώ να της διδάξω (τα καλύτερα) και (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα) και για τους δυο μας.

Λοιπόν, είπα εγώ, και η γυναίκα έκανε αυτές τις ίδιες θυσίες και προσευχές με σένα; Και βέβαια, εἶπε ο Ισχύμαχος, (προσευχήθηκε και εκείνη) (αποδίδω την παρακάτω φράση: πολλά ὑπισχνουμένη μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς γενέσθαι)..... αυτή που πρέπει, και ήταν ξεκάθαρο ότι δεν θα αμελούσε ὅσα θα διδασκόταν».

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Σε τι ενέργειες προβαίνει ο Ισχύμαχος προτού διδάξει στη γυναίκα του πώς να φροντίζει το σπιτικό τους;

Τι υποσχέθηκε στους θεούς η γυναίκα του Ισχύμαχου, όταν προσευχήθηκε και αυτή μαζί του;

B. Ετυμολογικά Μεταφορική χρήση λέξεων - Άλλοι τρόποι σχηματισμού λέξεων



- Περίεργο μου φαίνεται, Άγγελε, αυτό που λέει ο Ξενοφών: ο Ισχύμαχος δίδασθε τη γυναίκα του και αυτή μάθαινε! Σαν να είναι σχολείο!

- Φυσικά και δεν ήταν στο σχολείο! Καταλαβαίνεις ότι **χρησιμοποιεί μεταφορικά τις λέξεις για να δώσει έμφαση και γλαφυρότητα στον λόγο!** Αυτό το συναντάμε συχνά με ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα, επιρρήματα, προθέσεις, τα οποία δεν χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά στον λόγο μας αλλά μεταφορικά. Ο Ισχύμαχος, λοιπόν, δεν είναι δάσκαλος, ούτε είναι στο σχολείο! Διδάσκει, όμως, όπως και οι δάσκαλοι, **τα βέλτιστα!**



- Και τι είναι τα βέλτιστα; Κάποιο μάθημα;

- Όχι, Αθηνά! Εννοεί τα καλύτερα πράγματα, τις καλύτερες γνώσεις. Είναι **επίθετο η λέξη «βέλτιστα», η οποία χρησιμοποιείται μόνη της χωρίς το ουσιαστικό σαν να είναι η ίδια ουσιαστικό.** Είναι και αυτός ένας **τρόπος σχηματισμού λέξεων** στην αρχαία ελληνική και **λέγεται αλλαγή γραμματικού είδους.** Δεν είναι τόσο συνηθισμένος τρόπος αλλά μπορούμε και με αυτόν να σχηματίσουμε νέες λέξεις, όπως και με την **ονοματοποιία**, δηλαδή τον σχηματισμό λέξεων από μίμηση ήχων! Σκέψου ότι το ρήμα «κράζω» προήλθε από τη μίμηση της φωνής του κορακιού (κρα-κρα)!



Άνοιξε τη **Γραμματική της Α.Ε.** για να διαβάσεις πιο αναλυτικά για τη μεταφορική χρήση των λέξεων για άλλους τρόπους σχηματισμού λέξεων, όπως η **αλλαγή γραμματικού είδους** και η **ονοματοποιία!!**



B1. Ώρα για εξάσκηση!

- Μπορείς να σκεφτείς από ποιον ήχο προήλθαν οι παρακάτω λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας;
 - τέττιξ (= ο τζίτζικας) →
 - κόκκυξ (= ο κούκος) →
 - βαῦζω (= γαβγίζω) →
 - γάργαρας →
 - γδοῦπος →
- Να σκεφτείς δύο λέξεις στη νέα ελληνική που χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και μεταφορικά, να δώσεις τις δύο σημασίες τους και να φτιάξεις μία πρόταση για την κάθε σημασία.



Γ. Γραμματική α) Οριστική Παρατατικού & Αορίστου Φωνηεντόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής β) Ο Παρατατικός του «εἰμί»



- Δεν πιστεύω να τελειώσαμε! Πάντα κάτι έχεις να πεις!

- Βεβαίως και έχω να πω! Θα συνεχίσουμε την κουβέντα μας για τα ρήματα και θα μάθουμε δύο νέους χρόνους της Οριστικής των βαρύτονων ρημάτων στην ενεργητική φωνή: τον Παρατατικό και τον Αόριστο!

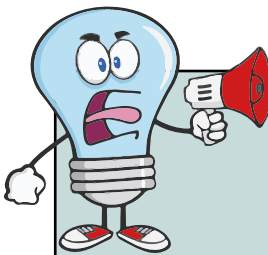


- Τους ξέρω και τους δύο από τη νέα ελληνική!

- Τότε δε θα δυσκολευτείς. Πάμε να σου πω τι συμβαίνει!



Να θυμάσαι...



Όπως συμβαίνει και στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, ο Παρατατικός:

- είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία ενέργεια είχε διάρκεια ή επαναλαμβανόταν στο παρελθόν,
- σχηματίζεται, για τα φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα (όπως το λύω), ως εξής:
 - α) παίρνουμε το θέμα του Ενεστώτα (λύ-)
 - β) βάζουμε μπροστά από το θέμα την αύξηση:

Προσθέτουμε ένα ἐ- (πάντα με ψιλή) όταν το ρήμα αρχίζει από σύμφωνο. Τα ρήματα που αρχίζουν από ρ διπλασιάζουν το ρ μετά την αύξηση (π.χ. ραί-νω = ἔρραινον)

Μετατρέπουμε το αρχικό φωνήεν από το οποίο αρχίζει το ρήμα ως εξής:

- το α γίνεται η
- το ε γίνεται η
- το ο γίνεται ω
- το ι γίνεται υπογεγραμμένη (π.χ. αι = η)

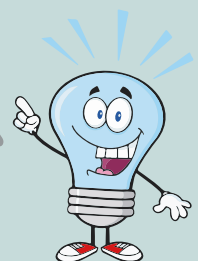
γ) προσέχουμε αν το ρήμα είναι σύνθετο με πρώτο συνθετικό πρόθεση (ἀνά, διά, κατά, παρά, ὑπό, ἐκ, ἐν, ἐπί), ώστε να βάλουμε την αύξηση μετά την πρόθεση (διαλύω = διέλυον) αφού αφαιρέσουμε το -α ή το -ο της πρόθεσης (διᾱ - ἔλυον = διέλυον) και μετατρέψουμε το -κ- σε -ξ- (εκ-πέμπω = ἐξ-έπεμπον). Σε κάθε άλλη περίπτωση σύνθετου ρήματος η αύξηση μπαίνει στην αρχή,

δ) προσθέτουμε τις καταλήξεις του Παρατατικού και κλίνουμε ως εξής:

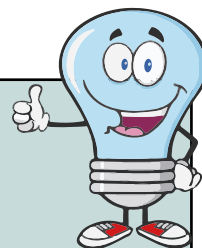
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ

ἔ-λυ-ον
ἔ-λυ-ες
ἔ-λυ-ε(ν)
ἐ-λύ-ομεν
ἐ-λύ-ετε
ἔ-λυ-ον

Εἶναι ἴδια !!!



Να θυμάσαι...



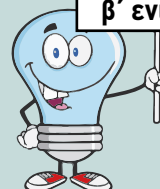
Ο Αόριστος, όπως και στη νέα ελληνική:

- είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία ενέργεια έγινε **για λίγο στο παρελθόν**,
- σχηματίζεται, **για τα ρήματα όπως το λύω**, ως εξής:
 - α) παίρνουμε το θέμα του Μέλλοντα (μαζί με το -σ-),**
 - β) βάζουμε μπροστά** από το θέμα **την αύξηση**, με τον ίδιο τρόπο που εφαρμόσαμε και στον Παρατατικό,
 - γ) προσέχουμε τα σύνθετα ρήματα.**
 - δ) προσθέτουμε τις καταλήξεις** του Αορίστου και **κλίνουμε** ως εξής:

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

ἔ-λυσ-α
ἔ-λυσ-ας
ἔ-λυσ-ε(ν)
ἔ-λύσα-μεν
ἔ-λύσα-τε
ἔ-λυσ-αν

Πρόσεξε την κατάληξη του β' ενικού!!!



Κλίνε τον Παρατατικό και τον Αόριστο του ρ. «λύνω» στη νέα ελληνική και βρες τις ομοιότητες και τις διαφορές στην κλίση των δύο χρόνων ανάμεσα στη νέα και στην αρχαία ελληνική!

Να θυμάσαι...



Ο Παρατατικός του ρήματος εἰμί κλίνεται ως εξής:

ἦ ἢ ἦν
ἦ-σθα
ἦν
ἦ-μεν
ἦ-τε (ἦσ-τε)
ἦ-σαν

Τι παρατηρείς ως προς α) την κλίση και β) τους τόνους και τα πνεύματα του Παρατατικού του ρ. εἰμί;



Αναγνώριση ρηματικών τύπων παρατατικού και αορίστου

Μην ξεχάσω να διαβάσω και από τη **Γραμματική της Α.Ε.** τον Παρατατικό και τον Αόριστο ενεργητικής φωνής!



Καταλήξεις ρημάτων



Οριστική παρατατικού και αορίστου - Σωστό Λάθος Α

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Στο κείμενό μας υπάρχουν, σε διάφορες μορφές, τα παρακάτω ρήματα: παιδεύω, θύω, τυγχάνω, διδάσκω, μανθάνω, συνθύω. Να σχηματίσεις τον Παρατατικό και τον Αόριστό τους και να κλίνεις στο τετράδιό σου και τους δύο χρόνους για κάθε ρήμα.



Κάνε και τις ασκήσεις σου στο τετράδιο εργασιών για να τα μάθεις καλύτερα!

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

1. Για να σχηματίσω την Οριστική Παρατατικού της Ενεργητικής Φωνής χρειάζονται μόνο οι αντίστοιχες καταλήξεις.
2. Για να σχηματίσω την Οριστική Αορίστου της Ενεργητικής Φωνής χρειάζεται η αύξηση, το θέμα, ο χαρακτήρας του ρήματος και οι αντίστοιχες καταλήξεις.
3. Το β' πληθυντικό πρόσωπο της Οριστικής Παρατατικού του ρ. εἰμί είναι ἦσθα.

Ας συζητήσουμε:

Μετά από τη μελέτη του κειμένου της ενότητάς μας, ποια άποψη έχεις διαμορφώσει για τη σχέση των συζύγων στην αρχαία Αθήνα; Μπορείς να συλλέξεις σχετικές πληροφορίες από το διαδίκτυο και να τις συζητήσετε στην τάξη σου.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα	
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα	
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη	



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Τι διαφορετικό έμαθα από όσα ήδη γνώριζα για τον Παρατατικό και τον Αόριστο στη νέα ελληνική;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Οι αρετές της γυναίκας

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα μάθουμε για τις αρετές της γυναίκας και τον ρόλο της στην αρχαιότητα,
- θα σχολιάσουμε τη σημασία του καλού χαρακτήρα σε έναν άνθρωπο,
- θα μάθουμε την κλίση των δευτερόκλιτων επιθέτων,
- θα συγκρίνουμε την κλίση των επιθέτων στη νέα με την αρχαία ελληνική.

Εκτός, όμως, από όσα έγραψε ο Ξενοφών, πρέπει να σου πω και την άποψη του Πλούταρχου για τη σχέση των συζύγων. Νομίζω ότι θα την βρεις ενδιαφέρουσα!

Αυτόν τον Πλούταρχο τον ξέρω; Τον έχω ξανακούσει;

Ήταν ιστορικός, σπουδαίος βιογράφος και φιλόσοφος. Ήταν ιδιαίτερα μορφωμένος, αγαπούσε τη Χαιρώνεια, την πατρίδα του, και ήταν πολυγραφότατος. Για να δούμε τι πιστεύει!



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η σχέση των συζύγων

[...] πλοῦτον δέ γυναικός αἰρεῖσθαι (τόν ἄνδρα) μέν πρό ἀρετῆς ἢ γένους ἀφιλότιμον (ἔστί) κἀνελεύθερον, ἀρετῆ δέ καί γένει προσόντα φεύγειν ἀβέλτερον (ἔστί). [...] ἀνδρὶ δέ πλούσιος ἢ καλῆς οὐ προσήκει μηδέ τήν γυναῖκα ποιεῖν ἄμορφον ἢ πενιχράν, ἀλλ' (προσῆκει) ἑαυτὸν ἐγκρατεῖα καὶ φρονήσει καὶ τῷ μηδέν ἐκπεπλήχθαι τῶν περὶ ἐκείνην ἴσον παρέχειν καὶ ἀδούλωτον.
 Πλούταρχος, Ερωτικός, 9

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- αἰρεῖσθαι** < αἰρέομαι - αἰροῦμαι = να επιλέγει, να προτιμά
- πρό ἀρετῆς ἢ γένους** = αντί για την αρετή ή την καταγωγή
- ἀφιλότιμον ἔστί** < ἀ - (στερ.) + φίλος + τιμή = είναι ανέντιμο
- κἀνελεύθερον** < και ἀνελεύθερον = και ανάρμοστο
- γένει** < γένος = εξαιτίας της καταγωγής
- προσόντα** (τά) = η περιουσία (σε αιτ. εδώ)
- φεύγειν** < φεύγω = να απορρίπτει
- ἀβέλτερον** < ἀ - (στερ.) + βέλτιον = ανόητο
- οὐ προσήκει** < προσήκει = δεν ταιριάζει, αρμόζει
- ἄμορφον** < [ἀ - (στερ.) + μορφή], ἄμορφος-η-ον = άσχημος-η-ο
- πενιχράν** < πενιχρός-ά-όν = φτωχός-ή-ό
- φρονήσει** < φρόνησις = με σύνεση, συνετή σκέψη
- τῷ μηδέν ἐκπεπλήχθαι** < ἐκπλήσσομαι = χωρίς να δυσανασχετεί
- ἀδούλωτον** < ἀ- (στερ.) + δουλόω, ὦ = ανυπότακτος, χωρίς αίσθημα κατωτερότητας

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

(Αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἀφιλότιμον (ἔστί) κἀνελεύθερον αἰρεῖσθαι (τόν ἄνδρα) πλοῦτον δέ γυναικός μέν πρό ἀρετῆς ἢ γένους) , όπως είναι επίσης ανόητο
 (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: φεύγειν προσόντα ἀρετῆ δέ καί γένει)
 [...] Στον ἄνδρα μιας πλούσιας και ὀμορφης γυναίκας (αποδίδω το ρήμα: οὐ προσήκει)..... να την καταντήσει (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἄμορφον ἢ πενιχράν) αλλά ταιριάζει να στέκει δίπλα της ως ἴσος και χωρίς συναίσθημα κατωτερότητας, με αυτοσυγκράτηση, (αποδίδω την παρακάτω φράση: καὶ φρονήσει καὶ τῷ μηδέν ἐκπεπλήχθαι)

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

<p>Πώς χαρακτηρίζει ο Πλούταρχος εκείνον που επιλέγει τα πλούτη της γυναίκας από την αρετή και την καταγωγή της;</p>	
--	--

Είναι να απορρίπτει κάποιος μία γυναίκα που έχει αρετή και καλή καταγωγή.	
Τι δεν πρέπει να κάνει ο άνδρας μιας πλούσιας και όμορφης γυναίκας;	
Ποιες είναι οι αρετές του άνδρα, με τις οποίες θα εξελιχθεί μαζί με τη γυναίκα του;	

B. Γραμματική

Δευτερόκλιτα επίθετα

- Τελικά Αθηνά, είδες πόσα χαρακτηριστικά προτείνει ο Πλούταρχος ότι πρέπει να έχει ένας σύζυγος;



- Ναι. Και, όπως τονίζει στο τέλος, πρέπει να είναι «ἴσος» και «ἀδούλωτος».

- Οι λέξεις αυτές, τις οποίες ανέφερες, ξέρεις τι μέρος του λόγου είναι; Τις αναγνωρίζεις;

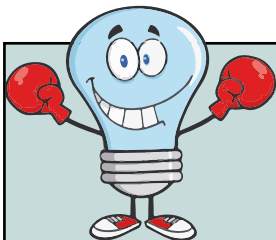


- Είναι επίθετα. Τα ξέρω από τη νέα ελληνική!

- Ευκαιρία, λοιπόν, να σου μιλήσω για τα επίθετα σαν τα «ἴσος» και «ἀδούλωτος» στην αρχαία ελληνική.



Na θυμάσαι...



Τα επίθετα είναι οι λέξεις που συνοδεύουν ένα ουσιαστικό και δηλώνουν την ποιότητα ή ιδιότητά του και έχουν γένος και αριθμό. Ανάλογα με τις καταλήξεις τους διακρίνονται σε κατηγορίες, δηλαδή σε κλίσεις. Οι κλίσεις των επιθέτων είναι τρεις: η α' κλίση, η β' κλίση και η γ' κλίση.

Η β' κλίση, από την οποία θα ξεκινήσουμε, γιατί μοιάζει περισσότερο με τη νέα ελληνική και θα σου είναι οικεία, περιλαμβάνει:


- **επίθετα αρσενικά, θηλυκά και ουδέτερα** που λήγουν σε **-ος-η-ον** αντίστοιχα και κλίνονται ως εξής:

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ος-η-ον

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
καλ-ός	καλ-ή	καλ-όν	καλ-οί	καλ-αί	καλ-ά
καλ-οῦ	καλ-ῆς	καλ-οῦ	καλ-ῶν	καλ-ῶν	καλ-ῶν
καλ-ῶ	καλ-ῆ	καλ-ῶ	καλ-οῖς	καλ-αῖς	καλ-οῖς
καλ-όν	καλ-ήν	καλ-όν	καλ-οῦς	καλ-άς	καλ-ά
καλ-έ	καλ-ή	καλ-όν	καλ-οί	καλ-αί	καλ-ά

- **επίθετα αρσενικά** που λήγουν σε **-ος**, **θηλυκά** που λήγουν σε **-α** που είναι μακρό (αντί -η) όταν μπροστά από το **-α** υπάρχει φωνήεν ή **-ρ-** και **ουδέτερα** που λήγουν σε **-ον**. Αυτά τα επίθετα κλίνονται ως εξής:


ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ος-α-ον					
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
δίκαι- ος	δικαί- α	δίκαι- ον	δίκαι- οι	δικαί- αι	δίκαι- α
δικαί- ου	δικαί- ας	δικαί- ου	δικαί- ων	δικαί- ων	δικαί- ων
δικαί- ω	δικαί- α	δικαί- ω	δικαί- οισ	δικαί- αις	δικαί- οισ
δίκαι- ον	δικαί- αν	δίκαι- ον	δικαί- ους	δικαί- ας	δίκαι- α
δίκαι- ε	δικαί- α	δίκαι- ον	δίκαι- οι	δίκαι- αι	δίκαι- α



Μπορείς να εξηγήσεις γιατί στο θηλυκό ο τόνος έχει κατέβει στην παραλήγουσα; **Διάβασε προσεκτικά** (στο τέλος της προηγούμενη σελίδας) για τη μετατροπή του -η σε -α στα θηλυκά επίθετα και θα το βρεις!

- επίθετα **αρσενικά και θηλυκά που λήγουν σε -ος και ουδέτερα που λήγουν σε -ον**. Τέτοια επίθετα, στα οποία το αρσενικό και το θηλυκό είναι ίδια, είναι:
 - α)** τα περισσότερα σύνθετα σε -ος (π.χ. ὁ, ἡ ἀθάνατος, τό ἀθάνατον)
 - β)** μερικά απλά σε -ειος ή -ιος ή -ιμος (π.χ. ὁ, ἡ βόρειος, τό βόρειον)
 - γ)** τα επίθετα βάνουσος, βάρβαρος, ἡμερος, ἡρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος.

Ἄνοιξε τις Γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής. σύγκρινε τα επίθετα σε -ος-η-ον και γράψε στο τετράδιό σου τις παρατηρήσεις σου.



B1. Ὦρα για εξάσκηση!

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα διατηρώντας το γένος του επιθέτου:

Επίθετο	Δοτική ενικού	Γενική πληθυντικού	Αιτιατική πληθυντικού
ἀφιλότιμον			
ἀνελεύθερον			
ἀβέλτερον			
πλουσίας			
καλῆς			
ἄμορφον			
πενιχράν			
ἴσον			
ἀδούλωτον			

2. Στις ακόλουθες προτάσεις να βρεις τα λάθη στις πτώσεις και να τα διορθώσεις.

- | | |
|---|--|
| <p>α. τούς νέους: αιτιατική ενικού</p> <p>γ. τοῖς δημοσίοις: γενική ενικού</p> <p>ε. τοῖς κοινοῖς: αιτιατική πληθυντικού</p> | <p>β. τούς φαύλους: δοτική πληθυντικού</p> <p>δ. τοῦ αἰσχροῦ: αιτιατική ενικού</p> <p>στ. τῶν δικαίων: δοτική πληθυντικού</p> |
|---|--|

ζ. τοῦ ἱκανοῦ: γενική πληθυντικού

θ. οἱ σοφοί: κλητική πληθυντικού

ια. τόν πλούσιον: γενική ενικού

η. τῶν ἀγαθῶν: ονομαστική ενικού

ι. οἱ φιλότιμοι: γενική ενικού

ιβ. τοὺς ἀδίκους: δοτική ενικού

3. Να αντιστοιχίσεις το κάθε επίθετο με την πτώση και τον αριθμό στην οποία ανήκει.

Επίθετο	Πτώση
τόν πλούσιον	αιτιατική ενικού
τοῦ καλοῦ	κλητική ενικού
ῶ ἄφθονε	γενική πληθυντικού
τῇ καλῇ	δοτική πληθυντικού
ταῖς γενναίαις	δοτική ενικού
τῶν ἀρχαίων	γενική ενικού



Γράψε τον σωστό τύπο των δευτερόκλιτων επιθέτων



Επίλεξε τον σωστό τύπο του δευτερόκλιτου επιθέτου

Γ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- Τα δευτερόκλιτα επίθετα αρσενικού και ουδέτερου γένους έχουν τις ίδιες καταλήξεις με την β' κλίση των ουσιαστικών.
- Τα θηλυκά δευτερόκλιτα επίθετα λήγουν σε -ε.
- Τα θηλυκά που λήγουν σε -ος κλίνονται ακριβώς όπως τα αρσενικά επίθετα.
- Όταν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού υπάρχει φωνήεν ή ρ', τότε το θηλυκό σχηματίζεται με κατάληξη -α.
- Τα σύνθετα επίθετα σε -ος λήγουν σε -ος-η-ον.
- Σύμφωνα με το κείμενο του Πλουτάρχου, σημασία έχει ο χαρακτήρας του ανθρώπου και όχι τα πλούτη του και η περιουσία του.



Δευτερόκλιτα επίθετα - Σωστό - Λάθος Β



Θηλυκά επίθετα β' κλίσης: Επιλέγω τον σωστό τύπο

Ας συζητήσουμε:

Το κείμενο του κεφαλαίου αυτού αναφέρεται στη σημασία που έχει ο καλός χαρακτήρας του ανθρώπου, ο σεβασμός, η ευγένεια και η σύνεση για τη δημιουργία υγιών σχέσεων. Ποια άλλα χαρακτηριστικά θεωρείς ότι είναι απαραίτητα για τη δόμηση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων;

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Θεωρείς ότι είναι σημαντική και απαραίτητα η χρήση επιθέτων στον γραπτό και τον προφορικό μας λόγο; **Τι προσθέτουν στον λόγο τα επίθετα; Σκέψου τι θα συνέβαινε αν δε χρησιμοποιούσαμε τα επίθετα.** Για να το καταλάβεις, διάβασε την απόδοση του κειμένου μας με τα επίθετα και χωρίς αυτά.

2^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Ἀνατροφή τῶν νέων παρά Πέρσαις

Οἱ Πέρσαι τούς νέους παρά τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις ἐπαίδευσον ἐν κοινοῖς διδασκαλείοις. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Περσῶν σοφοί καί χρηστοί πολῖται ἦσαν. Τούς φαύλους ἐν ταῖς συνηθείαις νέους ἰσχυρῶς ἐκόλαζον. Διό δικαιοσύνην ἐμάνθανον καί πονηροῦ ἢ αἰσχροῦ ἔργου ἀπειχον. Τήν δ' ἀδικίαν ἔφευγον καί τήν φιλίαν ἐδεράπευσον· ἡ γάρ τῶν δικαίων φιλία ἀγαθῶν πηγή ἐστίν, ἡ δέ τῶν ἀδίκων ἀπατηλή καί οὐ μόνιμος. Οὕτω οἱ νέοι τῶν Περσῶν ὕστερον ἀγαθοί μέν καί φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δέ καί φιλότιμοι πολῖται ἦσαν. [...]

Αναγνωστικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Ζούκη

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Οι Πέρσες εκπαίδευαν τους νέους με δασκάλους σε δημόσια σχολεία. Οι δάσκαλοι των Περσών ήταν σοφοί και ικανοί πολίτες. Τους ανήθικους νέους όσον αφορά τις συνναστροφές τους τιμωρούσαν αυστηρά. Εξαιτίας αυτού μάθαιναν τη δικαιοσύνη και απέιχαν από πονηρές ή απρεπείς πράξεις. Απέφευγαν την αδικία και φρόντιζαν για τη φιλία· γιατί η φιλία των δίκαιων πολιτών είναι πηγή καλών, ενώ η φιλία των άδίκων ψευδής και ασταθής. Έτσι οι νέοι Πέρσες γίνονταν ύστερα καλοί και στοργικοί, φιλόκαλοι και φιλότιμοι πολίτες. [...]

1. Να αντιγράψεις το παρακάτω χωρίο του κειμένου στο κενό που σου δίνεται.

Ἡ γάρ τῶν δικαίων φιλία ἀγαθῶν πηγή ἐστίν, ἡ δέ τῶν ἀδίκων ἀπατηλή καί οὐ μόνιμος. Οὕτω οἱ νέοι τῶν Περσῶν ὕστερον ἀγαθοί μέν καί φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δέ καί φιλότιμοι πολῖται ἦσαν.

2. Να εντοπίσεις τι δηλώνουν τα παρακάτω επίθετα του κειμένου (αυτόν που ανήκει στην πρωτότυπη λέξη ή σχετίζεται με αυτή, ύλη ή χρώμα, τον κατάλληλο για την πρωτότυπη λέξη, πλησμονή, χρόνο ή μέτρο):

δημοσίοις, αἰσχροῦ, δικαίων, ἀπατηλή, μόνιμος

3. Να καταγράψεις ποιες ομόρριζες λέξεις του ρήματος «μανθάνω» ορίζονται παρακάτω. Σύγκρινε τις λέξεις που βρήκες με αυτές που βρήκε ο διπλανός ή η διπλανή σου και συμπλήρωσε ή διόρθωσε!

- α. η απόκτηση γνώσεων →
- β. αυτός που έχει σχέση με τη μάθηση →
- γ. αυτή που φοιτά στην ίδια τάξη ή στο ίδιο σχολείο με κάποιον →
- δ. αυτός που έχει σχέση με τον μαθητή →
- ε. αυτός/ή που σπούδασε την επιστήμη των μαθηματικών →
- στ. κατάλογος στον οποίο αναγράφονται τα στοιχεία των μαθητών ενός σχολείου →
- ζ. αυτός που έχει ανεπαρκείς γνώσεις →
- η. η έλλειψη γνώσεων →
- θ. η διαδικασία του να μαθαίνει κάποιος κάτι πολύ καλά →
- ι. αυτή που δεν έχει πείρα →

4. Να υπογραμμίσεις όλα τα ρήματα του κειμένου που βρίσκονται στην Οριστική Παρατατικού και να τα μεταφέρεις στην Οριστική Ενεστώτα, διατηρώντας το πρόσωπο και τον αριθμό.

5. **Να κλίνεις** την Οριστική Μέλλοντα και Αορίστου των ρημάτων **κολάζω, παιδεύω, θεραπεύω** στο τετράδιό σου.
6. **Να μεταφέρεις** τους παρακάτω τύπους της προσωπικής αντωνυμίας στον άλλον αριθμό, διατηρώντας την πτώση και το πρόσωπο.
 ἐμοῦ →
 ἡμεῖς →
 ἐμέ →
 ὑμῶν →
 σοι →
 ἡμῖν →
 ὑμᾶς →
7. Στο απόσπασμα του κειμένου «Τὴν δ' ἀδικίαν ... ἦσαν»:
α) να υπογραμμίσεις τα δευτερόκλιτα επίθετα,
β) να τα μεταφέρεις στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη.
8. Στις παρακάτω προτάσεις/περιόδους του κειμένου **να εντοπίσεις** το υποκείμενο και το κατηγορημά του. Στη συνέχεια, **να σημειώσεις** σε ποια πτώση είναι τα υποκείμενα, τα αντικείμενα και/ή τα κατηγορούμενα.
α. Οἱ Πέρσαι τούς νέους παρά τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις ἐπαίδευον ἐν κοινοῖς διδασκαλείοις.
β. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Περσῶν σοφοί καί χρηστοί πολῖται ἦσαν.
γ. Τούς φαύλους ἐν ταῖς συνηθείαις νέους ἰσχυρῶς ἐκόλαζον.
δ. Τὴν δ' ἀδικίαν ἔφευγον καί τὴν φιλίαν ἐθεράπευον.
ε. Οἱ νέοι τῶν Περσῶν ἀγαθοί μὲν καί φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δέ καί φιλότιμοι πολῖται ἦσαν.



Θυμάμαι
όσα έμαθα
για τα
επίθετα



Τα επίθετα
του κειμένου
και το γένος
τους



5^η Θεματική Ενότητα



ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Είμαι και εγώ αδερφή του Δία και έχω αναλάβει την προστασία της καλλιέργειας της γης. Κάθε φορά που τρως κάποιο προϊόν γεωργικής καλλιέργειας να με θυμάσαι!



13ο Κεφάλαιο: Η βία δεν είναι σωστός τρόπος συμπεριφοράς

14ο Κεφάλαιο: Το Ερέχθειο και τα μυστήριά του

15ο Κεφάλαιο: Η γεωργία

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός αποτελεί ένα κράμα πνευματικής δημιουργίας και κοινωνικής ζωής που βασίζεται σε ένα σύνολο ιδεών, αξιών και αρχών που τον ανέδειξαν σε παγκόσμιο πρότυπο. Η Δημοκρατία, η δύναμη του λόγου, η πίστη στον άνθρωπο, η Τέχνη, η Επιστήμη, η Εκπαίδευση, η πολιτειακή οργάνωση, η έννοια του «πολίτη», η θρησκευτική οργάνωση, η τήρηση ηθών και εθίμων, η Γλώσσα αλλά και η ενασχόληση των ανθρώπων της εποχής με πλήθος δραστηριοτήτων επηρέασαν στο πέρασμα των αιώνων την ανθρώπινη κοινωνία σε διεθνές επίπεδο.



Οι Καρυάτιδες στο Ερέχθειο (τέλος 5ου αι. π.Χ.)

Πηγή: <https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/naoi/Erechtheio/erectheio4.htm>

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η βία δεν είναι σωστός τρόπος συμπεριφοράς

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- **θα μελετήσουμε** έναν μύθο του Αισώπου για τα ζώα, θα μάθουμε κάποιες λέξεις σχετικές με τον κόσμο των ζώων, **θα τις αναλύσουμε και θα τις συγκρίνουμε** με τις αντίστοιχες που χρησιμοποιούμε σήμερα,
- **θα ανοίξουμε** τις γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής και θα μελετήσουμε τι είναι οι αντωνυμίες, πόσο μας διευκολύνουν στον λόγο μας, ποια είναι η χρησιμότητά τους και πόσο έχει διαφοροποιηθεί η κλίση τους στη νέα ελληνική σε σχέση με την αρχαία ελληνική,
- **θα μάθουμε** τη δεικτική αντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο και **θα ακολουθήσουμε τις μικρές συμβουλές** που δίνει ο Άγγελος στην Αθηνά για να μάθει εύκολα και γρήγορα την κλίση της.



Είχα πάει εκδρομή με τους γονείς μου και τον αδερφό μου! Στους Δελφούς! Ήταν πολύ ωραία! Είδαμε το Μαντείο, χαρήκαμε λίγο την εξοχή και ήρθαμε σε επαφή με τη φύση, όπως είπε και η μαμά.

Πολύ ωραία! Είναι σημαντικό να γνωρίζεις τον τόπο σου, τα μέρη του, τις συνήθειες των ανθρώπων, τι τους αρέσει και τι όχι! Ευκαιρία, λοιπόν, να σου μιλήσω για κάποια **πολιτιστικά στοιχεία της Αρχαίας Ελλάδας**, του τρόπου ζωής, των συνηθειών και των ιδεών τους. Θα ξεκινήσω με έναν μύθο από τον γνωστό σου Αίσωπο!

Σε έχασα εκθές, Αθηνά!
Πού ήσουν; Δεν άνοιξες
το βιβλίο σου καθόλου!





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Λύκος και αρνί

Λύκος θεασάμενος ἄρνα ἀπό τινος ποταμοῦ πίνοντα, τοῦτον ἠβουλήθη μετά τινος εὐλόγου αἰτίας καταδοινήσασθαι. Διόπερ στάς ἀνωτέρω ἤτιᾶτο αὐτόν ὡς θολοῦντα τό ὕδωρ καί πίνειν αὐτόν οὐκ ἔωντα. Τοῦ δέ λέγοντος ὡς ἄκροις τοῖς χεῖλεσι πίνει, καί ἄλλως οὐ δυνατόν, αὐτοῦ ἐστῶτος κάτω, ἐπάνω ταράσσειν τό ὕδωρ, ὁ λύκος ἀποτυχῶν ταύτης τῆς αἰτίας ἔφη· «ἀλλά πέρυσι τόν πατέρα μου ἐλοιδόρησας». Εἰπόντος δέ ἐκείνου μηδέπω τότε γεγενῆσθαι ὁ λύκος ἔφη πρὸς αὐτόν· «Κᾶν σύ ἀπολογιῶν εὐπορῆς, ἐγὼ σε οὐχ ἤττον κατέδομαι».

Μύθος του Αισώπου

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)

θεασάμενος < θεάομαι-ῶμαι = όταν είδε

ἠβουλήθη < βούλομαι = θέλησε

καταδοινήσασθαι < καταδοινάω = να το φάει

διόπερ = γι' αυτό

στάς < ἴστημι = αφού στάθηκε

οὐκ ἔωντα < ἔάω- ἔῶ = δεν τον άφηνε

ἀποτυχῶν ταύτης τῆς αἰτίας < ἀποτυγχάνω τινός (γεν.) = μην πετυχαίνοντας τον σκοπό του

ἐλοιδόρησας < λαιδορῶ = κλεύασες, κακολόγησες

ἀπολογιῶν εὐπορῆς < ἀπολογία εὐπορῶ = έχεις άνεση να προβάλεις δικαιολογίες

οὐχ ἤττον = επίσης, εξίσου

κατέδομαι < κατέδω = θα σε φάω, θα σε καταβροχθίσω

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήστε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Ένας λύκος, (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: θεασάμενος, ἄρνα πίνοντα ἀπό τινος ποταμοῦ)

..... ἤθελε να το φάει με

κάποια εύλογη δικαιολογία. Γι' αυτό, αφού στάθηκε πιο πάνω, το κατηγορούσε ότι δεν τον άφηνε να πει νερό,

επειδή το θόλωνε. Όταν αυτό του είπε ότι πίνει νερό με την άκρη των χειλιών του και ότι οπωσδήποτε δεν είναι

δυνατόν, ενώ βρίσκεται κάτω να ταράζει το νερό επάνω, ο λύκος (αποδίδω την παρακάτω φράση: ἀποτυχῶν

ταύτης τῆς αἰτίας).....

είπε: (αποδίδω την παρακάτω φράση: «ἀλλά πέρυσι τόν πατέρα μου ἐλοιδόρησας»)

..... Όταν αυτό του είπε ότι τότε

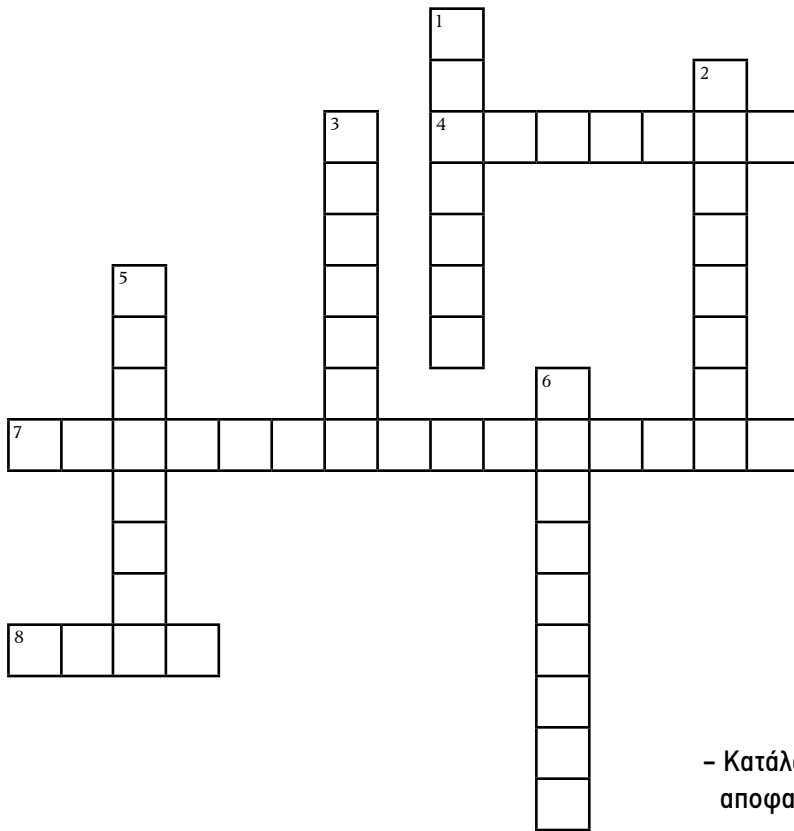
ακόμη δεν είχε γεννηθεί, ο λύκος του απάντησε: (αποδίδω την παρακάτω φράση: «Κᾶν σύ ἀπολογιῶν εὐπορῆς,

ἐγὼ σε οὐχ ἤττον κατέδομαι»)

.....

.....

A3. Η κατανόηση του κειμένου (λύνω το σταυρόλεξο με λέξεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)*



Οριζόντια

4. Ο λύκος είδε ένα αρνί (στις όχθες) κάποιου ...

7. Ο λύκος ήθελε να ... το αρνί

8. Ο λύκος είδε ...

Κάθετα

1. Κι αν ... να προβάλλεις δικαιολογίες

2. Ο λύκος κατηγορούσε το αρνί ότι ... το νερό

3. Το ελάφι απάντησε πως πίνει με τις άκρες των ...

5. Ο λύκος ... τον σκοπό του

6. Εγώ εξίσου ...

*Συμπληρώνω με ΚΕΦΑΛΑΙΑ γράμματα

- Κατάλαβες Αθηνά; Ο λύκος ήταν αποφασισμένος να ασκήσει βία!



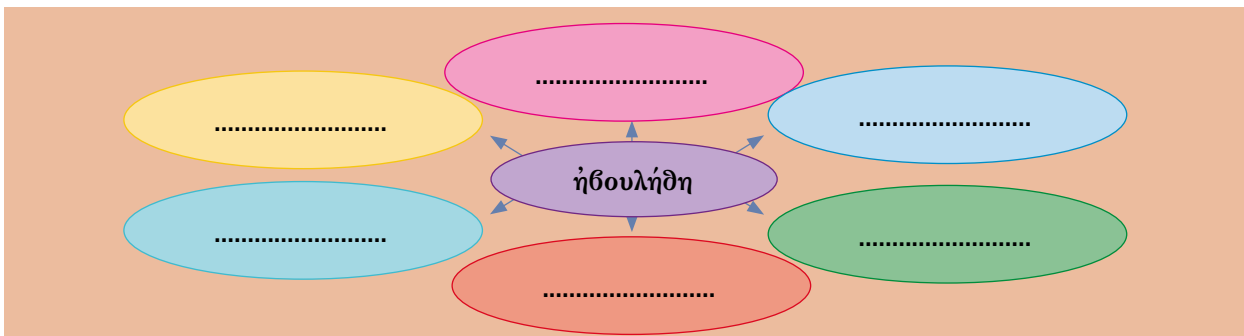
- Ναι. Το κατάλαβα. Δε θα γλίτωνε το αρνάκι!

- Γι' αυτό, λοιπόν, επειδή η άσκηση βίας είναι καταδικαστέα, **δεν πρέπει να επιτρέπουμε σε κανέναν να ασκεί βία είτε σε εμάς είτε σε οποιονδήποτε άλλον είτε οπουδήποτε αλλού.** Θέλω να ξέρεις ότι οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς εναντιώθηκαν στη βία αναδεικνύοντας και υποστηρίζοντας τη δικαιοσύνη, την ευγένεια, τον διάλογο και την αλληλεγγύη.



B. Ετυμολογικά

Ο ρηματικός τύπος «ήβουλήθη» που βρίσκεται στο κείμενό σου προέρχεται από το ρήμα «βούλωμαι». Προσπάθησε να σχηματίσεις έξι παράγωγα ουσιαστικά ή επίθετα με τη βοήθεια του **αρχαιοελληνικού Λεξικού** σου, έντυπου ή ηλεκτρονικού.

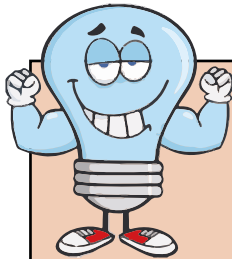




Γ. Γραμματική

Η δεικτική αντωνυμία «οὗτος, αὕτη, τοῦτο»

- Αφού λοιπόν ξεκουράστηκες με την εκδρομή σου, νομίζω ότι μπορώ να σου μιλήσω σήμερα για τις αντωνυμίες και ιδιαίτερα για τη δεικτική αντωνυμία «οὗτος, αὕτη, τοῦτο».

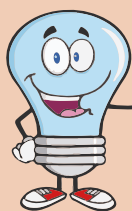


Να θυμάσαι...

Η Αντωνυμία

- Είναι μέρος του λόγου που χρησιμοποιείται στη θέση κάποιου ουσιαστικού ή κάποιας ονοματικής φράσης.
- Στην πρόταση μπορεί να λειτουργεί ως υποκείμενο, αντικείμενο ή προσδιορισμός του ρήματος.
- Με τη χρήση της τα κείμενα γίνονται ευχάριστα και ενδιαφέροντα, καθώς αποφεύγονται οι επαναλήψεις των ίδιων ονομάτων ή λέξεων, οι οποίες αντικαθίστανται από αντωνυμία.
- Οι αντωνυμίες κλίνονται και έχουν τρία γένη.
- Μία κατηγορία αντωνυμιών είναι οι δεικτικές αντωνυμίες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να δείξουν.
- Μία από τις δεικτικές αντωνυμίες είναι η «οὗτος, αὕτη, τοῦτο», η οποία κλίνεται ως εξής:

	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Ον.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αιτ.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
Κλητ.	οὗτος	αὕτη	–	–	–	–



Έλα να σου πω!!!

- Εκτός από τις κλητικές «ὦ οὗτος» καί «ὦ αὕτη», σε καμία άλλη αντωνυμία δε συναντάμε κλητική πτώση!
- Η δεικτική αντωνυμία «οὗτος, αὕτη, τοῦτο» αποδίδεται στη νέα ελληνική ως «αυτός, αυτή, αυτό» και χρησιμοποιείται για κάποιον/κάποια/κάτι που είναι κοντά σε αυτόν που μιλάει.
- Όπως η δεικτική αντωνυμία «οὗτος, αὕτη, τοῦτο», κλίνεται και η δεικτική αντωνυμία «τοιούτος, τοιαύτη, τοιοῦτο» προσθέτοντας στην αρχή τη συλλαβή «τοι».

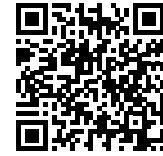


Άνοιξε τις Γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής, διάβασε τις δεικτικές αντωνυμίες «αυτός, αυτή, αυτό» και «οὗτος, αὕτη, τοῦτο» αντίστοιχα, σύγκρινέ τις και γράψε τις παρατηρήσεις σου στο τετράδιό σου.

Μελέτησε καλά τη δεικτική αντωνυμία «οὗτος, αὕτη, τοῦτο» και γράψε στο τετράδιό σου αν υπάρχουν ίδιες πτώσεις και τι παρατηρείς ως προς τους τόνους και στα τρία γένη.

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

1. Διάβασε το κείμενο, υπογράμμισε τους τύπους της δεικτικής αντωνυμίας «οὗτος, αὕτη, τοῦτο» που θα βρεις και αφού τους γράψεις στην πρώτη στήλη αριστερά, συμπλήρωσε τον πίνακα με τους τύπους που ζητούνται:



Οι κάρτες της δεικτικής αντωνυμίας

Αντωνυμία	Δοτική Ενικού	Κλητ. Ενικού	Ονομ. Πληθυντικού	Αιτ. Πληθυντικού

2. Να συμπληρώσεις τις προτάσεις με τους κατάλληλους τύπους της δεικτικής αντωνυμίας σύμφωνα με το γένος και τον αριθμό των υπογραμμισμένων λέξεων:

- Ἐνεμείναμεν ἀμφοτέρω ταῖς σπονδαῖς ἔτη τριακαίδεκα.
- [...] ἐστὶ δίκαιος [...].
- Ἄξιον ἡγοῦμαι μεμνησθαι τοῦ θηρίου κάκεινων τῶν ἀνδρῶν.
- Ἀλλά καί περὶ τῶν ῥητόρων καί τοὺς νόμους ἀναγράψαντες ὑμῖν.
- Πρῶτον μὲν τὸν Πειραιᾶ ἐτειχίσαμεν ἐν τῷ χρόνῳ [...].



Δεικτική αντωνυμία

3. Να αντιστοιχίσετε το περιεχόμενο της Στήλης Α με το περιεχόμενο της Στήλης Β.



Τοποθέτησε τη δεικτική αντωνυμία σωστά



Δεικτική αντωνυμία - Σωστό - Λάθος Γ

Στήλη Α	Στήλη Β
1. οὗτος	α. γενική ενικού
2. τούτων	β. ονομαστική πληθυντικού
3. ταύτη	γ. δοτική πληθυντικού
4. τούτου	δ. δοτική ενικού
5. τούτοις	ε. ονομαστική πληθυντικού
6. ταύτης	στ. ονομαστική ενικού
7. τούτῳ	ζ. γενική πληθυντικού
8. αὗται	η. δοτική πληθυντικού
9. ταύταις	θ. δοτική ενικού
10. ταῦτα	ι. γενική ενικού



Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- α. Η γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού στο αρσενικό και στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας είναι ίδιες.
- β. Η δεικτική αντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο, αποδίδεται στη νέα ελληνική: αυτός, αυτή, αυτό.



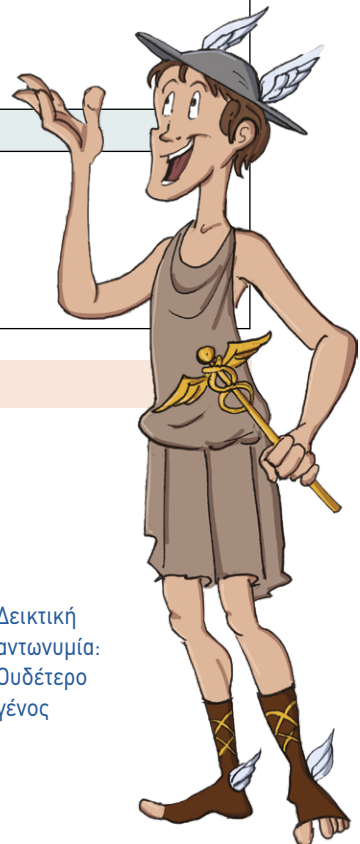
- γ. Κλητική πτώση συναντάμε μόνο στον πληθυντικό αριθμό.
- δ. Κλητική ενικού σχηματίζουν μόνο το αρσενικό και το ουδέτερο.
- ε. Η γενική πληθυντικού είναι ίδια και για τα τρία γένη.
- στ. Στο ουδέτερο γένος της δεικτικής αντωνυμίας η ονομαστική και η αιτιατική είναι ίδιες.
- ζ. Σύμφωνα με τον μύθο του Αισώπου, ο λύκος ήταν αποφασισμένος να φάει το αρνί και δεν πείστηκε από τα επιχειρήματα του μικρού ζώου.

Ας συζητήσουμε:

Το κείμενό μας αναφέρεται στο θέμα της επιβολής της άποψης κάποιου και στην άσκηση λεκτικής, ψυχολογικής και σωματικής βίας εκ μέρους του, ώστε να πετύχει αυτό που θέλει. Σε συνεργασία με τον διπλανό ή τη διπλανή σου επέλεξε ένα από τα είδη βίας (λεκτική, ψυχολογική, σωματική) και γράψε στο τετράδιό σου μία σύντομη παράγραφο, μέχρι 100 λέξεις, αναφέροντας τα χαρακτηριστικά της και τους τρόπους αντιμετώπισής της.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Τι προσφέρουν οι αντωνυμίες στον λόγο;



Δεικτική αντωνυμία:
Αρσενικό γένος



Δεικτική αντωνυμία:
Θηλυκό γένος



Δεικτική αντωνυμία:
Ουδέτερο γένος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Το Ερέχθειο και τα μυστήριά του

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα μάθουμε για το Ερέχθειο,
- θα ανακαλύψουμε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με το ρήμα «γράφω», ώστε να τις χρησιμοποιούμε κι εμείς στον λόγο μας,
- θα ανοίξουμε τις γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής και θα μελετήσουμε τα ουσιαστικά της α' κλίσης, εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές από το παρελθόν μέχρι σήμερα.



Η μαμά είπε ότι το έλεγαν «ομφαλό της γης», γιατί εκεί συναντήθηκαν δύο αετοί που έστειλε ο Δίας από τα άκρα του σύμπαντος για να βρει το κέντρο του κόσμου.

Λοιπόν, για πες μου, το Μαντείο των Δελφών σου άρεσε;

Ναι. Ήταν θρησκευτικό κέντρο για πολλούς αιώνες. Σημείο αναφοράς! Είναι γεμάτη η Ελλάδα από τόπους ιερούς, άλλωστε. Η Ακρόπολη είναι από τους πιο σημαντικούς και εκεί, στο βόρειο τμήμα της, βρίσκεται το Ερέχθειο, ένας ακόμη ιερός χώρος. Έλα να τον γνωρίσουμε από το κείμενο του Πausανία, ενός σπουδαίου περιηγητή!





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Το Ερέχθειο και ο Ποσειδώνας

[...] ἔστι δέ καί οἶκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρό δέ τῆς ἐσόδου Διός ἐστι βωμός Ὑπάτου, ἔνθα ἔμψυχον δύουσιν οὐδέν, πέμματα δέ δέντες [...]. Ἐσελθοῦσι δέ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος [...] καί ἥρωος Βούτου, τρίτος δέ Ἡφαίστου· γραφαί δέ ἐπί τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν. Καί [...] ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι· [...] τότε τό φρέαρ ἐς συγγραφὴν παρέχεται κυμάτων ἦχον ἐπὶ νότῳ πνεύσαντι. Καί τριαίνης ἐστὶν ἐν τῇ πέτρᾳ σχῆμα. Ταῦτα δέ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

Παυσανίας, Ἑλλάδος περιήγησις: Ἀττικά 1, 26, 5

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- καλούμενον < καλῶ = που ονομάζεται
- πέμματα (στον πληθ.) (< πέμμα = μαγειρεμένο φαγητό) = εδώ γλυκίσματα
- Ἐσελθοῦσι < εἰς/ἐς + ἔρχομαι = μπαίνοντας μέσα
- ὕδωρ = νερό, βροχή
- φρέαρ = πηγάδι, δεξαμενή
- ἐς συγγραφὴν παρέχεται < παρά+ἔχω = είναι αξιοσημείωτο
- μαρτύρια = αποδείξεις, μαρτυρίες

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).

A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

(Αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἔστι δέ καί οἶκημα καλούμενον Ἐρέχθειον).....
 (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: πρό δέ τῆς ἐσόδου ἐστι βωμός Διός Ὑπάτου, ἔνθα οὐδέν ἔμψυχον δύουσιν).....
 αλλά προσφέρουν μόνο γλυκίσματα. (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ἐσελθοῦσι δέ εἰσι βωμοί) ένας για τον Ποσειδώνα, άλλος για τον ἥρωα Βούτη και τρίτος για τον Ἡφαιστο. Στους τοίχους υπάρχουν ζωγραφιές του γένους των Βουταδῶν. (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: Καί ἐστὶν ὕδωρ θαλάσσιον ἔνδον ἐν φρέατι)..... Σε αυτό το πηγάδι είναι αξιοσημείωτος ένας ἦχος κυμάτων που ακούγεται ἄμα φυσήξει νότιος ἄνεμος. (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: Καί ἐστὶν ἐν τῇ πέτρᾳ σχῆμα τριαίνης).....
 Αυτά (και τα δύο) λένε πως τα εμφάνισε ο Ποσειδώνας ως αποδείξεις για να διεκδικήσει την κυριαρχία της πόλης.



- Ἄγγελε, αυτό το πηγάδι που λέει ο Παυσανίας, υπήρχε στ' αλήθεια;

- Το **χάσμα** αυτό υπάρχει πράγματι στο Ερέχθειο και μάλιστα κατά την αρχαιότητα είχε λατρευτική σημασία, αφού οι αρχαίοι απέδιδαν τη δημιουργία του στον Ποσειδώνα. Ο ἦχος των κυμάτων που ακουγόταν από μέσα οδήγησε στην πεποίθηση πως υπήρχε υπόγεια επικοινωνία της Ακρόπολης με τη θάλασσα. Σύμφωνα λοιπόν με τον μύθο, κάτω από το μαρμαρίνο δάπεδο του ναού βρισκόταν η «Ερεχθίης θάλασσα».





- Μα πόσα πολλά ξέρεις! Και αυτός ο Ερεχθέας που αναφέρεται ποιος ήταν;

- Ο **Ερεχθέας**, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν μυθικός βασιλιάς των Αθηνών και σκότωσε σε κάποια μάχη τον Εύμολπο, γιο του Ποσειδώνα. Τότε ο θεός τον χτύπησε στο κεφάλι με την τρίαινά του. Από τα χτυπήματα αυτά λέγεται πως το κεφάλι του Ερεχθέα κώθηκε βαθιά σε ένα χάσμα μέσα στη γη.



A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Τι υπάρχει μπροστά στην είσοδο του Ερεχθείου;	
Ποιοι ακόμα βωμοί υπάρχουν εντός του;	
Τι άλλο υπάρχει μέσα στο οικοδόμημα;	
Τι πρωτότυπο υπάρχει σε σχέση με αυτό το πηγάδι;	



Αποκατάσταση του Ερεχθείου. Άποψη από δυτικά. Πηγή: https://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Erechtheion.aspx

B. Ετυμολογικά και λεξιλογικά

1. Προσπάθησε να βρεις με ποιες λέξεις του κειμένου συνδέεται η καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: **γενιά, κλήση, κλητική, θυσία**.
2. Μπορείς να βρεις μερικές νεοελληνικές, ομόρριζες λέξεις με το ρήμα «νομίζουσιν» που υπάρχει στο κείμενο;
3. Με τη βοήθεια του νεοελληνικού λεξικού σου, έντυπου ή ηλεκτρονικού, βρες 10 παράγωγες λέξεις από το ρήμα «γράφω», με αφορμή τις λέξεις «γραφαί» και «συγγραφή» του κειμένου μας. Μην ξεχνάς να γράφεις τη σημασία δίπλα από τις λέξεις που δε γνωρίζεις. Στη συνέχεια, διάλεξε τρεις από τις λέξεις και σχημάτισε με αυτές προτάσεις, ώστε να φαίνεται η σημασία τους.

Γ. Γραμματική

Η α' κλίση των ουσιαστικών

- Και τώρα ήρθε η ώρα για κάτι καινούργιο!



- Ωχ!

- Μην κάνεις έτσι! Μια χαρά τα πάμε! Πριν αρχίσουμε, όμως, για πες μου κάτι που ήδη ξέρεις.



- Διάβασε τα παρακάτω ουσιαστικά και υπογράμμισε όσα ανήκουν στη **β' κλίση** που ήδη γνωρίζεις:
 - ὁ ταμίας, ὁ γεωργός, ἡ μέλισσα, ὁ λύκος, ἡ ἄμπελος, ἡ νίκη, ὁ μαθητής, τὸ δένδρον, ἡ θάλασσα, ἡ δάφνη, ὁ δύτης, ἡ βασίλισσα, ἡ ὥρα.
- Χώρισε τις λέξεις που έμειναν σε αρσενικά και θηλυκά. Ποιες είναι οι καταλήξεις τους;

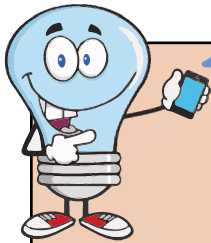


- Και τώρα τι; Αυτό ήταν εύκολο!

- Τώρα, λοιπόν, ξέρεις τις κατάληξεις της α΄ κλίσης των ουσιαστικών!!! Θα σου τα πω πιο αναλυτικά!



Να θυμάσαι...



Η α΄ κλίση του ουσιαστικών της αρχαίας ελληνικής:

- περιλαμβάνει μόνο αρσενικά και θηλυκά, και όχι ουδέτερα, που λήγουν:

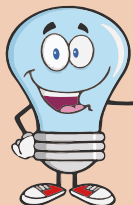
σε -ας και σε -ης

σε -α και σε -η

- και κλίνονται ως εξής:

Αρσενικά ουσιαστικά α΄ κλίσης

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
ὁ ταμίας	ὁ Ἀτρείδης	οἱ ταμίαι	οἱ Ἀτρείδαι
τοῦ ταμίου	τοῦ Ἀτρείδου	τῶν ταμιῶν	τῶν Ἀτρείδῶν
τῷ ταμίᾳ	τῷ Ἀτρείδῃ	τοῖς ταμίαις	τοῖς Ἀτρείδαις
τόν ταμίαν	τόν Ἀτρείδην	τούς ταμίας	τούς Ἀτρείδας
ῶ ταμία	ῶ Ἀτρείδῃ	ῶ ταμίαι	ῶ Ἀτρείδαι



Έλα να σου πω!!!

- Τα αρσενικά ουσιαστικά της α΄ κλίσης που λήγουν σε -της, -άρχης, -μέτρης, -πώλης, -τρίβης, -ώνης καθώς και τα εθνικά σχηματίζουν την κλητική του ενικού αριθμού σε βραχύχρονο -α (π.χ. ὁ μαθητής – ῶ μαθητά και ὁ Πέρσης – ῶ Πέρσα)
- Το -α- στην κατάληξη -ας είναι μακρόχρονο!

Θηλυκά ουσιαστικά α΄ κλίσης

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	
ἡ σημαία	ἡ νύμφη	αἱ σημαῖαι	αἱ νύμφαι
τῆς σημαίας	τῆς νύμφης	τῶν σημαιῶν	τῶν νυμφῶν
τῇ σημαίᾳ	τῇ νύμφῃ	ταῖς σημαίαις	ταῖς νύμφαις
τήν σημαίαν	τήν νύμφην	τάς σημαίας	τάς νύμφας
ῶ σημαία	ῶ νύμφῃ	ῶ σημαῖαι	ῶ νύμφαι

- Τα θηλυκά ουσιαστικά της α΄ κλίσης που λήγουν σε -α μετατρέπουν στη γενική και τη δοτική του ενικού το -α σε -η (π.χ. ἡ θάλασσα – τῆς θαλάσσης) όταν μπροστά από το -α υπάρχει σύμφωνο εκτός, όμως, από το -ρ- (π.χ. ἡ μάχαιρα – τῆς μαχαίρας)
- Το -α της κατάληξης των θηλυκών ουσιαστικών είναι μακρό, όταν μπροστά από αυτό υπάρχει φωνήεν ή ρ.
- Το -α της κατάληξης των θηλυκών ουσιαστικών είναι βραχύ, όταν μπροστά από αυτό υπάρχει σύμφωνο, εκτός από το -ρ.
- Το -α- στην κατάληξη -ας είναι μακρόχρονο!

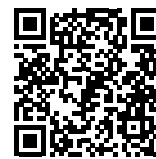


Έλα να σου πω!!!



Για περισσότερες λεπτομέρειες για τα ουσιαστικά της α' κλίσης, ας κοιτάξουμε και τη [Γραμματική της Α.Ε.](#)!

Κι επειδή σίγουρα θα χρειαστούμε πιο πολλές ασκήσεις, ας έχουμε κοντά μας το τετράδιο εργασιών!



Εντοπίζω τα ουσιαστικά της Α' κλίσης

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Διάβασε το παρακάτω κείμενο του Λόγγου:



Ἦν δέ ὁ παράδεισος πάγκαλόν τι χρῆμα καί κατά τούς βασιλικούς. [...] Εἶχε δέ πάντα δένδρα, μηλέας, μυρρίνας, ὄχνας καί ροιάς καί συκῆν καί ἐλαίας· [...] Ἦσαν δέ καί κυπάριττοι καί δάφναι καί πλάτανοι καί πίτυς. [...] Ἦσαν καί ἀνθῶν πρασιαί, ὧν τά μὲν ἔφερον ἡ γῆ, τά δέ ἐποίει τέχνη· ῥοδωνιαί καί ὑάκινθοι καί κρίνα χειρός ἔργα· ἰωνιάς καί ναρκίσσους καί ἀναγαλλίδας ἔφερον ἡ γῆ. Σκιά τε ἦν θέρους καί ἦρος ἀνθη καί μετοπώρου ὀπώρα καί κατά πᾶσαν ὥραν τρυφή.

Λόγγος, *Τά κατά Δάφνιν καί Χλόην* (4.2.1- 4.2.6 αποσπάσματα)

Που σημαίνει:

Πανέμορφο πράμα ήταν αυτός ο κήπος, σαν εκείνους των βασιλιάδων. Υπήρχαν εκεί δέντρα κάθε λογής – μηλιές, μυρτιές, αχλαδιές, ροδιές, συκιές, ελιές. Υπήρχαν ακόμα και κυπαρίσσια, δάφνες, πλατάνια κι ένα πεύκο. Είχε και πρασιές με λουλούδια, άλλα αυτοφυή κι άλλα καλλιεργημένα· τριανταφυλλιές, υιάκινθοι και κρίνα ήταν φυτεμένα με το χέρι, ενώ τους μενεξέδες, τους νάρκισσους και τις αναγαλλίδες τα είχε γεννήσει η γη. Το καλοκαίρι ο κήπος είχε σκιά, την άνοιξη λουλούδια, το φθινόπωρο καρπούς και κάθε εποχή είχε τις χάρες της.

Λεξιλόγιο

πάγκαλόν < πᾶν + καλός = πολύ όμορφο, καλό ή ευγενές

ὄχνας < ἡ ὄχνη = το άγριο αχλάδι

ροιάς < ἡ ροιά = η ροδιά

συκῆν < ἡ συκῆ = η συκιά

κυπάριττοι < ἡ κυπάρισσος = το κυπαρίσσι

ἰωνιάς (θηλ.) = μενεξές

ὀπώρα (θηλ.) = καρπός, η περίοδος ωρίμανσης των καρπών



Και μετά...

α) Προσπάθησε να εντοπίσεις όλα τα ουσιαστικά του κειμένου και να τα διακρίνεις σε α' και β' κλίση.

β) Επίλεξε τρία ουσιαστικά της α' κλίσης και κλίνε τα στο τετράδιό σου.

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε ...

Ας θυμηθούμε:

Η α' κλίση έμαθα πως περιλαμβάνει:

α) που λήγουν σε

β) που λήγουν σε



Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Τι έχει διατηρηθεί και τι έχει αλλάξει στα ουσιαστικά που λήγουν σε -ας, -ης, -α, -η καθώς ταξίδεψαν από την αρχαία στη νέα ελληνική;



Γραμματική
αναγνώριση
ρημάτων



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Η γεωργία

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα μελετήσουμε όσα αναφέρει ο Ξενοφών για τη γεωργία,
- θα ανοίξουμε τις Γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής και θα μελετήσουμε την Οριστική του Μέλλοντα και του Αορίστου των αφωνόληκτων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής και
- θα κάνουμε επανάληψη στην κλίση της Οριστικής του Μέλλοντα και του Αορίστου των φωνηεντόληκτων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής,
- θα μάθουμε κάποιες λέξεις σχετικές με τη γεωργία, θα τις αναλύσουμε και θα τις συγκρίνουμε με τις αντίστοιχες που χρησιμοποιούμε σήμερα.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η ανταμοιβή από την καλλιέργεια των χωραφιών

[...] Ὅπως δε τό δεόμενον κόψουσι καί ὀμαλιεῖται ὁ ἄλοητός, τίνι τοῦτο, ὦ Σώκρατες; [...].
 [...] Ἐδίδαξε γάρ οὔτε ταῦτα με οὐδείς οὔτε (ἐδίδαξε) γεωργεῖν. [...] Τοῖς γε μέντοι ἐπιμελεῖσθαι
 δυναμένους καί συντεταμένως γεωργοῦσιν ἀνυτικωτάτην χρημάτισιν ἀπό γεωργίας καί αὐτός
 ἐπετήδευσε καί ἐμέ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. Οὐδέποτε γάρ εἶα χῶρον ἐξειργασμένον ὠνεῖσθαι, ἀλλ’
ὅστις ἦ δι’ ἀμέλειαν ἢ δι’ ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων καί ἀργός καί ἀφύτευτος εἴη, τοῦτον
ὠνεῖσθαι παρήνει [...], ὥστε νυνί ἀκούσας σύ τοῦτο [...] καί ἄλλον διδάξεις, ἐάν βούλη.
 Ξενοφῶν, *Οἰκονομικός*, 18.5, 18.9, 20.22, 20.24

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- Ὅπως = πώς;
- τό δεόμενον < δέομαι = αυτό που πρέπει
- ὀμαλιεῖται < ὀμαλίω = θα γίνει ομαλό
- ὁ ἄλοητός < ἄλοάω = το αλώνι (εδώ)
- ἐπιμελεῖσθαι < ἐπιμελοῦμαι = να φροντίζουν
- δυναμένοις < δύναμαι = γι' αυτούς που μπορούν
- συντεταμένως < συντείνω = με μεγάλο ζήλο, με μεγάλη προθυμία
- ἀνυτικωτάτην < ἀνυτικός = αποτελεσματικότερη
- χρημάτισιν < χρημάτις = οικονομικό κέρδος, χρηματική απολαβή
- ἐπετήδευσε < ἐπιτηδεύω = επαγγελλόταν, ασκούσε επάγγελμα
- εἶα < εἶω, εἶω = ἄφηνε, επέτρεπε
- χῶρον (χῶρος) = χωράφι (εδώ)
- ἐξειργασμένον < ἐξεργάζομαι = καλλιεργημένο
- ὠνεῖσθαι < ὠνόμαι, ὠνούμαι = να αγοράσω
- τῶν κεκτημένων < κτάομαι, κτῶμαι = αυτών που έχουν στην κατοχή τους, των ιδιοκτητῶν
- ἀργός < ἀεργός < ἀ-(στερ.) + ἔργον = ακαλλιεργητός, ακατέργαστος
- παρήνει < παραινέω, παραινῶ = συμβούλευε
- νυνί = τώρα
- βούλη < βούλομαι = θέλεις

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήσε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

(Αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: Ὅπως δε κόψουσι τό δεόμενον καί ὀμαλιεῖται ὁ ἄλοητός).....ποιος θα το κάνει αυτό, Σωκράτη;[...] (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: οὐδείς γάρ ἐδίδαξε με οὔτε ταῦτα οὔτε (ἐδίδαξε) γεωργεῖν)
[...]. Γί' αυτούς ὅμως που μπορούν να φροντίζουν τις εργασίες τους και με τον πιο μεγάλο ζήλο καλλιεργούν τα χωράφια τους, η γεωργία τούς ανταμείβει με πολύ ικανοποιητικές χρηματικές απολαβές· ο ίδιος ο πατέρας μου αυτό το εξασφάλισε για τον εαυτό του, αλλά και εμένα με δίδαξε να το αποκτώ. (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: Οὐδέποτε γάρ εἶα ὠνεῖσθαι χῶρον ἐξειργασμένον).....

.....αλλά όποιο (χωράφι) από αμέλεια ή από αδυναμία των ιδιοκτητών του ήταν ακαλλιέργητο και αφύτευτο, (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: παρήγει ὠνεῖσθαι τοῦτον).....
 [...]. Ὡστε τώρα, αφού άκουσες αυτό, [...] (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: καί ἄλλον διδάξεις, ἐάν βούλη)

A3. Η κατανόηση του κειμένου (λύνω το σταυρόλεξο με λέξεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)*

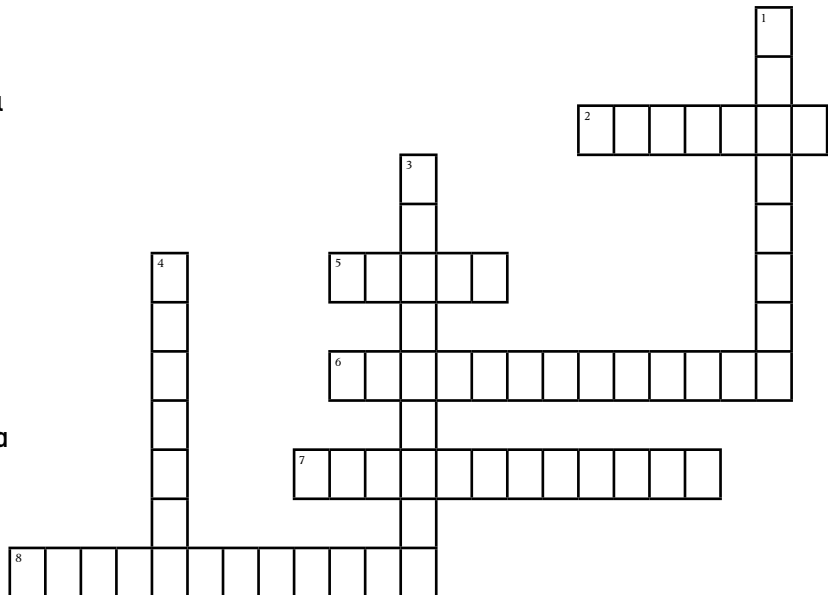
Οριζόντια

- 2. Πώς θα γίνει ομαλός ο...
- 5. Αυτά εάν... μπορείς να τα διδάξεις και σε άλλον
- 6. Ο πατέρας δεν επέτρεπε να αγοράσω αγρό...
- 7. Η χρηματική απολαβή είναι...
- 8. Ορισμένοι μπορούν να καλλιεργούν...

Κάθετα

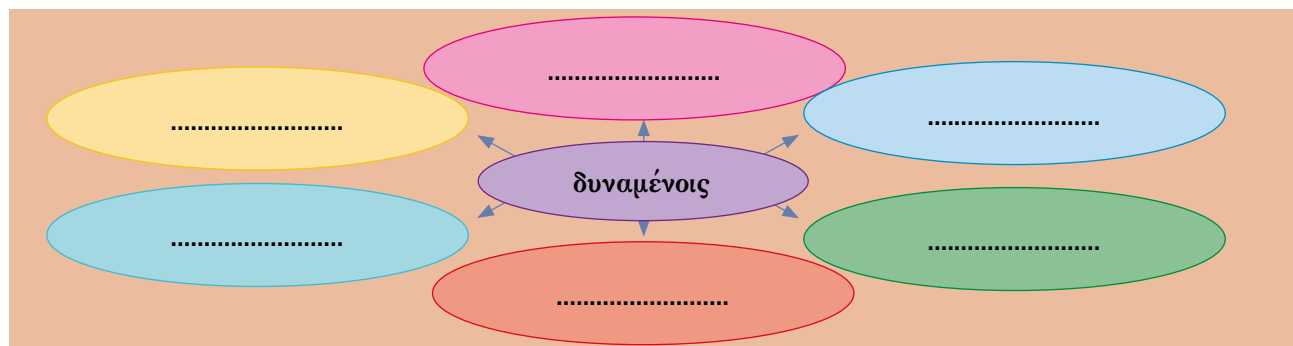
- 1. Πώς θα κόψουν το...
- 3. Ο πατέρας πρότεινε ο αγρός που θα αγοράσω να είναι..
- 4. Κανείς δεν με...να καλλιεργώ

*Συμπληρώνω με ΚΕΦΑΛΑΙΑ γράμματα



B. Ετυμολογικά

Ο ρηματικός τύπος «δυναμένους» που βρίσκεται στο κείμενο προέρχεται από το ρήμα «δύναμαι». Προσπάθησε να σχηματίσεις έξι παράγωγα ουσιαστικά ή επίθετα και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού σου, έντυπου ή ηλεκτρονικού.



- Φαντάζομαι ότι δε θα με αφήσεις να φύγω! Κάτι θα θέλεις πάλι να μου πεις!

- Ε, βέβαια θέλω. Έχω καινούργια πράγματα να σου πω. Νομίζω, όμως, ότι θα σου φανούν πολύ εύκολα!





- Πες τα και θα δούμε, Άγγελε!

Γ. Γραμματική

Οριστική Μέλλοντα και Αορίστου Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής

Να θυμάσαι...



Εκτός από τα ρήματα όπως το λύω, τα οποία πριν από το -ω έχουν φωνήεν, η α΄ συζυγία των ρημάτων περιλαμβάνει και ρήματα που λήγουν επίσης σε -ω αλλά πριν από αυτό έχουν σύμφωνο.

Τα ρήματα αυτά λέγονται **αφωνόληκτα** και **όταν το σύμφωνο που έχουν πριν από το -ω συναντήσει το -σ- του Μέλλοντα και του Αορίστου τότε προκύπτουν οι εξής μεταβολές:**

- τα π, β, φ, πτ + σ μετατρέπονται σε ψ: γράφω → γράψω
- τα κ, γ, χ, ττ, σσ, ζ + σ μετατρέπονται σε ξ: λέγω → λέξω
- τα τ, δ, θ, -ιζ και μερικά σε -ττ και -σσ +σ μετατρέπονται σε σ: πείθω → πείσω



- τα ρήματα που τελειώνουν σε -ίξω και έχουν περισσότερες από δύο συλλαβές, σχηματίζουν το **Μέλλοντα σε -ιῶ** (π.χ. κομίζω - κομιῶ)
- ο **Αόριστος** των αφωνόληκτων ρημάτων, απλών και σύνθετων, παίρνει αύξηση σύμφωνα με όσα έχουμε ήδη πει.

Ένας **πρακτικός κανόνας** για να βρούμε ποιο γράμμα μπαίνει ανάμεσα στο θέμα του ρήματος και την κατάληξη του Μέλλοντα και του Αορίστου των αφωνόληκτων ρημάτων είναι να αναρωτηθούμε από μέσα μας στη νέα ελληνική: «αύριο εγώ θα;» Π.χ. γράψω, διώξω κ.λπ.



Βρες τον σωστό τύπο του Μέλλοντα

Στο κείμενό μας υπάρχουν οι τύποι: κόψουσι, ἐδίδαξεν, διδάξεις. Μήπως μπορείς να τους αναγνωρίσεις γραμματικά βρίσκοντας πώς είναι ο Ενεστώτας τους, να δικαιολογήσεις το γράμμα πριν την κατάληξη και να κλίνεις τον Μέλλοντα και τον Αόριστό τους στο τετράδιό σου;



Να αντιστοιχίσεις τα πρόσωπα του Μέλλοντα και του Αορίστου

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

1. Συμπλήρωσε τον ακόλουθο πίνακα:

Ενεστώτας	Μέλλοντας (στο ίδιο πρόσωπο)	Αόριστος (στο ίδιο πρόσωπο)
τρίβω		
πλέκεις		
καταδιώκεις		
καταλήγει		
ἐλέγχωμεν		
σπεύδετε		

2. Να αντιστοιχίσεις τον κάθε ρηματικό τύπο με τη γραμματική του αναγνώριση:

Ρήμα	Αναγνώριση τύπου
πράξεις	γ' ενικό Μέλλοντα του ρήματος βλάπτω
ἐταράξατε	β' πληθυντικό Μέλλοντα του ρήματος πείθω
διώξομεν	γ' πληθυντικό Μέλλοντα του ρήματος λέγω
βλάψει	γ' πληθυντικό Αορίστου του ρήματος διδάσκω
ἐσχίσαμεν	β' πληθυντικό Αορίστου του ρήματος ταράττω
πείσετε	γ' ενικό Αορίστου του ρήματος καταγράφω
κατέγραψε	β' ενικό Αορίστου του ρήματος ὀνομάζω
ἐδίδαξαν	β' ενικό Μέλλοντα του ρήματος πράττω
ὠνόμασας	α' πληθυντικό Μέλλοντα του ρήματος διώκω
λέξουσι(ν)	α' πληθυντικό Αορίστου του ρήματος σχίζω

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- Η Οριστική του Μέλλοντα και του Αορίστου των αφωνόληκτων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής έχει τις ίδιες καταλήξεις με την αντίστοιχη των φωνηεντόληκτων.
- Στα χειλικόληκτα ρήματα, ανάμεσα στο θέμα και την κατάληξη, βάζουμε το γράμμα ξ.
- Τα αφωνόληκτα ρήματα στον Αόριστο παίρνουν μόνο χρονική αύξηση.
- Χαρακτηριστικό γράμμα στις καταλήξεις του Αορίστου είναι το α.
- Τα σύνθετα με πρόθεση ρήματα παίρνουν την αύξηση στον Αόριστο ανάμεσα στην πρόθεση και το ρήμα.
- Σύμφωνα με τον Ξενοφώντα η καλλιέργεια γης, όταν γίνεται με φροντίδα και επιμέλεια, αποδίδει σημαντικό χρηματικό όφελος.

Ας συζητήσουμε:

Το κείμενο του κεφαλαίου αυτού αναφέρεται στη γεωργία, η οποία –κυρίως για τη χώρα μας– αποτελεί για πολλούς ανθρώπους επαγγελματική δραστηριότητα. Συνεργάσου με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου και πάρτε συνεντεύξεις από γεωργούς της περιοχής σας για τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		

Αξιολογώ το κεφάλαιο

Μπορώ να αναφέρω **τρία ρήματα της νέας ελληνικής** στον οποίων τον Μέλλοντα και τον Αόριστο συναντώ τις **ίδιες μετατροπές** με αυτές της αρχαίας ελληνικής;



Τροχός της
τύχης - Ρήματα



Το σταυρόλεξο
του Μέλλοντα και
του Αορίστου



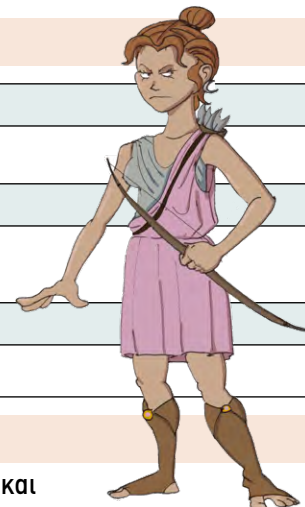
Εξασκούμε
στον
Μέλλοντα



Οριστική
Μέλλοντα και
Αορίστου



Αναγνώρισε
τον χρόνο των
ρημάτων





ΕΡΜΗΣ



Εσείς στέλνετε μηνύματα για να επικοινωνήσετε μεταξύ σας αλλά εγώ έπρεπε να πάω αυτοπροσώπως όπου με έστειλαν οι θεοί για να μεταφέρω το μήνυμά τους! Καταλαβαίνεις τι περνούσα!

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ



16ο Κεφάλαιο: Τό παγκράτιον

17ο Κεφάλαιο: «Νοῦς ὑγίης ἐν σώματι ὑγιεῖ»

Ο Αθλητισμός ήταν στενά συνυφασμένος στην αρχαία Ελλάδα με την εκπαίδευση. Για τους αρχαίους Έλληνες η φράση «νοῦς ὑγίης ἐν σώματι ὑγιεῖ» εξέφραζε το σύνολο των αντιλήψεών τους και των απόψεών τους για τον ρόλο και τη σημασία της άσκησης του σώματος. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι μέσα σε ένα γερό σώμα κατοικούσε ένα γερό και δυνατό πνεύμα και γι' αυτό φρόντιζαν για την άσκηση του σώματος των παιδιών από μικρή ηλικία. Τα αθλήματα, στα οποία ασκούσαν οι νέοι στην αρχαία Ελλάδα, ήταν κυρίως η πάλη, το παγκράτιο, η πυγμαχία, ο δρόμος, το άλμα, η ρίψη ακοντίου και δίσκου.

Αξιοσημείωτη είναι η διοργάνωση **πανελληνίων ιερών αγώνων**, στους οποίους λάμβαναν μέρος Έλληνες όχι μόνο από την κυρίως Ελλάδα αλλά και από πόλεις και περιοχές του Πόντου, της Μ. Ασίας, της Κάτω Ιταλίας και της Β. Αφρικής. Οι πιο γνωστοί αγώνες ήταν τα Ολύμπια, τα Πύθια, τα Ίσθμια και τα Νέμεα και οι σπουδαιότεροι από όλους ήταν τα **Ολύμπια**.



Οι Πυγμάχοι. Τοιχογραφία από τη Σαντορίνη, 1500 π.Χ. Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9_%CE%A0%CF%85%CE%B3%CE%BC%CE%AC%CF%87%CE%BF%CE%B9_%28%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1%29

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.



Άσκηση με συνοδεία μουσικής. Πηγή: <https://elxefsisi.com/index.php/el/ellinikos-politismos/mousiki>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

Τὸ παγκράτιον

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα διαβάσουμε ένα κείμενο για το αγώνισμα «παγκράτιον»,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα ανοίξουμε τις γραμματικές της αρχαίας ελληνικής, θα μάθουμε να σχηματίζουμε, να αναγνωρίζουμε και να κλίνουμε την **Οριστική του Παρακειμένου και του Υπερσυντέλικου φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής**.



A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Τι πιστεύουν οι Ηλείοι για το παγκράτιον

[...] Ὅποσα δέ ἐστιν ἐν ἀγωνίᾳ, προτετίμηται πάντων τό παγκράτιον, καίτοι συγκείμενον ἐξ ἀτελοῦς πάλης καί ἀτελοῦς πυγμῆς, προτετίμηται δέ παρ' ἐτέροις, ὡς Ἡλεῖοί γε τήν πάλην καρτεράν νενομίκασι καί ἀλεγεινήν κατά τούς ποιητάς, οὐ μόνον ἐπί ταῖς διαπλοκαῖς τῶν παλαισμάτων, αἷς δεῖ τοῦ σώματος ὑγροῦ καί εὐκόλου, ἀλλά καί τῷ (ἐν) προαγῶνι ἀγωνίζεσθαι τρίς, ἐπεὶ δεῖ τοσούτων δὴ πτωμάτων.

Φιλόστρατος, *Γυμναστικός*, 11

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

Ὅποσα δέ ἐστιν ἐν ἀγωνίᾳ < ἡ ἀγωνία (< ὁ ἀγών) = ανάμεσα στα αγωνίσματα
 προτετίμηται < προτιμῶμαι = θεωρεῖται ανώτερο
 καίτοι συγκείμενον < σύγκειμαι = αν και συναποτελεῖται
 πυγμῆς < ἡ πυγμή = πυγμαχίας
 καρτεράν < ὁ καρτερός, -ά, -όν = δυνατή, ισχυρή
 νενομίκασι < νομίζω (< νόμος < νέμω) = θεωρούν (ελεύθερη απόδοση)
 ἀλεγεινήν < ὁ ἀλεγεινός, -ή, -όν = οδυνηρή
 τῶν παλαισμάτων < τό πάλαισμα (-ατος) = των λαβών πάλης
 αἷς δεῖ = οι οποίες απαιτούν
 ὑγροῦ < ὁ ὑγρός, -ά, -όν = ευλύγιστο
 εὐκόλου < ὁ/ἡ εὐκόλος, -ον = ευκίνητο
 πτωμάτων < τό πτώμα (-ατος) = νεκρό σώμα, (εδώ πτώσεις αντιπάλου)

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήσε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

Ανάμεσα στα αγωνίσματα (αποδίδω την παρακάτω έκφραση: προτετίμηται πάντων τό παγκράτιον)....., (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: καίτοι συγκείμενον ἐξ ἀτελοῦς πάλης καί ἀτελοῦς πυγμῆς)...
 Είναι όμως πρώτο στις προτιμήσεις των άλλων, διότι οι Ηλείοι (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: νενομίκασι τήν πάλην καρτεράν καί ἀλεγεινήν κατά τούς ποιητάς)...
 όχι μόνο εξαιτίας της ποικιλίας (αποδίδω την παρακάτω φράση: τῶν παλαισμάτων, αἷς δεῖ τοῦ σώματος ὑγροῦ καί εὐκόλου)...
, αλλά και εξαιτίας του ὅτι πρέπει να γίνουν τρεις προκριματικοί αγώνες, αφού τόσες πτώσεις του αντιπάλου απαιτούνται.

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Τι συνδυάζει το παγκράτιο ως αγώνισμα;	
Τι απαιτούν οι ποικίλες λαβές πάλης;	
Γιατί το παγκράτιο ήταν το πρώτο σε προτίμηση αγώνισμα;	

B1. Γραμματική Οριστική Παρακειμένου Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής



- Μου άρεσε πολύ αυτό το κείμενο, Άγγελε! Γιατί αγαπώ τον αθλητισμό. Με βοηθάει πολύ να εκτονώνομαι και να περνάω τις ώρες μου ευχάριστα!

- Χαίρομαι! Αφού είσαι χαρούμενη, δεν θα γκρινιάξεις τώρα που έχω να σου πω κάτι καινούργιο!

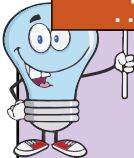


- Όχι! Δεν θα γκρινιάξω! Να πεις ό,τι θέλεις!

- Έλα, λοιπόν, να δούμε την **Οριστική του Παρακειμένου και του Υπερσυντέλικου των βαρύτονων ρημάτων, φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων, στην Ενεργητική Φωνή! Ας ξεκινήσουμε από τον Παρακείμενο.**



Να θυμάσαι



- Ο **Παρακείμενος** δηλώνει ότι **μία πράξη έχει γίνει**, είναι, δηλαδή, τετελεσμένη,
- ο **Παρακείμενος** των βαρύτονων ρημάτων, φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων, στην Ενεργητική Φωνή, έχει **δύο χαρακτηριστικά**: τον **χαρακτήρα**, δηλαδή το γράμμα που υπάρχει πριν την κατάληξη, και τον **αναδιπλασιασμό** στην αρχή του ρήματος,

- ο **χαρακτήρας του Παρακειμένου είναι το γράμμα -κ-**, το οποίο προστίθεται στις κατάληξεις Παρακειμένου των φωνηεντόληκτων ρημάτων (όπως το λύω), ώστε να προκύψουν οι εξής τύποι:

- **κα, - κας, - κε, - καμεν, - κατε, - κασιν**

- **αλλαγές στον χαρακτήρα του Παρακειμένου συναντάμε σε όσα ρήματα έχουν σύμφωνο πριν από το -ω της κατάληξης** (αφωνόληκτα), τα οποία μετατρέπονται το σύμφωνο αυτό ως εξής:

α. τα κ, γ, χ, ττ, σσ μετατρέπονται σε **χ** (-χα, -χας, -χε, -χαμεν, -χατε, -χασιν)

β. τα π, β, φ, πτ μετατρέπονται σε **φ** (-φα, -φας, -φε, -φαμεν, -φατε, -φασιν)

γ. τα τ, δ, θ, ζ μετατρέπονται σε **κ** (-κα, -κας, -κε, -καμεν, -κατε, -κασιν)

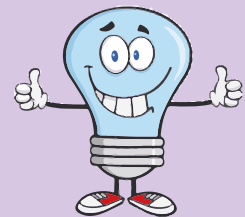
- στον **αναδιπλασιασμό** του Παρακειμένου υπάρχουν τρία είδη:

α. επανάληψη του αρχικού συμφώνου με ένα -ε

β. χρονική αύξηση: το αρχικό φωνήεν μετατρέπεται σύμφωνα με όσα ισχύουν στον Παρατατικό και τον Αόριστο

γ. συλλαβική αύξηση: προσθήκη ενός ε- στην αρχή του ρήματος

- οι κατηγορίες των ρημάτων ανά είδος αναδιπλασιασμού είναι οι εξής:

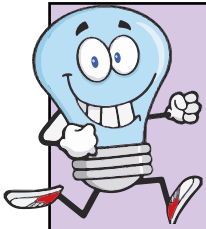


ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΡΗΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΜΕ ΕΝΑ Ε-	ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ
<p>α. Ρήματα που ξεκινούν από ένα σύμφωνο π.χ. λύω = λέ - λυ - κα</p> <p>β. Ρήματα που ξεκινούν από δύο σύμφωνα από τα οποία το πρώτο είναι κάποιο από τα: κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ και το δεύτερο κάποιο από τα λ, ρ, μ, ν π.χ. γράφω = γέ - γρα - φα</p>	<p>α. Ρήματα που ξεκινούν από δύο σύμφωνα εκτός από τον συνδυασμό της επανάληψης του πρώτου συμφώνου με ένα ε- π.χ. σπουδάξω = έ-σπούδακα</p> <p>β. Ρήματα που ξεκινούν από τρία σύμφωνα π.χ. στρατεύω = έστράτευκα</p> <p>γ. Ρήματα που ξεκινούν από ξ, ψ, ζ π.χ. ψαύω = έψαυκα</p> <p>δ. Ρήματα που ξεκινούν από ρ, το οποίο και διπλασιάζουν π.χ. ρίπτω = έρριφα</p>	<p>Ρήματα τα οποία αρχίζουν από φωνήεν και μετατρέπονται:</p> <p>το α σε η το ε σε η το ο σε ω το ι σε υπογεγραμμένη (π.χ. αι=η)</p>



- Άγγελε, όπως σου έχω ξαναπεί, είμαι πιο πρακτικός τύπος. Θα γράψω, λοιπόν, **τα τέσσερα στοιχεία που χρειαζόμαστε, για να σχηματίσω τον Παρακειμένο**, για να σιγουρευτώ ότι τα κατάλαβα:



Για να σχηματίσω την Οριστική Παρακειμένου Ενεργητικής Φωνής ενός βαρύτονου ρήματος χρειαζόμαστε:

- α) τον αναδιπλασιασμό,
- β) το θέμα του ρήματος,
- γ) τον χαρακτήρα,
- δ) τις καταλήξεις του Παρακειμένου.

Επομένως:

- α) βλέπω από ποιο γράμμα ξεκινάει το ρήμα μου, για να βάλω τον σωστό αναδιπλασιασμό,
- β) βάζω το θέμα του ρήματος,
- γ) βάζω το χαρακτήρα -κ εκτός αν το ρήμα είναι αφωνόληκτο, οπότε εφαρμόζω όσα ήδη είπαμε για τις μετατροπές των συμφώνων στα αφωνόληκτα ρήματα,
- δ) βάζω τις καταλήξεις του Παρακειμένου και
- ε) κλίνω ως εξής:

Παρακειμένος φωνηεντόληκτου ρήματος	Παρακειμένος αφωνόληκτου ρήματος		
λέλυκα	νενόμικα	δεδίωχα	γέγραφα
λέλυκας	νενόμικας	δεδίωχας	γέγραφας
λέλυκε	νενόμικε	δεδίωχε	γέγραφε
λελύκαμεν	νενομίκαμεν	δεδιώχαμεν	γεγράφαμεν
λελύκατε	νενομίκατε	δεδιώχατε	γεγράφατε
λελύκασιν	νενομίκασιν	δεδιώχασιν	γεγράφασιν



Μην ξεχάσω να διαβάσω και από τη **Γραμματική της Α.Ε.** την Οριστική του Παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων στην Ενεργητική Φωνή!

B2. Γραμματική

Οριστική Υπερσυντέλικου Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής



- Αθηνά, πώς σου φάνηκε ο **Παρακειμένος**;

- **Απαιτητικός** αλλά νομίζω με λίγη ακόμη εξάσκηση, θα τα καταφέρω!

- Πάμε να δούμε και τον Υπερσυντέλικο; Τώρα για να ολοκληρώσουμε για σήμερα.




- Ωχ... Είναι και αυτός δύσκολος;

- Καθόλου! Μετά τον Παρακειμένο, **ο Υπερσυντέλικος θα σου φανεί πανεύκολος!** Πάμε να το δούμε!




 Να θυμάσαι...

- Ο Υπερσυντέλικος δηλώνει ότι μία πράξη είχε γίνει, είχε ήδη τελεσθεί, σε κάποιο χρονικό σημείο του παρελθόντος,
- για να σχηματίσουμε τον Υπερσυντέλικο
 - α. λαμβάνουμε υπόψη τα εξής:
 - i. αν ο Παρακειμένος αρχίζει από φωνήεν προσθέτω μόνο τις καταλήξεις του Υπερσυντέλικου π.χ. ἡγόρακα-ἡγοράκειν
 - ii. αν ο Παρακειμένος αρχίζει από σύμφωνο → βάζω ένα ε- (συλλαβική αύξηση) χωρίς καμία άλλη αλλαγή στο ρήμα και τις καταλήξεις του Υπερσυντέλικου π.χ. λέλυκα-ἐλελύκειν
 - β. προσθέτω τις καταλήξεις του Υπερσυντέλικου:
 - (κ)ειν
 - (κ)εις
 - (κ)ει
 - (κ)εμεν
 - (κ)ετε
 - (κ)εσαν
 - γ. εφαρμόζω τις αλλαγές των συμφώνων στα αφωνόληκτα ρήματα και
 - δ. κλίνω ως εξής:



Μην ξεχάσω να διαβάσω και από τη [Γραμματική της Α.Ε.](#) την Οριστική του Υπερσυντέλικου των βαρύτονων ρημάτων στην Ενεργητική Φωνή!


Υπερσυντέλικος φωνεντόληκτου ρήματος	Υπερσυντέλικος αφωνόληκτου ρήματος		
ἐλελύκειν	ἐνενομίκειν	ἐδεδιώχειν	ἐγεγράφειν
ἐλελύκεις	ἐνενομίκεις	ἐδεδιώχεις	ἐγεγράφεις
ἐλελύκει	ἐνενομίκει	ἐδεδιώχει	ἐγεγράφει
ἐλελύκεμεν	ἐνενομίκεμεν	ἐδεδιώχεμεν	ἐγεγράφεμεν
ἐλελύκετε	ἐνενομίκετε	ἐδεδιώχετε	ἐγεγράφετε
ἐλελύκεσαν	ἐνενομίκεσαν	ἐδεδιώχεσαν	ἐγεγράφεσαν

Γ. Ώρα για εξάσκηση!

1. Στο κείμενο υπάρχει ένας ρηματικός τύπος Παρακειμένου ενεργητικής φωνής. Αφού τον εντοπίσεις, να τον αναγνωρίσεις, να δικαιολογήσεις το σχηματισμό του και να κλίνεις όλον τον χρόνο στο τετράδιό σου.
Στη συνέχεια, να σχηματίσεις τον Υπερσυντέλικο του ρήματος, να δικαιολογήσεις τον σχηματισμό του και να κλίνεις όλον τον χρόνο στο τετράδιό σου.
2. Να σχηματίσεις το α' ενικό πρόσωπο του Παρακειμένου των παρακάτω ρημάτων:



Ο τροχός της τύχης - Ρήματα



Ρήμα	Αναδιπλασιασμός	Θέμα ρήματος	Χρονικός Χαρακτήρας	Κατάληξη
κωλύω	κε	κώλυ	κ	α
τοξεύω				
κόπτω				
παιδεύω				
ἐλπίζω				
ταράττω				

Κάνε και τις ασκήσεις σου στο τετράδιο εργασιών για να τα μάθεις καλύτερα!



3. Να σχηματίσεις το α' ενικό πρόσωπο του Υπερσυντέλικου των παρακάτω ρημάτων (στα ρήματα που δεν παίρνουν συλλαβική αύξηση, να βάλεις **x** στο αντίστοιχο κουτάκι):

Ρήμα	Συλλαβική αύξηση	Αναδιπλασιασμός	Θέμα ρήματος	Χρονικός Χαρακτήρας	Κατάληξη
κωλύω					
τοξεύω					
κόπτω					
παιδεύω					
ἐλπίζω					
ταράττω					

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

1. Το παγκράτιον ήταν άθλημα, το οποίο συνδύαζε την και την
2. Τα τέσσερα βήματα, για να σχηματίσεις την Οριστική Παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής είναι:
 - α.
 - β.
 - γ.
 - δ.
3. Η Οριστική Υπερσυντέλικου των βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής βασίζεται στην Οριστική του
.....

Ας συζητήσουμε:

Μπορείς να συλλέξεις πληροφορίες από βιβλία και από το διαδίκτυο για τα αγωνίσματα των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων και να τα παρουσιάσεις στους/στις συμμαθητές/τριές σου.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Πόσο σημαντικό είναι να ακολουθήσω τους κανόνες βήμα - βήμα, για να σχηματίσω τον Παρακείμενο και τον Υπερσυντέλικο;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

«Νοῦς ὑγιής ἐν σώματι ὑγιεῖ»

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα διαβάσουμε ένα κείμενο για τη σχέση σώματος και πνεύματος,
- θα αποδώσουμε το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική με τη βοήθεια του λεξιλογίου,
- θα ανοίξουμε τη Γραμματική της αρχαίας ελληνικής και θα μάθουμε να σχηματίζουμε και να αναγνωρίζουμε τα απαρέμφατα όλων των χρόνων των βαρύτονων ρημάτων στην Ενεργητική Φωνή,
- θα ανοίξουμε το Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής, θα μελετήσουμε τη διάκριση των απαρεμμάτων σε άναρθρα και έναρθρα και σε ειδικά και τελικά.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η αξία του υγιούς σώματος

[...] ἐν πάσαις δέ ταῖς τοῦ σώματος χρείαις πολύ διαφέρει ὡς βέλτιστα τό σῶμα ἔχειν· ἐπεὶ καί ἐν ᾧ δοκεῖ ἐλαχίστη σώματος χρεία εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι καί ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται διὰ τό μή ὑγιαίνειν τό σῶμα; καί λήθη δέ καί ἀθυμία καί δυσκολία καί μανία πολλάκις πολλοῖς διὰ τήν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τήν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕτως ὥστε καί τάς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν.

Ξενοφών, *Απομνημονεύματα*, (3.12.5-3.12.6)

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- ταῖς χρείαις < ἡ χρεία = τις ανάγκες
- δοκεῖ = φαίνεται, φαντάζει (απρόσωπο ρήμα)
- ἐν τῷ διανοεῖσθαι = για τη σκέψη
- οἶδεν < οἶδα = γνωρίζει
- μεγάλα σφάλλονται = κάνουν μεγάλα σφάλματα
- διὰ τό μή ὑγιαίνειν = επειδή δεν είναι υγιές
- ἡ λήθη = λήθη, λησμονιά
- ἡ ἀθυμία = η ἔλλειψη θάρρους, λιποψυχία
- ἡ δυσκολία = δυστροπία, δυσαρέσκεια, παραξενιά, οξυθυμία
- ἡ μανία = μανία, παραφροσύνη, φρενίτιδα
- πολλάκις (επιρ.) = συχνά, πολλές φορές
- ἐμπίπτουσιν πολλοῖς < ἐμπίπτω τινι = εμφανίζονται ξαφνικά σε πολλούς
- διὰ τήν καχεξίαν τοῦ σώματος < ἡ καχεξία (αντ. ἡ εὐεξία) = εξαιτίας της κακής κατάστασης του σώματος
- τάς ἐπιστήμας < ἡ ἐπιστήμη = τις γνώσεις, τις δεξιότητες
- ἐκβάλλειν < ἐκ + βάλλω = να απομακρύνουν

*Για περισσότερη βοήθεια αναζητήστε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) στον ιστότοπο: Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

[...] Σε όλες όμως τις ανάγκες είναι μέγα πλεονέκτημα το να είναι το σώμα όσον το δυνατόν περισσότερο ισχυρό· (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἐπεὶ καί ἐν τῷ διανοεῖσθαι, ἐν ᾧ δοκεῖ ἐλαχίστη εἶναι χρεία σώματος, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι καί ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλλονται διὰ τό μή ὑγιαίνειν τό σῶμα;).....
(αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: καί λήθη δέ καί ἀθυμία καί δυσκολία καί μανία πολλάκις ἐμπίπτουσιν πολλοῖς εἰς τήν διάνοιαν διὰ τήν καχεξίαν τοῦ σώματος οὕτως ὥστε καί τάς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν)

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντώ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Τι συμβαίνει στη σκέψη όταν το σώμα δεν είναι υγιές; σφάλλονται
 ἐμπίπτουσιν

Β. Ετυμολογικά – Λεξιλογικά

Με αφορμή τον ρηματικό τύπο «ἐκβάλλειν» του ρήματος «ἐκβάλλω» που υπάρχει στο κείμενο, άνοιξε τη Γραμματική της αρχαίας ελληνικής, **βρες τις προθέσεις** (είναι 18!!!), **ένωσε την καθεμία με το ρήμα «βάλλω»**, ώστε να προκύψει ένα νέο ρήμα (π.χ. παρά + βάλλω = παραβάλλω), **βρες τη σημασία του νέου ρήματος και φτιάξε μία πρόταση στη νέα ελληνική** χρησιμοποιώντας το κάθε νέο ρήμα που προέκυψε.

Το ρήμα «βάλλω» είναι το μοναδικό που μπορούμε να το συναντήσουμε σύνθετο με όλες τις προθέσεις της αρχαίας ελληνικής!!!



Γ. Γραμματική

Απαρέμφατα Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής



- Άγγελε, έχεις κάτι άλλο να μου πεις ή μπορώ να φύγω; Έχει ωραίο καιρό έξω και πολύ θα ήθελα να αθληθώ!

- Φυσικά και έχω να σου πω. Περίμενε λίγο και θα έχεις όλο τον χρόνο δικό σου!



- Τι είναι πάλι;

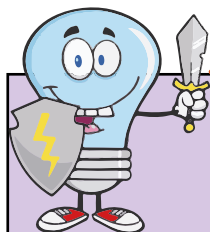
- Θέλω να σου μιλήσω για **το απαρέμφατο!** Είναι ένας βασικός όρος της αρχαίας ελληνικής και **πρέπει να τον ξέρεις, πριν πας στη Β' Γυμνασίου!**



- Μα το ξέρω το απαρέμφατο! Στη νέα ελληνική είναι ο τύπος «λύσει» που συναντάμε στον Παρακείμενο «έχω λύσει», στον Υπερσυντέλικο «είχα λύσει» και στον Συντελεσμένο Μέλλοντα «θα έχω λύσει»!

- Έλα να σου πω τι συμβαίνει στην αρχαία ελληνική με το απαρέμφατο!

Να θυμάσαι...



- Το απαρέμφατο είναι ένας άκλιτος ρηματικός τύπος,
- μόνο ο Ενεστώτας, ο Μέλλοντας, ο Αόριστος και ο Παρακείμενος έχουν απαρέμφατο,
- το απαρέμφατο εμφανίζεται άλλοτε με άρθρο και λέγεται **έναρθρο** (τό ὑγιαίνειν) και άλλοτε χωρίς άρθρο και λέγεται **άναρθρο** (ὑγιαίνειν),
- **σηματίζεται** αν από την οριστική του χρόνου που με ενδιαφέρει **αφαιρέσω την κατάληξη, διατηρώντας τις αλλαγές στον χαρακτήρα, και προσθέσω:**

ΧΡΟΝΟΣ	ΘΕΜΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ	ΚΑΤΑΛΛΗΞΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
Ενεστώτας	διώκ-		-ειν	διώκειν
Μέλλοντας	διώ-	-ξ-	-ειν	διώξειν
Αόριστος	διώ-	-ξ-	-αι	διώξαι
Παρακείμενος	δεδιω-	-χ-	-έναι	δεδιωχέναι



- Το απαρέμφατο Αορίστου δεν παίρνει αύξηση!
- Στο απαρέμφατο Αορίστου το -αι της κατάληξης είναι βραχύχρονο!
- Το απαρέμφατο Παρακειμένου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό!
- Το απαρέμφατο του Ενεστώτα του «εἰμί» είναι το «εἶναι».

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Με τη βοήθεια της Γραμματικής της αρχαίας ελληνικής, έντυπης ή ηλεκτρονικής, να σχηματίσεις τα απαρέμφατα όλων των χρόνων των παρακάτω ρημάτων: θύω (υ μακρό), τaráττω (α βραχύ), γράφω (α βραχύ), σπεύδω.



Ο τροχός της τύχης - Απαρέμφατα

Δ. Συντακτικό Κάποιες πρώτες πληροφορίες για τη σύνταξη του απαρεμφάτου

Να θυμάσαι...

- Το **απαρέμφατο**, εκτός από τα χαρακτηριστικά του ως γραμματικού τύπου, λειτουργεί στην πρόταση και ως **ένας από τους βασικούς όρους**.
- το **έναρθρο (με άρθρο) απαρέμφατο συνοδεύεται από το ουδέτερο άρθρο (τό)**. Το άρθρο συνοδευόμενο από το απαρέμφατο **κλίνεται μόνο στον ενικό αριθμό**, ενώ το **απαρέμφατο δεν αλλάζει**: τό παίζειν, τοῦ παίζειν, τῷ παίζειν, τό παίζειν. Έναρθρο απαρέμφατο έχουμε σε όλους τους χρόνους. Το **έναρθρο απαρέμφατο λειτουργεί** στην πρόταση κυρίως ως: υποκείμενο προσωπικού ρήματος, αντικείμενο, κατηγορούμενο, επεξήγηση, προσδιορισμός,
- το **άναρθρο (χωρίς άρθρο) απαρέμφατο λειτουργεί** στην πρόταση κυρίως ως: υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων/εκφράσεων, αντικείμενο, κατηγορούμενο, επεξήγηση, προσδιορισμός.



- Το **άναρθρο (χωρίς άρθρο) απαρέμφατο**, όταν αποδίδεται (μεταφράζεται) στη νέα ελληνική, **συνοδεύεται είτε από το «ότι» είτε από το «να»**:



- Όταν αποδίδουμε το απαρέμφατο **με το «να»** λέμε ότι είναι **τελικό**.
- Όταν αποδίδουμε το απαρέμφατο **με το «ότι»** λέμε ότι είναι **ειδικό**.

Και πώς ξέρω ποιο από τα δύο (να, ότι) θα χρησιμοποιώ κάθε φορά;

Το είδος του απαρεμφάτου (τελικό ή ειδικό) εξαρτάται από το ρήμα από το οποίο το απαρέμφατο «εξαρτάται», όπως λέμε, δηλαδή, από το ρήμα του οποίου είναι υποκείμενο ή αντικείμενο.

Για δεξ και αυτό:

- Όσα ρήματα σημαίνουν **λέω, γνωρίζω, νομίζω** → **ΘΕΛΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ** → **ΟΤΙ**
- Όσα ρήματα σημαίνουν **μπορώ, θέλω, απαγορεύω** → **ΘΕΛΟΥΝ ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ** → **ΝΑ**



Καταλαβαίνεις τώρα γιατί, **όταν αποδίδουμε** το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική, **συναντάμε λέξεις**, όπως το «να» και το «ότι», **που δεν υπάρχουν στο αρχαιοελληνικό κείμενο**; Είναι επειδή το απαρέμφατο για να αποδοθεί χρειάζεται ακόμα μία λέξη μπροστά του!!!

7^η Θεματική Ενότητα



Εμένα λένε φιλοπόλεμο και εριστικό, αλλά θεοί και άνθρωποι τσακώνονται συνεχώς και πολεμούν μεταξύ τους! Εγώ φταίω μετά;

ΑΣ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ



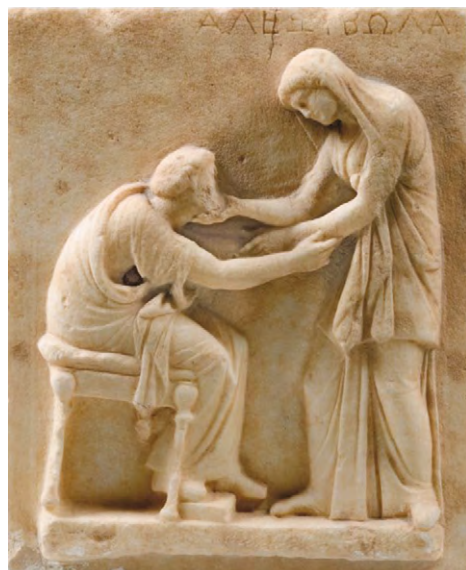
18ο Κεφάλαιο: Η παραβολή του κακού δούλου

19ο Κεφάλαιο: «'Αγάπην δέ μή ἔχων...»

Με τον όρο «**συναίσθημα**» εννοούμε μία **θετική ή αρνητική ψυχική κατάσταση**, η οποία προκαλείται από παραστάσεις, σκέψεις ή αισθήσεις. Τα συναισθήματα είναι συνυφασμένα με την ανθρώπινη προσωπικότητα είτε αρνητικά είτε θετικά. Δε θα πρέπει να μας ανησυχούν. Θα πρέπει, όμως, να μάθουμε να τα διαχειριζόμαστε, δηλαδή να τα ελέγχουμε, ώστε να μην παρασυρόμαστε από αυτά και να ξεχνάμε να χρησιμοποιούμε και να ενεργοποιούμε τη λογική μας.

Τα πιο γνωστά συναισθήματα είναι η χαρά, η λύπη, η έκπληξη, ο φόβος, η αηδία και ο θυμός.

Στην αρχαία Ελλάδα τα συναισθήματα απεικονίστηκαν στην τέχνη αλλά και εκφράστηκαν σε έργα σπουδαίων συγγραφέων, όπως ο Όμηρος που μιλά για τη νοσταλγία του Οδυσσέα και τον θυμό του Αχιλλέα αλλά και οι τραγικοί μας ποιητές που προκαλούν με τα έργα τους έντονα συναισθήματα στους θεατές.



Μαρμάρινη επιτύμβια στήλη, αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.
Νεκροταφείο της Αρχαίας Θήρας.

Πηγή: <https://www.archaiologia.gr>

Τα εργαλεία της δουλειάς μας θα είναι:

- Το Βιβλίο μας,
- Το Τετράδιο των Εργασιών,
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής,
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής,
- Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής,
- Το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Η παραβολή του κακού δούλου

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα μελετήσουμε μία παραβολή από το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο και θα διερευνήσουμε το νόημά της,
- θα ασκηθούμε στην απόδοση του κειμένου στη νέα ελληνική,
- θα ανοίξουμε τις Γραμματικές της νέας και της αρχαίας ελληνικής, θα μάθουμε τον σχηματισμό και τα είδη της μετοχής και θα ασκηθούμε στην αναγνώρισή της,
- θα ανοίξουμε το συντακτικό της αρχαίας ελληνικής, θα μάθουμε τη χρήση και τον ρόλο των μετοχών και θα ασκηθούμε στην αναγνώρισή τους,
- θα μάθουμε πότε μία μετοχή είναι συνημμένη και πότε απόλυτη.





A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)

Η αχαριστία τιμωρείται

Σπλαγχνισθείς δέ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν καί τό δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δέ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατόν δηνάρια, καί κρατήσας αὐτόν ἔπνιγε λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.. [...] οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ [...] διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τά γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν [...] καί ὀργισθείς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτόν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τό ὀφειλόμενον αὐτῷ.
 Κατά Ματθαῖον, ΙΗ', 27-34

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

- σπλαγχνισθείς < σπλαχνίζομαι = επειδή τον συμπόνεσε
- ἀπέλυσεν < ἀπολύω = άφησε ελεύθερο
- ἀφῆκεν < ἀφήμι = αφήνω, παραλείπω = χάρισε (εδώ)
- ἐξελθὼν < ἐξέρχομαι = βγήκε έξω
- δηνάρια (τό δηνάριον) = δηνάρια (είδος νομίσματος)
- κρατήσας < κρατέω-κρατῶ = έχω την εξουσία, τη δύναμη, εξουσιάζω, συνέλαβε (εδώ)
- διεσάφησαν < διασαφῶ = καθιστώ κάτι σαφές, εκθέτω ή αποδεικνύω κάτι με σαφήνεια, ενημέρωσαν λεπτομερώς (εδώ)
- ἀποδῶ < ἀποδίδωμι = αποδώσει, επιστρέψει, δώσει πίσω

*Για περισσότερη βοήθεια αναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) στον ιστότοπο: Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.



A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

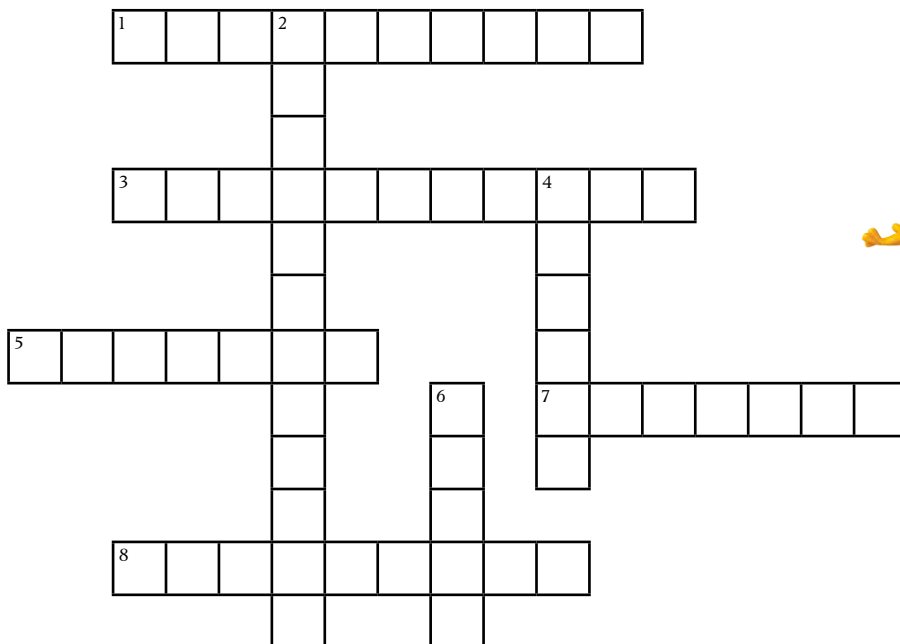
(αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: Σπλαγχνισθείς δέ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν καί ἀφῆκεν τό δάνειον αὐτῷ).....
 (αποδίδω την παρακάτω φράση: Ἐξελθὼν δέ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατόν δηνάρια, καί κρατήσας αὐτόν ἔπνιγε λέγων).....
: αυτή τη στιγμή να μου δώσεις αυτά που μου χρωστάς! [...] οι άλλοι δούλοι πήγαν στον κύριό τους και τον ενημέρωσαν για όλα λεπτομερώς. Τότε ο κύριός του, αφού τον ειδοποίησε να πάει μπροστά του, [...] και επειδή εξοργίστηκε (αποδίδω την παρακάτω φράση: παρέδωκεν αὐτόν τοῖς βασανισταῖς).....
 να τον υποβάλουν σε σκληρά βασανιστήρια, μέχρι που να επιστρέψει ολόκληρο το χρέος του.



- Να σου πω, πολύ προβληματίστηκα με τον αχάριστο δούλο. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι σήμερα που φέρονται έτσι. Θυμώνω μαζί τους. Εσύ τι λες; Έκανε καλά ο κύριός του που τον τιμώρησε τελικά;

- Αθηνά, μην αλλάζεις κουβέντα. Έλα να λύσουμε το σταυρόλεξό μας!



A3. Η κατανόηση του κειμένου (λύνω το σταυρόλεξο με λέξεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)***Οριζόντια**

1. Οι συνδούλοι... στον κύριο
3. Ο κύριος παρέδωσε τον ακάριστο δούλο στους...
5. Ο συνδούλος τού όφειλε εκατό...
7. Ο δούλος... από τον κύριό του
8. Ο κύριος... με τον ακάριστο δούλο

Κάθετα

2. Ο κύριος... τον δούλο
4. Ο κύριος το δάνειο...
6. ... έναν από τους συνδούλους του που του χρωστούσε

*Συμπληρώνω με ΚΕΦΑΛΑΙΑ γράμματα

B. Ετυμολογικά

Η μετοχή «προσκαλεσάμενος» που βρίσκεται στο κείμενό σου προέρχεται από το σύνθετο ρήμα προσκαλῶ < πρὸς + καλῶ. Να συμπληρώσεις τις ακόλουθες προτάσεις με λέξεις παράγωγες ή σύνθετες από το ρήμα «καλῶ».

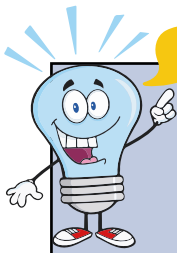
- α. Ο Υπουργός Παιδείας ήταν ο επίσημος του συνεδρίου.
- β. Είχε παρκάρει σε θέση ΑΜΕΑ και η τροχαία τού έδωσε
- γ. Κάθε Κυριακή πάμε με τους γονείς μου στην
- δ. Το αρσενικό της δεικτικής αντωνυμίας «οὗτος, αὕτη, τοῦτο» δεν έχει στον πληθυντικό πτώση.
- ε. Παιδιά, σας ησυχάστε!
- στ. Η για το θέατρο είναι για απόψε το βράδυ. Θα πάμε;

**Γ. Γραμματική****Μετοχές Φωνηεντόληκτων και Αφωνόληκτων Βαρύτονων ρημάτων Ενεργητικής Φωνής**

– Φαντάζομαι κάτι έχεις κρατήσει για το τέλος, Άγγελε!

– Κάτι καλό και χρήσιμο: Κάποιες πρώτες πληροφορίες για τις Μετοχές. Έλα να σου πω!





Να θυμάσαι...

- Η μετοχή είναι **ρηματικό επίθετο**. Αυτό σημαίνει ότι έχει **χαρακτηριστικά ρήματος** αλλά και **ονόματος**.
- **λόγω της ρηματικής της φύσης** η μετοχή έχει φωνή, χρόνους και συντάσσεται,
- **λόγω της ονοματικής της φύσης** η μετοχή έχει γένη, αριθμούς, πτώσεις, κλίνεται όπως τα επίθετα και μπορεί να είναι υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο ή ονοματικός προσδιορισμός,
- οι **χρόνοι** που έχουν μετοχή είναι ο **Ενεστώτας**, ο **Μέλλοντας**, ο **Αόριστος** και ο **Παρακείμενος**.
- **σχηματίζεται** αν από την οριστική του χρόνου που με ενδιαφέρει, **αφαιρέσω την κατάληξη, διατηρώντας τις αλλαγές στον χαρακτήρα**, και προσθέσω:

ΧΡΟΝΟΣ	ΘΕΜΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
Ενεστώτας	διώκ-		-ων -ουσα -ον	διώκων, διώκουσα, διώκον
Μέλλοντας	διώ-	-ξ-	-ων -ουσα -ον	διώξων, διώξουσα, διώξον
Αόριστος	διώ-	-ξ-	-ας -ασα -αν	διώξας, διώξασα, διώξαν
Παρακείμενος	δεδιω-	-χ-	-ώς -υῖα -ός	δεδιωχώς, δεδιωχυῖα, δεδιωχός

Έλα να σου πω!



- Το **αρσενικό και το ουδέτερο** των μετοχών της ενεργητικής φωνής κλίνονται όπως τα τριτόκλιτα επίθετα που θα μάθεις στη Β΄ Γυμνασίου.
- Το **θηλυκό γένος** έχει τις κατάληξεις των ουσιαστικών της α΄ κλίσης σε -α.

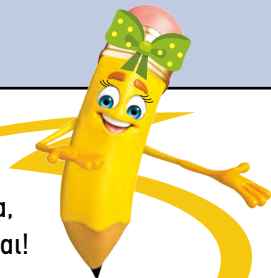
Η σύνταξη της μετοχής

- Η μετοχή έχει υποκείμενο και μερικές φορές και αντικείμενο.
- Η μετοχή συμφωνεί με το υποκείμενό της στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.
- Όταν το υποκείμενο της μετοχής έχει και άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, η μετοχή χαρακτηρίζεται **συνημμένη**.
- Όταν το υποκείμενο της μετοχής **δεν έχει κάποιον άλλον συντακτικό ρόλο** στην πρόταση, τότε η μετοχή χαρακτηρίζεται **απόλυτη** και βρίσκεται συνήθως σε πτώση γενική.

Έλα να δούμε ένα παράδειγμα βήμα βήμα

Φοβούμενοι τήν ὁδόν, συνηκολούθησαν. (= Παρόλο που φοβούνταν το δρόμο, ακολούθησαν μαζί.)

1. συνηκολούθησαν: ρήμα
2. οὔτοι (εννοείται): υποκείμενο ρήματος
3. φοβούμενοι: εναντιωματική μετοχή
4. οὔτοι (εννοείται): υποκείμενο μετοχής, **ΑΡΑ** η μετοχή είναι **συνημμένη** στο υποκείμενο του ρήματος
5. τήν ὁδόν: αντικείμενο μετοχής



Για δες αυτές τις λέξεις:
 πρωτεύουσα, υποτείνουσα, αιτών, αιτούσα, παρών, παρούσα,
 λήγουσα, μέλλουσα, προϊστάμενος, διανοούμενος. Για φαντάσου τι είναι!
 Είναι της αρχαίας ελληνικής, που τις χρησιμοποιούμε στην
 καθημερινότητά μας!



Οι κάρτες των μετοχών

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

Στις ακόλουθες προτάσεις **οι μετοχές είναι οι λέξεις με την έντονη γραφή**. Προσπάθησε να βρεις τον συντακτικό τους ρόλο και να αποδώσεις τις προτάσεις στη νέα ελληνική.

1. Πολλοί ἦσαν οἱ ἐκπλέοντες ἐκ τοῦ λιμένος. (οἱ εκπλέοντες = αυτοί που έφευγαν)
2. Οὗτος πράττει τὰ δέοντα. (τὰ δέοντα = τα σωστά)
3. Οὗτος ἐστὶ ὁ ἄρχων.



Το γένος και ο χρόνος των μετοχών



Μετοχή αφωνόληκτων ρημάτων

Δ. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

Σωστό ή Λάθος; Σημειώνω δίπλα από κάθε πρόταση Σ ή Λ.

- α. Οι μετοχές έχουν ιδιότητες ρήματος και ιδιότητες ονόματος.
- β. Τις μετοχές τις συναντάμε σε όλους τους χρόνους.
- γ. Η μετοχή συμφωνεί με το υποκείμενό της στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.
- δ. Συνημμένη είναι η μετοχή ενικού αριθμού.
- ε. Όταν το υποκείμενο της μετοχής δεν έχει κάποιον άλλον συντακτικό ρόλο στην πρόταση, τότε η μετοχή χαρακτηρίζεται **απόλυτη**.



Τροχός της τύχης- Μετοχές



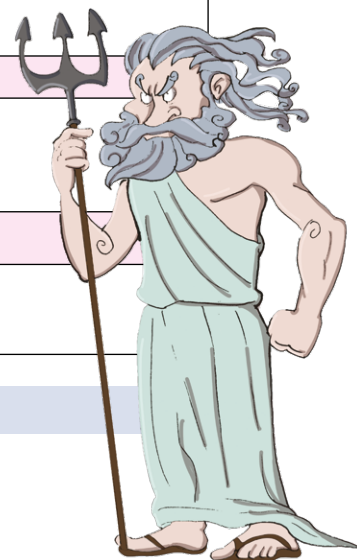
Αντιστοίχιση τύπων μετοχής

Ας συζητήσουμε:

Το κείμενο του κεφαλαίου αυτού αναφέρεται στην αχαριστία του δούλου αλλά και στον τρόπο που τιμωρήθηκε από τον κύριό του. Μπορείς να αναφέρεις δύο πλεονεκτήματα ενός ανθρώπου και δύο μειονεκτήματα και να πεις τη γνώμη σου για καθένα από αυτά;

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που έμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που έχω ακόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Ποια είναι τελικά η χρησιμότητα των μετοχών στον λόγο; Σκέψου πώς θα ήταν η ομιλία σου ή τα γραπτά σου κείμενα χωρίς μετοχές. Συζητήσέ το με τους/τις συμμαθητές/συμμαθήτριές σου.

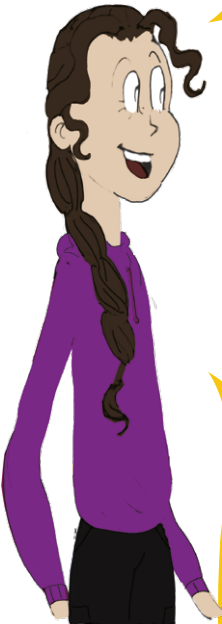
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

«'Αγάπην δέ μή ἔχων...»


ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό:

- θα διαβάσουμε ένα απόσπασμα από την Καινή Διαθήκη για τα χαρακτηριστικά της αγάπης,
- θα εξασκηθούμε στη διαδικασία της απόδοσης μαθαίνοντας πώς να τοποθετούμε τις λέξεις στη σειρά για να αποδώσουμε το κείμενο,
- θα κατανοήσουμε την αλλαγή ή τη διατήρηση της σημασίας των λέξεων διαχρονικά,
- θα εφαρμόσουμε τις γνώσεις μας για τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους,
- θα συγκρίνουμε τη νέα με την αρχαία ελληνική.



Τελευταία ενότητα! Σε συνήθισα, Άγγελε! Και όχι μόνο! Να ξέρεις ότι σε αγαπώ και θα μου λείψεις το καλοκαίρι.



Κι εγώ, Αθηνά, σε αγαπώ! **Η αγάπη είναι το ωραιότερο συναίσθημα!** Το συναντάμε ως θέμα σε πολλά κείμενα και όχι μόνο αρχαιοελληνικά αλλά και εκκλησιαστικά, τα οποία γράφτηκαν μετά τη Γέννηση του Χριστού. Το ωραιότερο από αυτά είναι ένα απόσπασμα από **την Επιστολή που έγραψε ο Απόστολος Παύλος Προς τους Κορινθίους!**

Άγγελε, εγώ στέλνω ηλεκτρονικά μηνύματα στους φίλους μου συνέχεια και για τα πάντα. Ο Απόστολος Παύλος γιατί έστειλε επιστολές στους Κορινθίους;

Αθηνά, ο **Απόστολος Παύλος**, όπως και **όλοι οι Απόστολοι**, προσπάθησαν να **διαδώσουν τον Χριστιανισμό**. Ο Παύλος ίδρυσε εκκλησίες σε διάφορες περιοχές. Με τις επιστολές του, οι οποίες είναι μέρος της Καινής Διαθήκης, απαντά σε ερωτήματα που του έθεταν κατά καιρούς οι εκκλησίες αυτές. Η συγκεκριμένη επιστολή έχει **συμβουλευτικό χαρακτήρα**, απευθύνεται στους Κορινθίους και είναι γραμμένη περίπου το 55 μ.Χ..
Πάμε να την δούμε μαζί!

A. Το κείμενό μου (κάνω ανάγνωση)**Τα χαρακτηριστικά της αγάπης**

[...] ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καί τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δέ μή ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καί ἐάν [...] εἰδῶ τά μυστήρια πάντα καί πᾶσαν τήν γνῶσιν καί ἐάν ἔχω πᾶσαν τήν πίστιν ὥστε ὄρη μεδιστάναι, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἰμι. [...] ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, [...], οὐ λογίζεται τό κακόν, οὐ χαίρει ἐπί τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Απόστολος Παῦλος – *Πρός Κορινθίους Α'*, 13.1-13.8

A1. Λίγη γλωσσική βοήθεια (εντοπίζω τις λέξεις)*

ἤχων < ἤχῳ = που ηχεί

κύμβαλον = κρουστό μουσικό ὄργανο, που αποτελείται ἀπό δύο χάλκινους δίσκους

ἀλαλάζον < ἀλαλάζω = που φωνάζει δυνατά

εἰδῶ < οἶδα = γνωρίζω

μεδιστάναι < μεδίστημι = να μετακινῶ

οὐδ(δ)έν = τίποτα

μακροθυμεῖ < μακροθυμῶ = εἶναι καρτερική

λογίζεται < λογίζομαι = υπολογίζει, θυμάται

συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ < συγχαίρω τῇ ἀληθείᾳ = συμμετέχω στην ἀλήθεια

στέγει < στέγω = ἀντέχει, υπομένει

*Για περισσότερη βοήθεια ἀναζήτησε λέξεις και σημασίες στο [Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) στον ιστότοπο: Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.



Ομόρριζες λέξεις

A2. Η απόδοση του κειμένου (συμπληρώνω τα κενά)

(αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἐάν λαλῶ ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δέ μή ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον)

..... Και αν γνωρίζω όλα τα μυστήρια και κατέχω ὅλη τη γνώση και αν ἔχω ὅλη την πίστη, ὥστε και βουνά να μετακινῶ, ἀλλά δεν ἔχω ἀγάπη, δεν εἶμαι τίποτε. (αποδίδω την παρακάτω φράση με την εξής σειρά: ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, [...], οὐ λογίζεται τό κακόν, οὐ χαίρει ἐπί τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ).....

..... (αποδίδω την παρακάτω φράση: (ἡ ἀγάπη) πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει).....

A3. Η κατανόηση του κειμένου (απαντῶ με φράσεις του αρχαιοελληνικού κειμένου)

Με τι παρομοιάζεται ο ἄνθρωπος που δεν ἔχει ἀγάπη μέσα του;	
Τι μπορεί να κάνει ο ἄνθρωπος με τη δύναμη της πίστεως;	
Ποια ρήματα δηλώνουν τα χαρακτηριστικά της ἀγάπης, σύμφωνα με το κείμενο;	

B. Ετυμολογικά – Λεξιλογικά

1. Αναζητῶ στο Λεξικό της νέας ελληνικής, ἔντυπο ἢ ηλεκτρονικό, τη σημασία του ρήματος «συγχαίρω» και

την συγκρίνω με τη σημασία της λέξης στην Επιστολή του Αποστόλου Παύλου. Τι παρατηρώ; Τι έχει συμβεί στη σημασία της λέξης; Μπορώ να αναφέρω και άλλα παραδείγματα λέξεων που έχουν αλλάξει σημασία καθώς «ταξιδεύουν» στον χρόνο;

2. Αναζητώ στο λεξικό της νέας ελληνικής, έντυπο ή ηλεκτρονικό, τη σημασία των ρημάτων «λαλώ» και «λογίζομαι» και τις συγκρίνω με τη σημασία της λέξης στην Επιστολή του Αποστόλου Παύλου. Τι παρατηρώ; Τι έχει συμβεί στη σημασία των λέξεων; Μπορώ να φτιάξω δικές μου προτάσεις χρησιμοποιώντας τις λέξεις με τη διαφορετική τους σημασία;
3. «κύμβαλον ἀλαλάζον»: Ποια είναι η έννοια της έκφρασης αυτής; Πώς την χρησιμοποιούμε σήμερα;

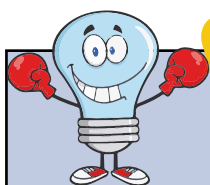
Γ. Συντακτικό

Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους



– Ελπίζω να μην έχεις αφήσει κάτι δύσκολο για το τέλος, Άγγελε!

– Για εσένα δεν υπάρχουν δύσκολα πια! Έχεις γίνει πολύ καλή. Θα σου μιλήσω, λοιπόν, για τις **προτάσεις και τη διάκρισή τους σε κατηγορίες με κριτήριο τους όρους τους**, δηλαδή, τις λέξεις που τις αποτελούν. Σίγουρα θα τα ξέρεις και αυτά από τη νέα ελληνική, όπως όλα! Εγώ, απλώς, θα σου τα θυμίσω!



Να θυμάσαι...

Οι προτάσεις στην αρχαία ελληνική, ανάλογα με τους όρους τους, διακρίνονται:

- α. σε **απλές**: είναι οι προτάσεις που αποτελούνται μόνο από **το υποκείμενο** και **το κατηγορημα** (π.χ. Το φρούριον φυλάττεται),
- β. σε **σύνθετες**: είναι οι προτάσεις που έχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα (π.χ.: Κάστωρ και Πολυδεύκης αδελφοί ἦσαν),
- γ. σε **ελλειπτικές**: είναι οι προτάσεις από τις οποίες παραλείπονται ένας ή περισσότεροι όροι επειδή εννοούνται εύκολα [π.χ. Ἀγαθός εἶ (σύ, εννοείται)],
- δ. σε **επαυξημένες**: είναι οι προτάσεις που περιλαμβάνουν, εκτός από τους κύριους όρους, και δευτερεύοντες (π.χ. Δαρεῖος ὁ βασιλεύς ἀπεχώρει).

Θυμήσου
όσα είπαμε στο
7^ο Κεφάλαιο!



Μην ξεχάσω να διαβάσω και από **το Συντακτικό της Α.Ε.** τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους!



Βρες το υποκείμενο και το κατηγορημα



Σωστή απόδοση πρότασης

Γ1. Ώρα για εξάσκηση!

1. Μπορείς να **χαρακτηρίσεις** τις παρακάτω προτάσεις του κειμένου μας ως προς τους όρους τους;
 - α. Οὐθέν εἰμι.
 - β. Γέγονα χαλκός ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.
 - γ. Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ.
 - δ. Ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων.
 - ε. Ἐάν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν.
 - στ. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ.
2. Διάβασε το παρακάτω κείμενο και την απόδοσή του, στη συνέχεια **υπογράμμισε τα ρήματα** και βρες **το υποκείμενο** και **το αντικείμενο** του καθενός. Μπορείς να εντοπίσεις μία **πρόταση ελλειπτική** και μία **επαυξημένη**;



Πωλήσατε τά ὑπάρχοντα ὑμῶν καί δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μή παλαιούμενα, θησαυρόν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει οὐδέ σῆς διαφθείρει· ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ καί ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

Κατά Λουκᾶν 12.33-12.34

Πουλήστε τα υπάρχοντά σας και δώστε τα σε ελεημοσύνη. Κάμετε για τον εαυτό σας βαλλάντια που δεν χαλούν και θησαυρό ανεξάντλητο στους ουρανούς, όπου ούτε κλέφτης φτάνει ούτε σκόρος καταστρέφει, γιατί όπου είναι ο θησαυρός σας, εκεί θα είναι και η καρδιά σας.

(απόδοση Ἄγγελος Βλάχος)

Μην ξεχάσω να κάνω τις ασκήσεις στο τετράδιο εργασιών για περισσότερη εξάσκηση!



Δ. Αποδίδοντας το αρχαιοελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική: τα μυστικά μας!



– Ἄγγελε, πολλή γραμματική και πολύ συντακτικό! Τόσες πληροφορίες μπερδεμένες!

– Μην γκρινιάζεις! Θέλω να σκεφτείς ότι **όλες αυτές οι πληροφορίες και όλη η νέα γνώση της χρονιάς** θα σου χρησιμεύσουν, για να μπορείς μόνη σου πια, **να αποδίδεις τα κείμενα από την αρχαία στη νέα ελληνική, να τα μελετάς και να μαθαίνεις πολλά πράγματα από αυτά!**



– Σε αυτό έχεις δίκιο! Κάτι κατάλαβα! Όλη τη χρονιά με βοήθησες να αποδίδω τα κείμενα, να βάζω τις λέξεις στη σειρά και να τα καταλαβαίνω!

– Τώρα, λοιπόν, θα προσπαθήσω να σου τα συγκεντρώσω όλα μαζί, για να δεις ότι **όλα τα στοιχεία της ελληνικής μας γλώσσας συνδέονται μεταξύ τους!**



Να θυμάσαι...



Για να μπορώ να αποδίδω τα κείμενα από την αρχαία στη νέα ελληνική πρέπει να **συνδυάζω τις γραμματικές μου γνώσεις με τις συντακτικές, τις οποίες θα εμπλουτίζω καθώς προχωράω σε επόμενες τάξεις.**

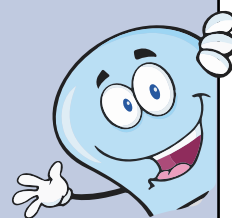
Πιο συγκεκριμένα:

- διαβάζω το κείμενό μου 2-3 φορές για να καταλάβω το γενικό του νόημα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

- διακρίνω τους όρους του κειμένου (τα ρήματα, τα απαρέμφοτα, τις μετοχές, τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις αντωνυμίες, τα επιρρήματα),
- αναγνωρίζω γραμματικά τον κάθε όρο, δηλαδή:
 - τη φωνή, την έγκλιση, τον χρόνο, τον αριθμό και το πρόσωπο του ρήματος,
 - την κλίση, το γένος, τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών και των επιθέτων,
 - το είδος, το πρόσωπο, τον αριθμό και την πτώση των αντωνυμιών,
 - το είδος του απαρεμφοτάου (άναρθρο ή έναρθρο),
 - τη φωνή, τον χρόνο, τον αριθμό και το πρόσωπο των μετοχών,
 - το είδος των επιρρημάτων,
 - το είδος των συνδέσμων.

- θυμάμαι ότι η **δοτική αποδίδεται** σε μία πρόθεση (από, με, σε, για, προς) + αιτιατική,
- θυμάμαι ότι **το άнарθρο απαρέμφατο αποδίδεται** σε να ή ότι + ρήμα,
- θυμάμαι ότι **οι μετοχές αποδίδονται**, πολλές φορές, σε δευτερεύουσα πρόταση, ανάλογα με το είδος τους,



ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

- **Ξεκινώ από τη σύνταξη του ρήματος**, ψάχνω, δηλαδή, το υποκείμενο και το αντικείμενό του,
- **συγκρατώ στη μνήμη μου** (θα το μάθω αναλυτικά σε επόμενη τάξη) ότι, **αν υπάρχει απαρέμφατο** στην πρόταση, πρέπει να **αναρωτηθώ** μήπως είναι **υποκείμενο ή αντικείμενο του ρήματος**,
- **συγκρατώ στη μνήμη μου** (θα το μάθω αναλυτικά σε επόμενη τάξη) ότι **το απαρέμφατο συντάσσεται** (έχει υποκείμενο και αντικείμενο),
- **συγκρατώ στη μνήμη μου** (θα το πούμε στο επόμενο κεφάλαιο και θα το μάθω πιο αναλυτικά σε επόμενη τάξη) ότι η **μετοχή συντάσσεται** (έχει υποκείμενο και αντικείμενο),
- **συγκρατώ στη μνήμη μου** (θα το μάθω αναλυτικά σε επόμενη τάξη) ότι **υπάρχουν κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις**, τις οποίες πρέπει να διακρίνω και να αποδίδω ανάλογα με την πρόθεση των δευτερευουσών,

ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ ΠΟΤΕ!!!

- **δεν αλλάζω ποτέ** τη φωνή, την έγκλιση, τον χρόνο, τον αριθμό και το πρόσωπο των **ρημάτων**, **αλλά τα διατηρώ** (π.χ. ο Αόριστος παραμένει Αόριστος και στη νέα ελληνική),
- **δεν αλλάζω** τη φωνή και τον χρόνο των **απαρεμφάτων**, **αλλά τα διατηρώ**,
- **δεν αλλάζω** τη φωνή, τον χρόνο, τον αριθμό, το γένος και την πτώση των **μετοχών**, **αλλά τα διατηρώ**,
- **δεν αλλάζω ποτέ** το γένος και τον αριθμό **των ουσιαστικών και των επιθέτων**, **αλλά τα διατηρώ**,
- **δεν αλλάζω ποτέ** την ονομαστική, την αιτιατική και την κλητική. Η **γενική και η δοτική** έχουν διαφοροποιήσεις,
- **αποδίδω τις μετοχές ακριβώς όπως τις αναγνωρίζω** (π.χ. αν η μετοχή μου είναι υποθετική, την αποδίδω με το «αν», για να φανεί η υπόθεση),
- το **υποκείμενο** του ρήματος είναι πάντα σε **ονομαστική πτώση**,
- το **αντικείμενο του ρήματος** είτε είναι ένα **άρηθρο απαρέμφατο** είτε ένα **όνομα** σε πτώση **γενική ή αιτιατική ή δοτική**,
- το **κατηγορούμενο** βρίσκεται συνήθως σε πτώση **ονομαστική ή αιτιατική** και σπανιότερα σε άλλες πτώσεις.

Δ1. Ώρα για εξάσκηση!

Συνεργάσου με τον διπλανό ή τη διπλανή σου για να αποδώσετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω προτάσεις βάζοντας τους όρους σε σειρά.

1. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κῦρος καί ἡ στρατιά ἡμέρας εἴκοσιν.
2. Μὴ δορυβεῖτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι.
3. Οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ.
4. Ἡ νύξ προβαίνει.
5. Σύ τε Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς Ἕλληνας ἐσμέν.
6. Καὶ γὰρ ἦν πολὺς ὁ σῖτος.
7. Κλέαρχος χαλεπὸς ἦν καὶ ὤμος.
8. Ὁμίχλη ἐγένετο.



Τοποθετώ τους όρους των προτάσεων στη συντακτική τους θέση



Δημιουργούμε προτάσεις



9. Αἱ οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι (ὁ, ἡ κατάγειος, τό κατάγειον = υπόγειος-α-ον).
10. Ὁ ποταμός καλεῖται Μαρσύας.

Μην αγχώνεσαι με τη διαδικασία της απόδοσης των κειμένων! Ἦδη ξέρεις πάρα πολλά! Θα γίνεσαι ὅλο και καλύτερος/καλύτερη!



Κάνω επανάληψη
τους κανόνες της
απόδοσης



Βρίσκω τα
υποκείμενα και τα
αντικείμενα των
ρημάτων



Παίζω και
μαθαίνω για
τη δομή
της πρότασης



Βρίσκω τα
υποκείμενα-
κατηγορούμενα-
αντικείμενα

Ε. Για να δούμε τι μάθαμε . . .

Ας θυμηθούμε:

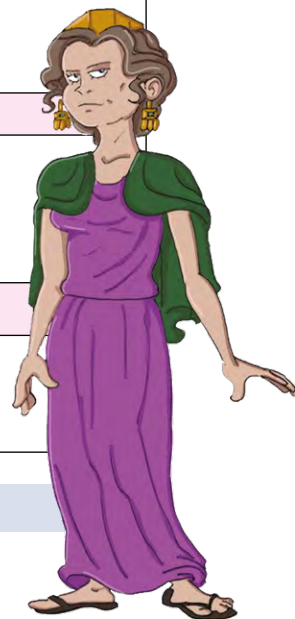
Ἐστω ὅτι ἕνας/μία συμμαθητής/συμμαθήτριά σου απουσίαζε στο σημερινό μάθημα. Αναλαμβάνεις να τον/την ενημερώσεις για ὅ,τι μάθατε και για ὅσα πρέπει να προσέξει ἀπό το σημερινό κεφάλαιο. Σύνταξε μία σχετική παράγραφο μέχρι 100 λέξεις.

Ας συζητήσουμε:

Επίλεξε ἕνα συναίσθημα που εσύ προτιμάς και σύνταξε στο τετράδιό σου ἕνα κείμενο 100 λέξεων με το οποίο θα το περιγράψεις και θα αναφέρεις τα αποτελέσματα του στον ἄνθρωπο και τη συμπεριφορά του.

Ας συμπληρώσουμε τον πίνακα:

3 πράγματα που ἔμαθα		
2 πράγματα που βρήκα πολύ ενδιαφέροντα		
1 πράγμα που δεν κατάλαβα/1 ερώτηση που ἔχω ἀκόμη		



Αξιολογώ το κεφάλαιο

Αν δεν αναγνωρίσω σωστά τις λέξεις σε μία πρόταση ἢ σε ἕνα κείμενο και προσπαθῶ να το αποδώσω τι μπορεί να συμβεῖ; Ποια ἡ σημασία της σύνταξης στην ἀπόδοση ἐνός κειμένου;



3^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ - ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Ἡ φύσις τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός

Ὁ θεός ἐπέταξε τὴν γυναῖκα μὲν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ, τὸν δ' ἄνδρα περὶ τῶν ἔξω φροντίζειν. Καί ὁ μὲν ἀνὴρ οἷός τ' ἐστὶν ὑπομένειν καὶ ψυχὴ καὶ θάλπη (τό θάλπος) καὶ ὄδοιπορίας καὶ στρατείας, τὴν δὲ γυναῖκα οὐ νομίζομεν ἰκανὴν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔργα εἶναι. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη φυλάττεσθαι καλῶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός εἰσκομιζόμενα, ἡ γυνὴ ἀναγκάζεται ἐν τῷ οἴκῳ μένειν καὶ τὴν φροντίδα αὐτῶν ἔχειν. Διὸ λέγουσιν ἀγαθὴν γυναῖκα εἶναι τὴν περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ἐπιμελομένην. Γιγνώσκων δ' ὁ θεός ὅτι πρὸς τό φυλάττειν εἰκός τὴν ψυχὴν φοβεράν εἶναι, πλεῖον μέρος τοῦ φόβου τῇ γυναικὶ ἢ τῷ ἀνδρὶ ἐφύτευσεν. Ἴνα δ' ὁ οἶκος εὐδαίμων ᾖ, ἀνάγκη τοὺς γονέας στέργειν μὲν ἀλλήλους, ἀνατρέφειν δὲ καὶ παιδεύειν τὰ τέκνα, ὥστε μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐλλείπειν, ἀγαθοὺς δὲ πολίτας αὐτὰ γίγνεσθαι.

Αναγνωστικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Ζούκη

1. Ποιες ἦταν οἱ υποχρεώσεις καὶ οἱ ασχολίες τῆς γυναίκας, σύμφωνα με τὸ κείμενο;
2. **Να γράψεις** στη στήλη Β' του πίνακα λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις λέξεις τῆς Α' στήλης.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
οἶκῳ	
θάλλη (τά)	
ἐπιμελομένην	
ἐφύτευσεν	
στέργειν	
ἐλλείπειν	
πολίτας	



3. **Να συμπληρώσεις** τὸν ἀκόλουθο πίνακα, βάζοντας τὰ οὐσιαστικά στις ζητούμενες πτώσεις. **Να τα γράψεις** στην τρίτη στήλη του πίνακα.

Ουσιαστικό	Ζητούμενη πτώση	
ἐπιμέλειαν	γενική ενικού	
ψυχὴν	γενική πληθυντικού	
ὄδοιπορίας	δοτική ενικού	
στρατείας	δοτική πληθυντικού	
ἀνάγκη	αιτιατική ενικού	
πολίτας	γενική ενικού	

4. Ἀφὺ ἀναγνωρίσεις γραμματικά τὸ ρῆμα «ἐπέταξε», στη συνέχεια **να το αντικαταστήσεις χρονικά**.
5. **Να συμπληρώσεις** τοὺς χρόνους τῶν ρημάτων στὸν ἀκόλουθο πίνακα, διατηρώντας τὸ πρόσωπο καὶ τὸν ἀριθμὸ κάθε ρήματος.



Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
			ἤθροισε		
πείθει					
	ἐκόλαζες				
					παρεσκευάκει
					ἐδεδιώχεις
καταγράφετε					
		ἀποκαλύψομεν			
			διέτριψαν		
			ἤρπασαν		

6. Στο κείμενο υπάρχουν δέκα (10) **απαρέμφατα** ενεργητικής φωνής. **Να τα εντοπίσεις**, να τα **υπογραμμίσεις** και να **βρεις** από ποιο ρήμα προέρχονται.

7. **Να συμπληρώσεις** τον ακόλουθο πίνακα.

Ρήμα	Ζητούμενοι τύποι	
φυλάττω	απαρέμφατα όλων των χρόνων μετοχές όλων των χρόνων	
παιδεύω	απαρέμφατα όλων των χρόνων μετοχές όλων των χρόνων	
ἀνατρέφω	απαρέμφατο μέλλοντα και αορίστου μετοχές μέλλοντα και αορίστου	
στέργω	απαρέμφατο μέλλοντα και αορίστου μετοχές μέλλοντα και αορίστου	

8. **Να γράψεις** τους τύπους της δεικτικής αντωνυμίας στον άλλο αριθμό:

οὗτος	
ταύτη	
τούτου	
τούτοις	
ταύτης	
αὗται	
ταῦτα	

9. **Να αναγνωρίσεις** τον συντακτικό ρόλο και το υποκείμενο της μετοχής «γινγνώσκων» του κειμένου. Είναι συνημμένη ή απόλυτη;



Μετοχές της αρχαίας ελληνικής που ταξίδεψαν στον χρόνο



Μετοχή Αορίστου - Θηλυκό γένος



Βάλε τη σωστή λέξη στις προτάσεις

10. **Να κάνεις πλήρη συντακτική αναγνώριση** των λέξεων των παρακάτω προτάσεων.

- α. Ὁ θεός ἐπέταξε τήν γυναῖκα.
- β. Ἡ γυνή εἶχεν τήν ἐπιμέλειαν τοῦ οἴκου.
- γ. Ἡ γυνή εἶχεν τήν φροντίδα τῶν τέκνων.
- δ. Ὁ ἀνὴρ ὑπομένει ὀδοιπορίας καί στρατείας.
- ε. Ὁ οἶκος εἶ εὐδαίμων.

11. **Να αναγνωρίσεις συντακτικά** τις υπογραμμισμένες λέξεις των παρακάτω προτάσεων. Στη συνέχεια **να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις** ως προς τους όρους τους (ελλειπτικές, απλές, σύνθετες, επαυξημένες).

- α. Ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψε πολλά καί μεγάλα ἔργα.
- β. Οὗτός ἐστι δίκαιος καί σοφός.
- γ. Οὗτοι διαβαίνουνσιν τόν ποταμόν.
- δ. Οἱ νέοι εὐέλπιδες εἰσί.
- ε. Ἐρωτῶ!

Γλωσσάριο

1° Κεφάλαιο

«έφηβειον» = αίθουσα στην οποία έμπαιναν μόνο οι έφηβοι

2° Κεφάλαιο

έπειπον < πέμπω = έστελναν
έπταετής (ό έπταετής) = που ήταν επτά ετών
εις διδασκαλείον (τό διδασκαλείον) = σε εκπαιδευτήρια
εις παλαιστρας (ή παλαιστρα) = σε γυμναστήρια
τά κοράσια (τό κοράσιον) = τα κορίτσια
έν τῇ οίκία (ή οίκία) = στο σπίτι
ή μήτηρ = ή μητέρα
μέριμναν είχε < μέριμναν έχω = φροντίζω
Έδιδασκεν αυτά < διδάσκω τινά = τους δίδασκε

3° Κεφάλαιο

περί όξύτητος (ή όξύτης) = σχετικά με την ταχύτητα
ήριζον < έριζω = φιλονικούσαν, καβγάδιζαν
άπηλλάγησαν < άπαλλάσσω = ξεκίνησαν
ώκύτητα = ταχύτητα, γρηγοράδα
συνειδυία < σύνουδα = επειδή γνώριζε καλά
ού διελίπε < διαλείπω = δεν σταμάτησε
παράδραμουσα < παρά + τρέχω = προσπερνώντας
άφικετο < άφικνέομαι-οὔμαι = έφτασε

4° Κεφάλαιο

ές τά μάλιστα = πάρα πολύ
τῇ αναπτύξει (ή ανάπτυξης) = στην ανάπτυξη
ένεκα αὐτοῦ = γι' αυτόν τον λόγο
ήσαν < ειμί = υπήρχαν
ήρχοντο < άρχομαι = άρχιζαν
κατά μόνας = ατομικά
έκ θρέφους = από τη βρεφική ηλικία
πλαταγή (ή πλαταγή) = κουδουνίστρα
έκ πηλοῦ (ό πηλός) = από λάσπη
γλυκεϊα (ό γλυκύς, ή γλυκεϊα, τό γλυκύ) = γλυκιά (γλυκό)
ήχήν (ή ήχή) = ήχο
ένεκα τῶν λιδαρίων = εξαιτίας των μικρών βότσάλων

Έτερα (ό έτερος, ή έτέρα, τό έτερον) = άλλα
αί πλαγγόνες (ή πλαγγών) = οι κούκλες
έκ κηροῦ = από κερί
ίππάριον (τό ίππάριον) = το μικρό άλογο
στροβίλον (ό στροβίλος) = η σβούρα

5° Κεφάλαιο

παίγνια τῶν πολλῶν = ομαδικά παιχνίδια
ή άποδιδρασκίнда = το κρυφτό

εις = ένας (εδώ αποδίδεται ως ένα)
άνοίγων < άνοίγω = αφού άνοιγε
τούς κρυφθέντας < κρύπτομαι = αυτούς που είχαν κρυφθεί
ή χαλκή μυία = η τυφλόμυγα
σουδαρίω (τό σουδάριον) = με μαντήλι
έπειράτο < πειράομαι-ώμαι = προσπαθούσε
τούς περί αυτόν έτέρους = τους άλλους που ήταν γύρω του
τό ζατρίκιον = το σκάκι
ήρειδετο (< έρειδομαι) επί τῇ σκέψει = στηριζόταν στη σκέψη
άκινήτινδα = αγαλματάκια ακούνητα, αμίλητα, ανέλαστα
τό κολλαθίζειν = μπιζ
άσκολιασμόν (ό άσκολιασμός) = κουτσό
ήδροίζοντο < άδροίζομαι = συγκεντρώνονταν
έν οίκία τινός = στο σπίτι κάποιου

6° Κεφάλαιο

διήρηται < διαιρώ = είναι διαιρεμένη
περί τά άρχεϊα = γύρω από τα αρχοντικά (μέγαρα)
παισίν < ό παϊς = το παιδί
τελειούς άνδράσιν < τέλειος άνήρ = για τους ώριμους άνδρες
γεγονόσι < γίγνομαι = έχουν περάσει (μτφ.), έχουν γίνει
σύν τοῖς γυμνητικῶς όπλοις = μαζί με τον ελαφρύ οπλισμό
γαστρός < ή γαστήρ = στομάχι, κοιλιά = στην πείνα (εδώ)
οἰκοθεν = από το σπίτι τους
όψον (τό) = φαγητό, τροφή
κώδωνα < ό κώδων = δοχείο, ποτήρι
ώς = ώστε
άρύσασθαι < άρύω = να παίρνουν νερό

7° Κεφάλαιο

ούκ οἶδεν < οἶδα = δεν γνωρίζει
πλημμελήματα (τό πλημμέλημα) = παραπτώματα
ιάσιμα < ίάσιμος = θεραπεύσιμα
όλιγορία < όλίγος + ώρα = αδιαφορία
άνηκουστία < άνήκουστος < άκούω = ανυπακοή
νεανισκευομένων < νεανισκεύομαι = εφήβων
ύπερφυα < ύπερφής < ύπερ + φύομαι = χωρίς λογική (εδώ)
σχέτλια < σχέτλιος = επικίνδυνα
άμετρία γαστρός < ά- (στερ.) + μέτρον γαστήρ = καταχρήσεις στο φαγητό (εδώ)
ούκοῦν = λοιπόν
ταῖς έπιμελείαις < ή έπιμέλεια = φροντίδα, προσοχή

δεσμεύειν < δεσμεύω = δεσμεύω, περιορίζω (εδώ)
κατέχειν < κατέχω = να συγκρατούμε
προσήκεν < προσήκει = έπρεπε (απρόσωπο ρήμα)

8° Κεφάλαιο

έξελαύνει < εκ-ελαύνω = πορεύεται
οἰκουμένην < οἰκῶ < οἶκος = κατοικημένη
εύδαιμονα < εὖ - δαίμων = ευτυχισμένη
βασίλεια < τό βασίλειον = τα ανάκτορα, το παλάτι
ό παράδεισος = πάρκο, περιφραγμένο λιβάδι με πολλά φυτά και πολλά θηρία
έδηρευεν < δηρεύω = κυνηγούσε
βούλοιο < βούλομαι (< βάλλω) = ήθελε
ρέϊ < ρέω = ρέω, τρέχω, ρέω ορμητικά, (ξε)χύνομαι
είσιν < ειμί = είναι

9° Κεφάλαιο

έπιμελούμενος < έπιμελέομαι-οὔμαι = να φροντίζεις, να αναλαμβάνεις την ευθύνη
πλειεστα < πολύς (υπερθετικός βαθμός) = τα περισσότερα
δόξης < δόξα = υπόληψη, φήμη
βελτίστη < άγαθός (υπερθετικός βαθμός) = η καλύτερη
περιέρχομαι = τριγυρίζω, περιφέρομαι
πρεσβυτέρους = γεροντότερους, πιο ηλικιωμένους

10° Κεφάλαιο

φησί < φημί = λέει, ισχυρίζεται
ήν < έστί = ήταν
φιλοπότης (ό φιλοπότης) = αυτός που του αρέσει το ποτό
εί = αν
σχολάζοι < σχολάζω = του περίσσευε χρόνος
φιλόκηπος (ό φιλόκηπος) = αυτός που του αρέσει η κηπουρική
σφόδρα = πολύ
ιδιοπράγμων (ό ιδιοπράγμων) = αυτός που ασχολείται μόνο με τις δικές του υποθέσεις
όξύς (ό όξύς) = γρήγορος
νοῆσαι < νοέω-ώ = στη σκέψη
διαμυκτηρίσαι < δια-μυκτηρίζω = στον εμπαιγμό (των άλλων)
φιλογράματος (ό φιλογράματος) = αυτός που του αρέσει να γράφει
συνδιατιθέναι < συν-δια-τίθημι = να συντάσσει

11° Κεφάλαιο

έπαιδευσας < παιδεύω = δίδαξες

ἐπιμελεῖσθαι < ἐπιμελέομαι-οὔμαι < ἐπί + μέλω = να φροντίζει, να επιμελείται
ἔδυσσα < δύνω = θυσίασα (μέσω της σφαγῆς θύματος)
ἠυξάμην < εὐχομαι = προσευχήθηκα
μανθάνουσαν < μανθάνω = να μάθει
τά βέλτιστα < τό βέλτιστον = τα χρησιμότερα, τα καλύτερα
πολλά ὑπισχνουμένη < ὑπισχνέομαι-οὔμαι = αφού υποσχέθηκε
γενέσθαι < γίνομαι = ότι θα γινόταν
ἦν < εἰμί = ἦταν

12° Κεφάλαιο

αἰρεῖσθαι < αἰρέομαι-αἰρούμαι = να επιλέγει, να προτιμᾷ
πρό ἀρετῆς ἢ γένους < ἀντί για την ἀρετή ἢ την καταγωγή
ἀφιλότιμον ἐστί < ἀ- (στερ.) + φίλος + τιμή = εἶναι ἀνέντιμο
κάνελεύθερον < και ἀνελεύθερον = και ἀνάρμοστο
γένει < γένος = ἐξαιτίας της καταγωγῆς προσόντα (τά) = η περιουσία (σε αἰτ. ἐδώ)
φεύγειν < φεύγω = να ἀπορρίπτει
ἀβέλτερον < ἀ- (στερ.) + βέλτιον = ἀνόητο
οὐ προσήκει < προσήκει = δεν ταιριάζει, ἀρμόζει
ἄμορφον < [ἀ- (στερ.) + μορφή], ἄμορφος-η-ον = ἀσχημος-η-ο
πενιχράν < πενιχρός-ά-όν = φτωχός-ή-ό
φρονήσει < φρόνησις = με σύνεση, συνητή σκέψη
τῷ μηδέν ἐκπεπλήχθαι < ἐκπλήσσομαι = χωρίς να δυσανασχετεῖ
ἀδούλωτον < ἀ- (στερ.) + δουλόω, ὦ = ἀνυπότακτος, χωρίς αἴσθημα κατωτερότητας

13° Κεφάλαιο

θεασάμενος < θεάομαι-ῶμαι = όταν εἶδε
ἠβουλήθη < βούλομαι = θέλησε
καταδοιγήσασθαι < καταδοιγᾶω = να το φάει
διόπερ = γι' αυτό
στάς < ἴστημι = αφού στάθηκε
οὐκ ἔωντα < ἔω-ἔω = δεν τον ἀφηνε
ἀποτυχόν ταύτης τῆς αἰτίας < ἀποτυχάνω τινός (γεν.) = μη πετυχαίνοντας τον σκοπό του
ἐλοιδορήσας < λοιδορῶ = χλεύασες, κακολόγησες
ἀπολογίω ἐυπορήξ < ἀπολογία εὐπορῶ = ἔχεις ἀνεση να προβάλεις δικαιολογίες
οὐχ ἦττον = ἐπίσης, ἐξίσου
κατέδομαι < κατέδω = θα σε φάω, θα σε καταβροχθίσω

14° Κεφάλαιο

καλούμενον < καλῶ = που ονομάζεται
πέμματα (στον πληθ.) (< πέμμα = μαγειρεμένο φαγητό) = ἐδώ γλυκίσματα

Ἔσελθοῦσι < εἰς/ἐς + ἔρχομαι = μπαίνοντας μέσα
ὔδωρ = νερό, βροχή
φρέαρ = πηγάδι, δεξαμενή
ἐς συγγραφῆν παρέχεται < παρά + ἔχω = εἶναι ἀξιοσημείωτο
μαρτύρια = ἀποδείξεις, μαρτυρίες

15° Κεφάλαιο

Ὅπως = πώς;
τό δέομενον < δέομαι = αυτό που πρέπει
ὀμαλιεῖται < ὀμαλιῶω = θα γίνει ομαλό
ὁ ἀλοητός < ἀλοῶω = το ἀλώνι (ἐδώ)
ἐπιμελεῖσθαι < ἐπιμελοῦμαι = να φροντίζω
δυναμένους < δύναμαι = γι' αυτούς που μποροῦν
συντεταμένως < συντείνω = με μεγάλο ζήλο, με μεγάλη προθυμία
ἀνυτικωτάτην < ἀνυτικός = ἀποτελεσματικότερη
χρημάτιον < χρημάτις = οικονομικό κέρδος, χρηματική ἀπολαβή
ἐπετήδευσε < ἐπιτηδεύω = ἐπαγγελλόταν, ἀσκούσε ἐπάγγελμα
εἶα < εἶω, εἶω = ἀφηνε, ἐπέτρεπε
χωρῶν (χώρος) = χωράφι (ἐδώ)
ἐξεργασμένον < ἐξεργάζομαι = καλλιερρημένο
ὠνεῖσθαι < ὠνόομαι, ὠνοῦμαι = να ἀγοράσω
τῶν κεκτημένων < κτάομαι, κτῶμαι = αὐτῶν που ἔχουν στην κατοχή τους, των ἰδιοκτητῶν
ἀργός < ἀεργός < ἀ- (στερ.) + ἔργον = ἀκαλλιέργητος, ἀκατέργαστος
παρήνει < παραινέω, παραινῶ = συμβούλευε
νυνί = τώρα
βούλη < βούλομαι = θέλεις

16° Κεφάλαιο

Ὅποσα δέ ἐστιν ἐν ἀγωνία < ἡ ἀγωνία (< ὁ ἀγών) = ἀνάμεσα στα ἀγωνίσματα
προτετίμηται < προτιμῶμαι = θεωρεῖται ἀνώτερο
καίτοι συγκείμενον < σύκειμαι = ἀν και συναποτελεῖται
πυγμῆς < ἡ πυγμή = πυγμαχίας
καρτεράν < ὁ καρτερός, -ά, -όν = δυνατή, ἰσχυρή
νενομίκασι < νομίζω (< νόμος < νέμω) = θεωροῦν (ελευθερη ἀπόδοση)
ἀλεγινῆν < ὁ ἀλεγινός, -ή, -όν = οδονηρή
τῶν παλαισμάτων < τό πάλασμα (-ατος) = των λαβῶν πάλης
αἷς δεῖ = οι οποίες ἀπαιτοῦν
ὑγροῦ < ὁ ὑγρός, -ά, -όν = ευλύγιστο
εὐκόλου < ὁ/ἡ εὐκόλος, -ον = ευκίνητο
πτωμάτων < τό πτώμα (-ατος) = νεκρό σῶμα, πτώσεις ἀντιπάλου (ἐδώ)

17° Κεφάλαιο

ταῖς χρεῖαις < ἡ χρεία = τις ἀνάγκες
δοκεῖ = φαίνεται, φαντάζει (ἀπρόσωπο ρήμα)
ἐν τῷ διανοεῖσθαι = για τη σκέψη
οἶδεν < οἶδα = γνωρίζει
μεγάλα σφάλονται = κάνουν μεγάλα σφάλματα
διό τό μή ὑγιαίνειν = ἐπειδή δεν εἶναι υγιές
ἡ λήθη = λήθη, λησμονία
ἡ ἀθυμία = ἡ ἔλλειψη θάρρους, λιποψυχία
ἡ δυσκολία = δυστροπία, δυσἀρέσκεια, παραξενιά, οξυθυμία
ἡ μανία = μανία, παραφροσύνη, φρενιτιδα
πολλάκις (ἐπιρ.) = συχνά, πολλές φορές
ἐπίπτουσιν πολλοῖς < ἐπίπτω τινι = ἐμφανίζονται ξαφνικά σε πολλούς
διά τήν καχεξίαν τοῦ σώματος < ἡ καχεξία (ἀντ. ἡ εὐεξία) = ἐξαιτίας της κακῆς κατάστασης του σώματος
τάς ἐπιστήμας < ἡ ἐπιστήμη = τις γνώσεις, τις δεξιότητες
ἐκβάλλειν < ἐκ + βάλλω = να ἀπομακρύνω

18° Κεφάλαιο

σπλαγχνισθεῖς < σπλαγχνίζομαι = ἐπειδή τον συμπόνεσε
ἀπέλυεν < ἀπολύω = ἀφηνε ελεύθερο
ἀφήκεν < ἀφήμι = ἀφήνω, παραλείπω = χάρισε (ἐδώ)
ἐξελθῶν < ἐξέρχομαι = βγήκε ἐξω
δηνάρια (τό δηνάριον) = δηνάρια (εἶδος νομίσματος)
κρατήσας < κρατέω-κρατῶ = ἔχω την ἐξουσία, τη δύναμη, ἐξουσιάζω, συνέλαβε (ἐδώ)
δισάφησαν < δισαφῶ = καθιστῶ κάτι σαφές, ἐκθέτω ἢ ἀποδεικνύω κάτι με σαφήνεια, ἐνημέρωσαν λεπτομερῶς (ἐδώ)
ἀποδῶ < ἀποδίδωμι = ἀποδώσει, ἐπιστρέψει, δώσει πίσω

19° Κεφάλαιο

ἠχῶν < ἠχῶ = που ἠχεί
κύμβαλον = κρουστό μουσικό ὄργανο, που ἀποτελεῖται ἀπό δύο χάλκινους δίσκους
ἀλαλάζον < ἀλαλάζω = που φωνάζει δυνατά
εἰδῶ < οἶδα = γνωρίζω
μεθιστάναι < μεθίστημι = να μετακινῶ
οὐδ(δ)έν = τίποτα
μακροθυμεῖ < μακροθυμῶ = εἶναι καρτερική
λογίζεταί < λογίζομαι = υπολογίζει, θυμάται
συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ < συγχαίρω τῇ ἀληθείᾳ = συμμετέχω στην ἀλήθεια
στέγει < στέγω = ἀντέχει, υπομένει

